ભારતમાંનો કથા ભાગ:

બનાવનાર

વ્યાસજી વલ્લભરામ સુરજરામ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

મગનલાલ દેવચંદ, બુકસેલર તથા

શા ફકીરભાઈ ફૂલચંદ.

અમદાવાદ

એંગ્લો વર્નાક્યુલર પ્રેસમાં આ પુસ્તક છપાયું અને [illegible]
[illegible] પ્રેસમાં છાપ્યો.

સંવત ૧૯૪૯ સને ૧૮૯૩

કીમત રૂ ૦—૮—૦

॥ મચ્છ વેધ. ॥ ૫૬૦૬

. કડવું ૧ રાગ સાખીની છાંયા.

વૈશંપાયન એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, મચ્છ વેધનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ પંચાળ દેશ સોહ્યામણો છે, ત્યાંનો દ્રુપતરાય; તેને પેટ છે દીકરો પણ, પુત્રીની થઇ ઇચ્છાય ॥ ૨ ॥ માટે પોતે યજ્ઞ આરંભ્યો, વરણ વીપ્રનાં કરીયાં; તે રાયને ઘેર દીકરો દીકરી, કોણ કયાંથી અવતરીયાં ॥ ૩ ॥ એક દાહાડો બ્રહ્મ પુરીમાં, વેદ ભણે બ્રહ્માય; ત્યાં અચાનક મહાદેવ આવ્યા, સાંભળવા મન થાય ॥ ૪ ॥ આસનવાળી બેઠા સાંભળવા, અતી આનંદ સુખ; ચાર મુખે વેદ બ્રહ્મા ભણે, ભુંકે પાંચમુ મુખ ॥ ૫ ॥ તેથી ખરા રંગમાં ભગ પડે, માહાદેવને ચઢી રીસ; ત્રીસુળ મારી બ્રહ્માજીનું, છેદયું પાંચમુ શીશ ॥ ૬ ॥ એટલે લાગી બ્રહ્મ હત્યા, શીવ સ્વરૂપ થયું શામ; તવ મહાદેવ પસ્તાવા લાગ્યા, આ શું કર્યું મેં કામ ॥ ૭ ॥ એમ જાણીને બ્રહ્માને નમ્યા, તમો ગુણી હું આપ; તમારૂં મેં મુસ્તક છેદયું, મુજને લાગ્યું પાપ ॥ ૮ ॥ તે પાપ મ્હારૂં કરો નીવારણ, ઓરે વીરંચી દેવ; બ્રહ્મા કહે ચાલો વીષ્ણુ પાસે, એમની કરીએ શેવ ॥ ૯ ॥ એમ કહીને બંને ચાલ્યા, વૈકુંઠ વીશે જાય; વીષ્ણુ નારાયણ બીરાજેલા, આવ્યા શીવ બ્રહ્માય ॥ ૧૦ ॥ વીષ્ણુએ કહયું કૈલાશ પતી, કેમ થયા છો શામ; શીવ કહે શીશ છેદયું બ્રહ્માનું, કીધુ અઘટતું કામ ॥ ૧૧ ॥ તેથી મને બ્રહ્મ હત્યા લાગી, તે નીવારો નાથ; વીષ્ણુ એ હત્યાને કહયું, જોડીને બેઉ હાથ ॥ ૧૨ ॥ ઓરે હત્યા મુકય મહાદેવને, હું કષ્ટ તારૂં કાપુ; મહાદેવજીએ પાપ કર્યું તો, માગે તે દંડ આપુ ॥ ૧૩ ॥ હત્યા બોલી ઓ મહારાજા, દંડ લેવા મુજ લક્ષ; હરાડ ક્ષોણી શેન્યા કેરૂં, આપો મુજને ભક્ષ ॥ ૧૪ ॥ વીષ્ણુએ કહયું કબુલ્ય મ્હારે, વચન માની લેવું; કૃષ્ણા અવતારે હરાડ ક્ષોણી, ભક્ષ તમને દેવું ॥ ૧૫ ॥ એવું વિષ્ણુએ વચન આપ્યું, ત્યારે હત્યા છુટી; તે પછી બ્રહ્માને શીવજી, આગના લૈ ગયા ઉઠી ॥ ૧૬ ॥ તે પછી કૃષ્ણા અવતાર થયો, હત્યાની શી થઇ પેર; દીકરી થઇને અવતરી, મેધાવીને ઘેર ॥ ૧૭ ॥ મેધાવી નામના એક રૂશી, રેહેતા હતા અરન્ય; શાન્તા નામની નારી એમની, પતી વરતા પાવન ॥ ૧૮ ॥ તેને પેટે પુત્રી આવી, ગુણ સુંદરી ધર્યું નામ; ન્હાની ઉમરમાં વિદ્યા ભણી ઘણી, છે રૂપ રૂપની ધામ ॥ ૧૯ ॥ તે કન્યા થઇ નવ વરસની, જનેતા પામી મર્ણ; પોતે પીતાની ચાકરી કરે, નીત્યાન ચાંપે ચર્ણ ॥ ૨૦ ॥ એવામાં રૂશીએ એમ વીચારયું, મ્હારી થઈ વ્રધ કાયા; માટે પરણાવું દીકરીને, સાસરે કરૂં વીદાય ॥ ૨૧ ॥ એમ જાણીને જ-

માત્ર સોધવા, ચાલ્યા રૂશીવર ચરણ; દૈવ ઇચ્છાયે જાતાં જાતાં, મારગે પામ્યા મરણ ॥ ૨૨ ॥ તે વારતા ગઇ ગુણ સુંદરીને, ઘણુ કરયું કલપાન્ત; દુરવાસા મુનીયે ત્યાં આવીને, પમાંડી પુત્રીને શાન્ત ॥ ૨૩ ॥ ગુણ સુંદરી તવ શાન્ત પામી, વૈરાગનાં મન કીધાં; પીતાના પાનાને પુસ્તક, વિપ્રોને આપી દીધાં ॥ ૨૪ ॥ વાસણ વસ્ત્રા સરવ આપ્યાં, હવે નથી મ્હારે ખપ; વન વીશે શીવાલય દીઠું, ત્યાં જઇ માંડયું તપ ॥ ૨૫ ॥ ડાભા ભુજના અંગુઠાપર, કાયા તોળી તપ કીધું; ખરા મનથી જાપ જપી, બહુ કષ્ટ વેઠી લીધું ॥ ૨૬ ॥ ઘણે દીવશે મ્હાદેવ રીજ્યા, તપથી થયા પરસન્ન; ત્રીપુરારી જટા ધારી, આવી દીધાં દરસન ॥ ૨૭ ॥ તપ કરતાં કુંવરોને ઊઠાડી, બાઇ તારૂં કષ્ટ કાપુ; તારા તપથી પ્રસન થયો, જે માગે તે આપુ ॥ ૨૮ ॥ ક્રોધ ભરેલી કુંવરી બોલી, મ્હારાજા કષ્ટી કાપો; ભરતાર આપો ભરતાર આપો, સ્વામી મુજને આપો ॥ ૨૯ ॥ સ્વામી આપો સ્વામી આપો, એમ બોલી પાંચ વાર; મ્હાદેવજી કહે પાંચવાર બોલી, પાંચ હજો ભરતાર ॥ ૩૦ ॥ ગુણસુંદરી કહે ઓરે મ્હારાજા, કાને ન સાંભળ્યું કોય; એક નરને હોય નારી ઝાજી, નારીને બે નવ્ય હોય ॥ ૩૧ ॥ તેને બદલે પાંચ આપ્યા, આતે શો અધર્મ; એમ કહીને શીશ પછાડયું, ફુટયું મ્હારૂં કર્મ ॥ ૩૨ ॥ મ્હાદેવજી કહે રાખ્ય શાન્તી, દેહ તજી દે નાર; પાંચ પતી તું તો ભોગવજે, હવે ને અવતાર ॥ ૩૩॥ તવ ગુણ સુંદરી કાષ્ટ લાવી, ચીતા ખડકી તેહ; અગની મુકીને મહી પડી, પ્રજાળી નાંખ્યો દેહ ॥ ૩૪ ॥ બીજે અવતાર અવતરાએ, ગાય તણો અવતાર; મારગે જાતાં પાંચ નંદી, પુંઠે પડચા એકવાર ॥ ૩૫ ॥ એવામાં આવ્યું શીવાળય, ત્યાં આવી ગઇ ગાય; પાંચ નંદી પુંઠે જોઇને, હશી પડચાં ઊમીઆય ॥૩૬॥ ઓ ગાય એવા શા ગુણ તુજમાં, પુંઠળ નંદી પાંચ; એટલે ગાયને વાચા આવી, બોલી ખરે ખરી ખાંચ ॥ ૩૭ ॥ ઓ ઊમીયા તું જનેતા જેવી, હસી કાઢયાં અમને; તે માટે હું શ્રાપ દેવું છું, પાંચ પતી હો તમને ॥૩૮॥ એવો ગાયે સ્રાપ દીધો, તેવોજ પ્રાણ નીકળીયો; પારવતી ચેતી ગયાં તે, અંશ એનો ગળીયો ॥ ૩૯ ॥ અંશ ગળી ગયાં શીવજી પાસે, આજે હું તો સ્રાપ પામી; શ્રાપ પ્રમાણે વર્તવું જોઇએ, કરવા મ્હારે પાંચ સ્વામી ॥ ૪૦ ॥ શંભુ કહે પાંચ રૂપ મ્હારાં, તે પાંચ સ્વામી જાણો; પાર્વતી કહે એમ ન ચાલે, વીવેક વીચાર આણો ॥ ૪૧ ॥ શીવજી કહે ગાય તણોજે, અંશ તમોયે ગળીયો; તેની તમે કન્યા બનાવો, હું વીર બનાવું બળીયો ॥ ૪૨ ॥ ભાઇને બેનનું જોડું બનશે, તે રથ વીશે ધરો; દ્રુપતને ઘેર થાય છે યજ્ઞ, તેમાંથી પ્રગટ કરો ॥ ૪૩ ॥ તવ ઊમીઆયે

અંશ કાહાડયો, પુતળુ બનાવ્યું સાર; થોડો અંશ પોતાનો મુકયો, તેજશ્વી થયું અપાર ॥ ૪૪॥ બહુ રૂપવંતી કન્યા બનાવી, પાંચ વરસની શોભે; વર્ણન કરતાં શેશ થાકે, વીશ્વ તણુ મન લોભે ॥ ૪૫ ॥ સહુ દેવે અવતાર ધર્યો તો, ઉતારવા ભુભાર; પણ અગની ન્હોતો અવતરીયો, તેડાવ્યો ત્રીપુરાર ॥ ૪૬ ॥ માહાદેવજી કહે ઓરે અગની, લે તું હવે અવતાર; આ કન્યાની સાથે જા તું, થા ધ્રૃપત કુંવાર ॥ ૪૭ ॥ તવ અગનીએ પાંચ વરસનું, સ્વરૂપ લીધું ત્યાંય; મ્હાદેવજીએ રથ આપ્યો, કન્યાને બેસાડી માંય ॥ ૪૮ ॥ હાંકવા માટે કુંવર બેઠો, અદર્શ રૂપે જાય; એવે બ્રાહ્મણોએ હોમ કીધો, છેલ્લું શીફળ હોમાય ॥ ૪૯ ॥ તે વેળા રથ મહીથી નીકળીયો, વરત્યો જે જે કાર; તેજેશ્વી કન્યાને જોઇને, કીધો નમસ્કાર ॥ ૫૦ ॥ બ્રામણોએ ધ્રષ્ટ પ્રદુમાન, ઠરાવ્યો તે ઠામ; મ્હા રૂપવંતી કન્યા કેરૂ, ધર્યું ધ્રૃપતી નામ ॥ ૫૧ ॥ પછી અવર સહુ વીદાય થયા, રાય થયો પરસન; ખોળામાં બેસાડયા બેઉને, એક તનીયા એક તન ॥ ૫૨ ॥ રાજાયે પુછયું તમારે બેઉને, રેહેવાની કયાં ઇચ્છાય; ધ્રષ્ટ પ્રદુમાન એમ બોલ્યો, હું રહુ તમ ઘર માંય ॥ ૫૩ ॥ ધ્રૃપતી કહે બાગ વીશે, દો મુજને મુકામ; રાજા બાગમાં તેડી ગયો, રેહેવાનું દીધુ ધામ ॥ ૫૪ ॥ એક શહસ્ત્ર દાશી આપી, ધ્રૃપતીની કરે શેવા; પીતાને બહુ લાડકવાઈ, મોકલે મીઠા મેવા ॥૫૫॥ એવામાં નારદજી આવ્યા, રાયને કહ્યું વચન; તારી દીકરી જુગત અંબા, કરવાં છે દરસન ॥ ૫૬ ॥ વળણ ॥ દરસણ કરવા મુજને, થઇછે બહુ ઇચ્છાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સાંળજોશ્રોતાય॥

કડવું ૨ રાગ સોહાગી દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, મછ વેધનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ સાંભળી ધ્રુપતરાજા બોલ્યો, આ શું વદયા વચન; તમો સાક્ષાત ઇશ્વર છો ને, તમારે શાં દરશન ॥૨॥ પામ્મર પ્રાણી પુત્રી મ્હારી, તમથી તે મ્હોટી કેવી; નારદ કહે જુગત અંબા, ખપ્પર જોગણી દેવી ॥૩॥ તવ રાજાએ કન્યા તેડાવી, નારદ લાગ્યા પાય; પછી અંતરધ્યાનજ થયા, કન્યા થઇ વીદાય ॥ ૪ ॥ બીજે દીવશે વેદમ વ્યાસજી, આવ્યા ધ્રુપત ઘેર; ધ્રુપતરાજા ચરણે લાગ્યો, મુજપર કીધી મ્હેર ॥ ૫ ॥ વ્યાસજી કહે નીમીત માત્ર, ધ્રુપતી પુત્રી તારી; તેનાં દરસન કરવા માટે, આવ્યો છું પ્રેમ ધારી ॥ ૬ ॥ ધ્રૃપત કહે પામ્મર પુત્રી, તેનાં શાં દરશન; વ્યાસજી કહે રખે તું બોલે, હવેથી એવું વચન ॥૭॥

જો પુત્રી ભાવ ગણીશ એને, તો ખપ્પરમાં ભરાયો; જુગત અંધા જાણજે એને, આજથી થાજે ડાહ્યો ॥ ૮ ॥ પછી ધૃપતે ધૃપતીને, તેડાવી પોતાને ઘેર; વ્યાસજીએ નમસ્કાર કીધો, સ્તુતી કરી બહુ પેર ॥ ૯ ॥ ધૃપતી વ્યાસજીને નમી, પછી થઈ વીદાય; વ્યાસજીએ પેર પુછવા માંડી, સાંભળ ધૃપતરાય ॥ ૧૦ ॥ આ કન્યાને પરણાવવાનો, કયાં તેં કર્યો વીચાર; ધૃપત કહે કૈં નથી કીધો, વીચારમાં છું સાર ॥ ૧૧ ॥ કોઈ કુળવંતો ને રૂપવંતો, ધનવંતો મળી આવે; તેવાની સાથે પરણાવું, કોહો તમને કેમ ફાવે ॥ ૧૨ ॥ વ્યાસજી કહે કોણ કુળવંતો, કુળવંતની શી રીત; ધૃપત કહે તે નવ જાણું, હું છું આંધળો ભીંત ॥ ૧૩ ॥ વ્યાસજી કહે વીદયા હોએ, હોય વીવેક વિચાર; દીનતા હોએ દયા હોએ, ઊત્તમ મુખ ઉચ્ચાર ॥ ૧૪ ॥ સીળતા સંતોશ સહન શકતી, દ્વેશ બુદ્ધી નહીં જેને; સરવે સદગુણ સારા જેમાં, કુળવંત કેહેવો તેને ॥ ૧૫ ॥ એવો પુરૂશ જોયા વિના, દેશો કન્યાદાનં; તો તો એના ખપ્પર વીશે, ભરાશો રાજાન ॥ ૧૬ ॥ એવાં વચન સાંભળીને, રાજાને પડયો વેમ; મ્હારાજા ઊપાય બતાવો, કરૂ તમો કહો તેમ ॥ ૧૭ ॥ વ્યાસજી કહે મચ્છાવેધન, કરે પુરૂસ જેહ; તેને કુળવાન જાણજે તું, કન્યાને લાયક તેહ ॥ ૧૮ ॥ ધૃપત કહે મચ્છાવેધન, તે કેમ કરવું કામ; વ્યાસજી કહે વિશ્વકરમા, તેડાવ્ય તારે ઠામ ॥ ૧૯ ॥ તેમને કેહેજે મછવેધ રચના, રચી આપો મ્હારાજ; એટલે એ રચી આપશે તુને, કરજે પછી એક કાજ ॥ ૨૦ ॥ દેશ દેશાન્તર પત્ર લખીને, તેડાવજે સહુ રાય; રૂશી લોકોને જાદવ લોકો, તેડવા સભામાંય ॥ ૨૧ ॥ ઉત્તર પુરવ દક્ષીણ દીશા, બીરાજે સહુરાય; પશ્ચીમ દીશામાં મ્હેલ હશે, ત્યાં બેસશે કન્યાય ॥ ૨૨ ॥ સભાની વચમાં જળકુન્ડ હશે, તેમાં કાષ્ટનો સ્થંભ; દ્વાદશ ગાઉનો ઉંચો તે, ચઢી શકે નહીં દંભ ॥ ૨૩ ॥ છેકજ છેડે સોય સરીખો, અગ્ર હશે એક સ્વછ; તેના ઉપર સુવરણ કેરૂં, સવા મણનું મછ ॥ ૨૪ ॥ તે થાંભલાને અડધે ભાગે, આડા ખીલાને ત્રાંસ; સોનાની સાંકળે ત્રાજવાં બે, દ્રષ્ટી પડે ચોપાસ ॥ ૨૫ ॥ જળકુંડાળે સ્થંભે જાવા, પાટીયાં મુકી દેવાં, ચઢનારો બાથ થંભને દે, તવ તે તાણી લેવાં ॥ ૨૬ ॥ એ રીતની રચના હશે ત્યાં ભરાય સર્વ સભાય; તે વેળા તારે ઊભા થઇને, બોલવું સભા માંય ॥૨૭॥ કહીએ કે મ્હારી વાત સુણી, પછી ઉઠજો કોય; તે વીના જો ઊઠશો તો, નીરફળ ફેરો હોય ॥ ૨૮ ॥ એમ કહીને એવું કેહેવું, ઉભો થશે જે રાય; સભામાં વસ્ત્રાભુશણ કાહાડી, કરવી ઉઘાડી કાય ॥ ૨૯ ॥ જંગા કટીનો કચ્છ રાખવો, હૈએ ધરવી હુંશ; બાણનો ભાથોને વણ ચઢાવ્યું, ખાંધે

લેવું ધનુશ ॥ ૩૦ ॥ તે પછી કુન્ડને પાટીએ જાવું, સ્થંભને દેવી બાથ; શેરકો પાટીયા તાણી લેશે, ચેતી રેહેજો નરનાથ ॥ ૩૧ ॥ પછી સ્થંભે શાટ ગાઉ જાવું, ત્રૈણ ઘટીકામાં ચડવું; આડા ખીલા ને ત્રાંસ છે તેનાં, ત્રાજવાં વોશે પડવું ॥૩૨॥ બે ચરણ બે ત્રાજવામાં, મુકી થવું તૈઆર; ખાંધેથી ધનુશ લેઇને, ત્યાં કરવો ટંકાર ॥ ૩૩ ॥ તે પછી એક બાણ લેવું, ઘણાક સાવદ હોવું; મચ્છનો પરછાયો જળમાં પડે, માટે જળમાં જોવું ॥ ૩૪ ॥ તે જળમાંથી મછા તાકી, મારવું બાણ ગગન; તે બાણ જઇને મછા કેરૂં, વીંધે એક લોચન ॥ ૩૫ ॥ તેનું તે બાણ પુંછ વીંધે, પ્રાક્રમ કરે પળમાં, તેનું તે બાણ મચ્છ ઉપાડી, નાંખે કુન્ડના જળમાં ॥ ૩૬ ॥ એવી રીતે ત્રાજવામાંથી, કહેલું પ્રાક્રમ કરે; તે પુરૂશ કંન્યાને લાયક, ભૂપતીને વરે ॥ ૩૭ ॥ તેમાં જે કોઇ ચડતાં પડે, પડે અધુરે કામ; તે જળ કુંડાળા ઉપર બેસે, જુએ શોભા તમામ ॥ ૩૭ ॥ કાષ્ટનું આસન આપવું એને, બેસે ઉચાડે શીશ; તે પણ પેહેલેથી કહી દેવું, પાછળથી નહી રીસ; ॥ ૩૮ ॥ એ રીતે મછવેદ કરાવી, દેજે કન્યાદાન; એવું કહીને વ્યાસજી તો, થયા અંતરધ્યાન ॥ ૩૯ ॥ એટલે રાજાને ચટપટી પેઠી, કરવા લાગ્યો વીચાર; પોતાના બે પુત્ર બોલાવી, કહ્યા સૌ સમાચાર ॥ ૪૦ ॥ કહો બેટા કેમ કરીશું, વ્યાસે કહ્યા એમ હાવો; પુત્રો કહે કરો પિતાજી, લેવરાવે પ્રભુ લ્હાવો ॥ ૪૧ ॥ તવ ધૃપતે ધ્યાન ધરીને; તેડ્યા વીશ્વકર્માય; કહ્યું કે મછવેધની સભા રચો, પુર્ણ કરો ઇછાય ॥ ૪૨ ॥ વીશ્વકર્મા કહે નગ બારણે, કરો આપો મેદાન; તવ રાજાએ આગના કીધી, શેવક થયા સાવધાન ॥ ૪૩ ॥ નગ્ર બારણે ત્રંબો પાડયાં, કર્યું મેદાન તે દન; પ્રથવી સાફ લાંબી ને પોહોળી, કીધો સોળ જોજન ॥ ૪૪ ॥ ॥ વળણ ॥ સોળ જાજન પ્રથવી કરી, સરખી શોભાય માન; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, શ્રોતા દેજો ધ્યાન. ॥

કડવું ૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, શુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, આદપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સોળ જોજન પ્રથવી વીશે, વીશ્વકરમા ઉભા; મંત્ર ભણીને જળનો અંજળી, છાંટે છે તે સુભા ॥ ૨ ॥ તેથી ભોમી પવીત્ર બની, બીજી અંજળી લીધી; ચોસઠ ગાઉની પવીત્ર ભોમી, આરશાપાણની કીધી ॥ ૩ ॥ લીલા પીળાને રંગ રાતા, ચળકતા

ચડી ચોઢ; વળી જળ છાંટીને બનાવ્યો, ફરતો કનકનો કોટ ॥ ૪ ॥ તે-માં રૂપેરી કીનાર નાંખી, કાંગરા ધોળા પડીયા; જ્યાં જ્યાં જુએ ત્યાં ત્યાં શોભા, હીરા માણેક જડીયા ॥ ૫ ॥ વાવ્ય નૈરૂત્ય અગની ખુણે, બારીઓ ત્રેશુ વિવેક; ઇશાન કુખે શોભાવતો, દરવાજો કર્યો એક ॥ ૬ ॥ તેમાં અ-મુલ્ય શોભા બનાવી, મીનાકારી રઢીઆળ; હાંડી તક્તા ઝુંમ્મર ટાંગ્યા, ગજ્ઞાસને ઘડીઆળ ॥ ૭ ॥ પછી સભામાં પશ્ચીમ દીશા, મ્હેલ કર્યો વિ-વેક; ગોખ ચોકને નોક ભલેરો, આગળ જરૂખો એક ॥ ૮ ॥ જાળી બારી અને અટારી, જોતાં લોભાય મન; જરૂખામાં ભૂપતી માટે, માંડયું સીંહા-સન ॥ ૯ ॥ મુસ્તક ઉપર છત્ર સોનાનું, આસને ચીત્ર ચીતરીયાં; અનેક જાતીના રંગ ભર્યા, જરીનાં વસ્ત્ર પાથરીયાં ॥ ૧૦॥ જડાવ જડેલાં ઝવેર મઢેલાં, સ્ફટીક મણી અમુલ્ય; હીરા ચળકે લીલમ લળકે, ફરતી મોતી-ની ઝુલ્ય ॥ ૧૧ ॥ એવી શોભા ત્યાં કરીને, દક્ષીણ દીશા જાય; જળની અંજળી મંત્ર ભણીને, છાંટી ભોમી માંય ॥ ૧૨ ॥ ચાર ચાર પગથીઆ-ના આસન, કીધાં છપન ક્રોડ; નવ પગથીઆનું એક કીધું, બેસવા શ્રી રણછોડ ॥ ૧૩ ॥ પ્રભુની સાથે બળદેવ બેસે, જાદવ સૌ આશપાશ; પ-છી પુર્વ દીશામાં ગયા, મનમાં અતી ઉલ્લાસ ॥ ૧૪ ॥ મંત્ર ભણીને ચોરાશી શહેસ્ત્ર, ઢાળ્યાં સીંહાસન; અમુલ્ય શોભા એનો બનાવી, બીરાજે ક્ષત્રી તન ॥ ૧૫ ॥ જેવો રાજા તેવું ઉંચું, માડયું છે આસન; એક એ-કાદસ પગથીઆનું, બેસે દુરીયોધન ॥ ૧૬ ॥ સર્વને આસન છત્ર સોનાનાં, કીધું કારીગરી કામ; ટંટો તકરાર થાય નહી તે, જુજવાં લખ્યાં નામ ॥ ૧૭ ॥ પછી ઉત્તર દીશાએ ગયા, વિદ્યાનો નહી પાર; મંત્ર ભણીને આ-સન કીધાં, અઠયાશી હજાર ॥ ૧૮ ॥ બબે પગથીઆનાં આસન, બ્રાહ્મણ માટે કરીયાં; મુસ્તકે છત્ર તામ્ર ધાતુનાં, મ્રગ ચંમ્મર પાથરીયાં ॥ ૧૯ ॥ આચમની પંચ પાત્રો મૂકયાં, ગૌમુખી માળા રૂંઢ; જે જે જોઇએ તે તે સામગ્રી, આગળ અગનીના કુન્ડ ॥ ૨૦ ॥ એવી શોભા ત્યાં કરીને, સ-ભાની વચમાં જાય; જળ છાંટીને કુન્ડ બનાવ્યો, સજીવન જળ કર્યું માંય ॥ ૨૧ ॥ લાંબો પોહોળો અને ઉંડો, નીરમળ જળનો કીધો; મંત્ર વડે બાંધી દ્વાદસ ગાઉનો, સ્તંભજ રોપી દીધો ॥ ૨૨ ॥ તેને મધ્ય ભાગે એ-ક ખીલો, તેણે બાંધ્યો ત્રાંસ; ત્રાજવાં બે નીચાં ઝુલે, ખીલાથી એક વાં-સ ॥ ૨૩ ॥ પછી સ્થંભને છેલે ભાગે, મંત્રથી મચ્છા મુકી; આવે વાયુ આકાશનો તે, ચાક ચઢે ફરૂકી ॥ ૨૪ ॥ એવી અમુલ્ય શોભા બનાવી, બોલાવ્યો ભૂપતરાય; જામી હોય તો બોલજે તું, જોઈ રાજી સર્વ થાય

॥ ૨૫ ॥ આપની ક્રીયામાં ન હોય ખામી, કહીને લાગ્યો પાય; આગના માગી વિશ્વકર્મા, ત્યાંથી થયા વીદાય ॥ ૨૬ ॥ પછી ધૃપતે પુત્રો તેડ્યા, કારભારીને પ્રધાન; કહ્યું દેશોદેશે પત્ર લખો; તેડાવો રાજન ॥૨૭॥ પ્રથમ લખો છત્રપતીને, સહુનો શીરોમણી રાય; શીખંડી સુત ધૃપત કેરો, લખવા લાગ્યો ત્યાંય ॥ ૨૮ ॥ ધૃપતરાજા લખાવે છે, શ્રીહસ્તીનાપુર;સીર છત્ર શીરોમણી સહુના, યસ તણા આતુર ॥ ૨૯ ॥ અતી ઉત્તમ નામ દુર્યોધન, ધત્રાષ્ટરના તન; લખીતંગ પંચાળદેશનો, ધૃપત શેવકજન ॥૩૦॥ નમ્રતાપુર્વક વીનંતી માહારી, ધ્યાનમાં લેજો રાય; મુજ ઘેર યજ્ઞમાંથી થઇ છે, પ્રગટ એક કન્યાય ॥ ૩૧ ॥ છે રૂપવંતી નામ ધૃપતી, તેના લગ્નને સારૂ; મચ્છાવેધ સ્વયંવર રચ્યો, થાય પાવન ઘર માહારૂં ॥ ૩૨ ॥ આપને આવે ઉત્તમ દાસે, જો હોય પાધરા પાશા; આ કન્યા તમ કુળમાં શોભે, મુને છે એવી આશા ॥ ૩૩ ॥ વૈશાખ સુદી પંચમીએ, લગ્નનુ મહુરત સાર; માટે આવજો કુટુંબ લેઈ, વેહેલા દીવશ ચાર ॥ ૩૪ ॥ એવો પત્ર લખીને આપ્યો, પોતાના શેવક હાથ; જા જઇ દેજે હસ્તીનાપુરમાં, છત્રપતી નરનાથ ॥ ૩૫ ॥ પછી બીજા દેશોમાં લખ્યા, જેનું ભાયગ ભળશે, જે ધણી મચ્છાવેધ કરશે, તેને કન્યા મળશે ॥ ૩૬ ॥ વૈશાખ સુદી પંચમીનું, મહુરત છે નીરધાર; બે ચાર દીવશ વેહેલા આવો, સૌ ક્ષત્રી કુંવાર ॥ ૩૭ ॥ એટલી બીના બીજાને લખી, પછી કર્યો વીવેક; દ્વારીકાં વીશે કૃષ્ણ પ્રભુને, પત્રજ લખ્યો એક ॥ ૩૮ ॥ હું ગરીબને ઘેર કન્યા, યજ્ઞમાંથી છે થએલી; તેને પરણાવવાને માટે, મછવેધ સભા રચેલી॥૩૯॥ તે ટાણે તમે વહેલા પધારો, મુને કરો પાવન; જાદવકુળ કુટુંબ લાવજો, ઓરે જુગજીવન ॥ ૪૦ ॥ એટલી બીના એમાં લખી, પછી અઠ્યાશી હજાર; સવ રૂશીને વીનંતી પુર્વક, લખ્યો નમસ્કાર ॥ ૪૧ ॥ માહારાજો મુજ ઘેર પધારવા, સરવે કરૂણા કરજો; ઘર ગામ મ્હારૂં પાવન થાશે, દાસનીદયા ધરજો ॥ ૪૨ ॥ એ બીનાના રૂશીને લખ્યા મોકલી દીધા તત્ર; રાજાના શેવક સંચર્યા તે, સહુને પોહોચાડયા પત્ર ॥ ૪૩ ॥ દેશદેશાન્તર વારતા ચાલી, શોભા થવાની સારી; ઉદયોગ અરથે ગરીબ ગરબાં, વળી ગયા વ્હેપારી ॥ ૪૪ ॥ દસદસ દીવશ પેહેલા ગયા, લોકો અપરમપાર; નગરની બ્હાર બજાર નીકળીયાં, વ્હેપારી કરે વ્હેપાર ॥ ૪૫ ॥ ગામમાં ન મળે જરાએ જગો, ભીડ ભરાણી ભારે; ધૃપત રાયે ગામણું સારૂ, મુકામ બાંધ્યો તે વારે ॥ ૪૬॥ વૈશાખ સુદી પડવાને દાહાડે, ક્ષત્રી થયા તૈયાર; પોત પોતાનું શૈન્ય લઇ, નીકળીઆ ગામ બા-

હાર ॥ ૪૭ ॥ વાજતે ગાજતે ક્ષત્રીઓ ચાલ્યા, મારગે માગણ જાયે; ભાટચારણ બહુ જસ બોલે, રસ્તે અપછરા નાચે ॥ ૪૮ ॥ એ રીતે સૌ ક્ષત્રી ચાલ્યા, પંચાળમાં પરવરીયા; નગ્રની બાંરણે દેરા તંબુ, તાણી તાણી ઉતરીયા ॥ ૪૯ ॥ દ્વારીકામાંથી જાદવ ચાલ્યા, બળવંત છપન કોડ; હળધારી હળ લેઈને ચાલ્યા, ચક્રધારી રણછોડ ॥ ૫૦ ॥ તે પણ આવ્યા પંચાળ દેશે, નૃપતે આદર કરીયા; રાજા લોકના તંબુઓથી, જુદી જગે ઉતરીયા ॥ ૫૧ ॥ એટલે રૂશીઓ આવવા માંડયા, નૃપત ઉલટ ધારે; બ્રામણ માટે મઠ બાંધેલો, ત્યાં તેમને ઉતારે ॥ ૫૨ ॥ એકેક બ્રામણની શેવામાં, એકેક શેવક મુકયો; જે જોઇએ તે હાજર કરે, ચાતુર કાંઇ ન ચુકયો ॥ ૫૩ ॥ કૈં આવ્યાને કૈં આવે છે, કૈંક કરે છે ત્યારી; ધૂમરૂશીને પત્ર પોહોચો, તે વાંચ્યો ખુંખારી ॥ ૫૪ ॥ સાંભળ્યો સરવે વીચારથીયે, સાંભળ્યો કુન્તા તન; એક એકને સાન કરીને, ઉઠયા ધર્મ રાજન ॥ ૫૫ ॥

વળણ. ધરમ પેહેલા ઉઠીયા, પછી ઉઠયાં માત; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, ઉઠયા ચારે ભ્રાત.

કડવું ૪ રાગ આશાવરીની છાંયાનો દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવુ, આધ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ પાંચ ભાઇને છઠ્ઠી માતા, ઝુંપડીમાં સંચરીઆં; પછી પાંચે પુત્રોની પ્રત્યે, કુન્તાજી ઓચરીયાં ॥ ૨ ॥ પંચાળ દેશમાં સ્વયંવર છે, ત્યાં આવશે બહુ પ્રાણી; રાજા રૂશી જાદવ કેરી, હશે ભીડ ભરાણી ॥૩॥ મનુશ મેદનીનો છે મેળો, બેટા કરીશું કેમ; એટલે માતાની પ્રત્યે બોલ્યો, વાયુ નંદન ભેમ ॥ ૪॥ ચાલો માતા જોવા જૈયે, ધૂમ રૂશી પણ જાય; જો હોય ભવીશ પાધરૂ તો, વરીએ એ કન્યાય ॥ ૫ ॥ કુન્તાજી કહે ઓરે રડયા, કેવું તું બોલ્યો હાલ; માટે જવાનું મન પડે પાછું, છે તારૂ બહુ સાલ ॥ ૬ ॥ માટે જાવું નથી ગમતું, તોફાન કરે તુ કાંક; ભીમ કહે હમણાંનો માતા, બતાવો મ્હારો વાંક ॥ ૭ ॥ કુન્તા કહે હમણાં વાંક નથી, ઓરે મ્હારા તન; ત્યાં આંખ્યો તારી ફાટી જવાની, દેખીને દુરીયોધન ॥ ૮ ॥ ભીમ કહે મેં મન વાળ્યું છે, થયો કુબુદ્ધીથી ડાહ્યો; અરીશ્યાપણું મુકી દીધું આજથી જાણજો ડાહ્યો ॥ ૯ ॥ તવ કુન્તા કહે કરો તૈયારી, આગળ ઉભાં રહીએ; ધૂમ રૂશીવર નીકળે કે, પુંઠળ પુંઠળ જઇએ ॥ ૧૦ ॥ એમ કહ્યું તવ કાપડ કેરી, ગાંસડીઓ સ-

ઘળી લીધી; સાહ્દડીઓને તુમડાં લીધા, તૈઆરી ત્યાં કીધી ॥ ૧૧॥ એવે રૂશીજી તૈઆર થયા, સુખપ લમાં બીરાજ્યા; તે ઉચકી ચાર વીધ્યારથીયે, જય જય શબ્દે ગાજ્યા ॥ ૧૨ ॥ અડધા આગળ અડધા પાછળ, વીધ્યારથીયો ચાલે; પ્રષ્ણોત્તર એક એકને કરે, મારગે વીદ્વાન માહાલે ॥ ૧૩॥ ઝુંપડીએથી પાન્ડવ આવ્યા, રૂશીને પડયા પાય; ધૃમે કહ્યું કેડવા દ્રાપડી, તમે આવો છો કયાંય ॥ ૧૪ ॥ કુન્તાજી કહે તમારી કેડે, આવીએ પંચાળ દેશ; ત્યાં સહુના દરશન પામીશું, જાદવ રૂશી નરેશ ॥ ૧૫ ॥ કોને આશરે હાંઈ રેહેવું, એ રૂશી મ્હારાજ; ધૃમ કહે તમો કાપડી જાતી, મુજને આવે લાજ ॥ ૧૬॥ ધર્મ કહે એરે મ્હારાજા, મારગમાં સંગ રહીશું; ચાર ગાઉ ગામ છેટે રેહેશે, ત્યાંથી બીજે પંથ જઈશું ॥ ૧૭ ॥ મારગ નથી દીઠો માટે, આવવા દો તમ સાથ; ધૃમ કહે પછી છુટા પડજો, ધર્મે જોડયા તવ હાથ ॥ ૧૮ ॥ આનંદ કરતાં સરવે ચાલ્યા, પંચાળ લગભગ થાય; ચાર ગાઊ ગામ બાકી રહ્યું, પાન્ડવ લાગ્યા પાય ॥ ૧૯ ॥ પાય પડીને છુટા પડીયા, અવર પંથ પળાય; નગ્ર તણા દરવાજે આવ્યા, ભીડ ઘણેરી ભરાય ॥ ૨૦ ॥ કુન્તાજી કહે કેમ કરીશું, નથી જવાનો લાગ; હું તો કચરાઇને મરી જાવું, કયાં પગ મુકયાનો માગ ॥ ૨૧ ॥ ભીમ કહે હું આગળ થાવું, માહારી પુંઠે આવો; ધર્મ કહે કોને દુખ ન દેતો, ચાલો આગળ થાવો ॥ ૨૨ ॥ તવ વરકોદર આગળ થયો, પુંઠળ માતને ભ્રાત; જરાએ જગો જાવાની નથી, તેથી ગભરાય માત ॥ ૨૩ ॥ એવામાં ભીમ વચ્ચે પડીયો, દેખીન લોક ત્રાસે; ભીમ ડોળા કાઢી દંત પીશે, ગભરાતું સહુ નાસે ॥ ૨૪ ॥ એક એકના ઉપર પડે, કંઇ લોક કચરાઇ જાય; દરવાજામાં માગ થયો, ગયા ગામની માંય ॥ ૨૫ ॥ ગામ વીશે પણ છે ભીડ ભારે, કુન્તા કહે કેમ કરશું; ઊભા રેહેવાની જગો નથી, કયાં જઈને ઊતરશું ॥ ૨૬ ॥ શેદેવ કહે ચાલો માતા, કાંઈ કરીશું પેર; ખ્હોળી જગો જાણીને ગયા; પરજાપતને ઘેર ॥ ૨૭ ॥ એટલે એક કુંભાર બેઠો તો, તેને કહ્યું કષ્ઠ કાપો; મુખ મેળો કરવા અમે આવ્યા, ઉતારો અમને આપો ॥ ૨૮ પ્રજાપતને દયા આવી, હરીજન લીધાં માપી; ન્હાની સરખી ઓરડી તે, રેહેવાને માટે આપી ॥૨૯॥ તેમાં જઈ માતભ્રાત બેઠાં, ભીમે કર્યો પલીતો; જાણ્યું કે આ કુંભાર કાકો, છે ઠીક ખાતો પીતો ॥૩૦॥ એમ જાણીને વરકોદરે, ઉતારી નાખ્યું મુખ; ધાંટો કાહાડી કહયું ખાવા આપો, માતાજી લાગી ભુખ ॥ ૩૧ ॥ કુન્તાજી કહે પેલા ભવનો, સાચો શત્રુ તું આવ્યો; અમોને વીતાડવું હતુ તો, હાંઇ શીદ તેડી લાવ્યો॥૩૨॥

તે ધાંટા સાંભળ્યા કુંભારે, ઉઠીને ગયો એમ; ઓરે ગાંડા ગરીબ માને, વીતાડે છે કેમ ॥૩૩॥ ભીમ કહે કે ભુખજ લાગી, જીવડો મારો જાય; પેટમાં બીલાડાં બોલે, ખાવાનું મન થાય॥૩૪॥કુંભારને તવ દયા આવી, કહ્યુંતું ડાહ્યો થાને; પેલી ખડકીમાં ખાણુ ચણાની, એક મુઠી લેઇ ખાને ॥ ૩૫ ॥ ગર્ધવ માટે ચણા ભર્યા છે, એક હજાર મણ પુરા; એકજ મુઠી લેઇને ખા તું, તેમાં શું થાય અધુરા ॥ ૩૬ ॥ ભીમે જાણ્યું કે ભાયગ ભળીયું, હમણાં લેવા નહી જાવું; કાકો ખસે આઘો પાછો, તો તો ચણા હું ખાવું ॥૩૭॥ એમ જાણીને વરકોદર બોલ્યો, કાકા હું ડાહ્યો થૈશ; હવે જીવને સબુરી વળી, મોડેથી લૈને ખૈશ ॥ ૩૮ ॥ કુંભાર કહે દુખ ન દેતો, ગાંડીયા ડાહ્યો થાજે; ખાણુ ઉઘેડી ચણા લઇને, મને દેખાડી ખાજે ॥ ૩૯ ॥ ભીમશેન કહે વારૂ કાકા, પછી પ્રજાપત ગયો; એટલે ભીમને લાગ ફાવ્યો, ઝટપ ઉભો થયો ॥ ૪૦ ॥ ખડકીમાં જઈ ખાણુ ઉઘેડી, દીઠા ચણા અપાર; એક મુઠી ભરી ભુજ બાર રાખ્યો, મહી મ્હો ઘાલ્યું તે વારે ॥ ૪૧ ॥ દંતથી ચાવે ચણા ભાવે, ગરીબનું ધન ટાળ્યું; એકે દાણો રેહેવા ન દીધો, સાફ વાશીદુ વાળ્યું ॥ ૪૨ ॥ હતી તેવી ખાણુ ઢાંકી, ત્યાંથી ગયો ભીમ ઉઠી; પ્રજાપતને જઈ બતાવી, જુઓ કાકા લીધા મુઠી ॥ ૪૩ ॥ પ્રજાપત કહે ફાકી ખાજે, થાજે ડાહ્યો લગાર; વારૂ કહીને ભીમ ચાલ્યો, ઓરડીમાં આવ્યો સાર ॥ ૪૪ ॥ શેદેવ નીકુળને જઈ કહ્યું, લ્યો ચણા ઉલટ આણી; ચપટી ચપટી ફાકશો તો, પીવા ચાલશે પાણી ॥ ૪૫ ॥ કુન્તાજી કહે ફાકી ખા, દીકરા દેવની વેઠ; ભીમ કહે હવે ભુખ નથી, ભરાયું મ્હારૂં પેટ ॥ ૪૬ ॥ તવ કુન્તાને વેમ પડીયો, નહી રહ્યું હોય મન ઝાલ્યું; ખાણ બધી કરી હશે ખાલી, નક્કી તેં ઘર વાલ્યું ॥ ૪૭ ॥ ભીમ કહે આ શું બોલો છો, સદેહ મનનો ખુઓ; કાકાને દેખાડી મુઠી લીધા છે, જઇને પુછી જુઓ ॥ ૪૦ ॥ તવ કુન્તાને વીશ્વાસ પડીયો, પછી બોલ્યાં માય; ઓરે ધરમ અરજુન બેટા, પેટનો કરો ઉપાય ॥૪૯॥ વળણ: ॥ પેટપોશણનું કે કરો, ઓરે મ્હારા તન; કાપડ વેચી નાંખીને, ખાવા લાવો અન.

કડવું ૫ રાગ સોહાગનો દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, આદ્ય પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ધરમ અરજુને કાપડ લીધું, વેચવા માટે જાય; કાપડનો કોઇ ભાવ ન પુછે, ફરે છે બજારમાંય ॥ ૨ ॥

ફરી ફરીને ખાવાનું ખપે, અન મોઘું વેચાય; શાક ભાજીતો શાનાં મળે, ઘાસ પાણી તોળાય ॥ ૩ ॥ એવી હળાહળ છે મોંઘવારી, ઘરમે વીચાર કીધો, નાંખી દેવાને ભાગે સઘળો, માલજ આપી દીધો ॥ ૪ ॥ તે નાણાના દાણા લીધા, ઓરડીએ ગયા એહ; કુન્તાજીએ રસોઇ કીધી, ભોજન કીધુ તેહ ॥ ૫ ॥ એક દીવસનું પોશણ થયું, રાત્રી પડી તે વાર; કુન્તાજી કહે કેમ કરીશું, કાલે અન ઉધાર ॥ ૬ ॥ શેદેવ કહે આજ પરોઢે, અમને ઉઠાડજો માત; નદી ઉપર ન્હાવા જાવું, આપણ પાંચે ભ્રાત ॥ ૭ ॥ નાહી ધોઈ નીત્ય કર્મ કરીને, જાવું સામી તીર; હાથ જોડી ત્યાં ઉભા રેહેવું, એરે મ્હારા વીર ॥ ૮ ॥ રાજા રૂશી રહીયત જાદવ, ન્હાવા આવશે ત્યાંય; આપણે સહુનાં દરસન કરવાં, બીજો નહી ઉપાય ॥ ૯ ॥ ઇશ્વર વણ માગે અન દેશે, વગર બોલે નેટ; ભીમ કહે હાથ જોડજો તમે. હુ તો કુટીશ પેટ ॥ ૧૦ ॥ બોલ્યા વીના કોઇ શું સમજે, માટે પેટ પછાડુ; શેદેવ કહે એમ કરજો, બીજુ ન બોલવું, આડુ ॥ ૧૧ ॥ એમ કરીને સહ્યન કીધું, થયો પ્રાતસકાળ; તવ કુન્તાજીએ જગાડયા, પોતાના પાંચ બાળ ॥ ૧૨ ॥ તવ પાંચે ભાઇઓ ઉઠીને, ગયા ગંગા સ્નાન; નાહી ધોઈ નીત્ય કર્મ કીધું, ધર્યું હરીનું ધ્યાન ॥ ૧૩ ॥ પછી સામી તીરે ગયા, પેટ તણા મનસુબા; સુર્યના સામુ મુખ કરીને, હાથ જોડીને ઉભા ॥ ૧૪ ॥ એવામાં તો વ્હાણુ વાહયું, ન્હાવા આવ્યું લોક; રહીયત રાજા રૂશી જાદવ, ભીડ ભરાઈ અથોક ॥ ૧૫ ॥ ચારે વર્ગના ચાર જથે, કરે ગંગા સ્નાન; જાદવ જોદ્ધા જળમાં ઝીલે, મદે ભર્યા મસ્તાન ॥ ૧૬ ॥ બ્રાહ્મણો નાહીને સંધ્યા કરે છે, રવીને અર્ઘજ આપે; રાજા લોકો શરીર ચોળાવે, રૂપ વીશય પ્રેમ વ્યાપે ॥ ૧૭ ॥ જે જેને જેવું ફાવે તેવું, કરે છે જળમાં સ્નાન; જાદવમાં બળદેવ નાહ્યા, નાહ્યા શ્રી ભગવાન ॥ ૧૮ ॥ તે સમે સામી તીરે ઊભા છે, જોઈ દયા મન ઊઠે; ચાર ભાઇએ હાથ જોડેલા, વરકોદર પેટ કુટે ॥ ૧૯ ॥ તે સમે નાહીને બ્હાર નીકળીયા, પોતે જુગજીવન; પીતામ્બર પેહેરતાં ભક્ત દીઠા, આવ્યાં આંસુ લોચન ॥ ૨૦ ॥ અરે મારા દાસ છે દુખી, અન જળના ઊધારા; એક કણુકો ખાવા નથી, પેટ કુટે બીચારા ॥ ૨૧ ॥ તાપ ટાઢને વરસાદ વેઠી, વનમાં ધર્યું મુજ ધ્યાન; તો પણ સંભાળ હું નથી લેતો, હૌં નુગરો ભગવાન ॥ ૨૨ ॥ એમ ધારીને સંકલ્પ કીધો, હવે કરૂ ઘણી સ્હાય; મછવેધ એમની પાસે કરાવું, વરાવું કન્યાય ॥ ૨૩ ॥ સૌ આવેલાને પાછા કાઢું, નીશ્ચે કર્યું દીનાનાથ; એકલા શેદેવને ચેતવવા, ઊંચો કીધો હાથ ॥ ૨૪ ॥ એટલે શેદેવે ભીમને ક-

હ્યું, હવે ન કરો કેહેર; પેટ ન કુટો મુકામે ચાલો, આવશે શીધાં ઘેર ॥૨૫॥
ભીમ કહે કોઇએ નથી કહયું, સાચુ લાગે કેમ; શેદેવ કહે મ્હારે માંથે, ચાલો એમને એમ ॥ ૨૬ ॥ તવે પાંચે ભાઇ ત્યાંથી ચાલ્યા, ઓરડીએ ગયા ભ્રાત; કોહો કેમ થયું કુંવર મ્હારા, પુછવા લાગ્યાં માત ॥ ૨૭ ॥ શેદેવ કહે આવશે શીધાં, ભીમ વદે વચન; આ મા કોઇએ કહયું નથી, કે મોકલાવીશું અન ॥ ૨૮ ॥ કુન્તાજી કહે ધારજ રાખો, શેદેવનું વેણુ સાચું; ભીમ કહે જુઠુ પડશે તો, ભાગીશ એનું ડાચુ ॥ ૨૯ ॥ એમ કહીને સરવે બેઠા. સાંભળને તું રાય; રાજા રૂશી જાદવ સરવે, સ્નાન કરી સ્થળ જાય ॥ ૩૦ ॥ પછી પ્રભુ તંબુથી ચાલ્યા, ગયા દ્રુપતને ઘેર; પંચાળ રાજા પાયે પડીયો, મુજપર કીધી મ્હેર ॥૩૧॥ કેમ પધાર્યા કેમ પધાર્યા, વણુ તેડયા શ્રી ક્રષ્ણ; પ્રભુ કહે આજ ઊલટ આવી, તુને પુછુછુ પ્રષ્ણ ॥૩૨॥ કોઇ તારા ગામમાં આવ્યું હોય, જોવા સ્વયંવર કામ; ઊત્તમ જાતી દુર દશાના, ન હોય પાસે દામ ॥ ૩૩॥ ભીક્ષા માગવા નહી અધીકારી, મજુંરી નવ કરે; તેવા પ્રાણી આવ્યા હોયે, તે શું ભુખે મરે ॥ ૩૪ ॥ દ્રુપત કહે નારે મ્હારાજા; તેવાનું કષ્ટ કપાવું; બતાવો તેને નીત્યાન શીધાં, જોઇએ તેમ અપાવું. ॥ ૩૫ ॥ સામળીયો કહે કહો શેવકને, મોકલો મારી સાથ; દ્રુપતે છડીદારને કહયું, જ્યાં તેડે દીનાનાથ ॥ ૩૬ ॥ જેને બતાવે તેને લેઇને, મોદીખાને તેડી જાજે; મોદીને જઇ કહુ તે કેહેજે, રીતીમાં પ્રવીણ થાજે ॥ ૩૭ ॥ જેટલું જોઇએ તેટલું ને, જેવું જોઇએ તેવું; જેટલા દન રહે તેટલા દન, મોદીને કહીએ દેવું ॥૩૮ ॥ એમ કહીને વીદાય કીધા, પ્રભુ તેડીને ગયા; કુંભારના ઘર પાસે આવી, થોડે છેટે રહ્યા ॥ ૩૯ ॥ ક્રષ્ણે કહયું ઓરડી પેલી; ત્યાંથી બોલાવી લેજે; જેવી રીતે રાજાએ કહયું, તેમ અપાવી દેજે ॥ ૪૦ ॥ એમ કહી પ્રભુ પાછા વળીયા, તવ ગયો છડીદાર; એટલે આવતો ભીમે દીઠો, દીધો અતી આઉકાર ॥ ૪૧ ॥ છડીદાર કહે તમે ચાલો, મોદીખાને લેઈ જાવું; જેટલું જોઇએ તેટલું શીધું, તમોને કેવરાવું ॥ ૪૨ ॥ એટલે ઊઠયા ધરમરાજા, જોડે અરજુન જાય; તેમની સાથે સુત વાયુનો, તરત ઊભો થાય ॥ ૪૩ ॥ ધરમ કહે નહી કામ ત્હારૂં, વાંધા વણુરા પાડે; વીવેક વીના મીઠા ઝાડનું, મુળ તુ તો કાહાડે ॥ ૪૪॥ ભીમ કહે તમે તમારે ચાલો, કહી ગયા સૌ સંગ; મોદીખાને આવી ઊભા, ભોજનનો ઊમંગ ॥ ૪૫ ॥ છડીદારે કહયું મોદીને, વચન રાયનું થાપો; આ લોક જ્યાં લગી રહે ત્યાં લગી, શીધાં એમને આપો ॥ ૪૬ ॥ જેટલાં જોઇએ તેટલાંને, જેવાં જોઇએ તેવાં; અત્રેથી કેહેવા નહી આવું,

નીત્ય તમારે દેવાં ॥ ૪૭ ॥ મોદીએ પુછ્યું કેટલું જોઇએ, જમનારાં કેટલા જણ; ભીમે કહ્યું સાંભળો મોદી, લાવો લોટ સો મણ ॥ ૪૮ ॥ સો મણ ઘીને સો મણ સાકર, પચીશ મણ મસાલો; પચાસ મણ દો દાળ ને ચોખા, પચીશ મણ શાક આલો ॥ ૪૯ ॥ સાંભળીને છડીદાર બોલ્યો, છો કોઇ કપટીને પેઠો; એટલું શીધું લેઇને શું, તમારે ખાવું છે વેચી ॥ ૫૦ ॥ ભીમ કહે આલો જોવાને, જમીએ તો પેટ ભરજો; વધે તો ફરી નવ દેશો, ઘટે તો પુરૂ કરજો ॥ ૫૧ ॥ શેવક કહે ઉપર બેશી, કરાવું રસોઇ; તવ મોદીએ શીધાં દીધાં. સાચુ ન માને કોઇ ॥ ૫૨ ॥ વળણ, સાચું કોઇ નથી માનતું, પણ આપ્યો સામાન; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, લીધુ સતી સંતાન,

કડવું. ૬ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા. સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, આદ્ય પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સરવ સામાન લીધો ભીમે, ગયો કુંભારને ઘેર; સાથે છડીદાર આવીઓ એ, જોવાને બધી પેર ॥ ૨ ॥ પ્રજાપતની ખડકી વીશે, ચુલા ચારી કરાવ્યાં; જે જે વાસણ જોઇએ તે, ભંડારમાંથી અપાવ્યાં ॥ ૩ ॥ પછી ભીમે સ્નાન કીધું. કરવા માંડી રસોઇ; ધ્રુપતનો છડીદાર બેઠા, તે રહ્યો છે જોઇ ॥ ૪ ॥ વરકોદરે દાળભાત કીધાં, લડુ કર્યા તૈયાર; શાક વઘારીને કાઢી નાંખ્યું, ક્ષણ ન લાગી વાર ॥ ૫ ॥ પછી પોતાના ચાર ભાઇને, પાંચમી પોતાની માત; તે પાંચેને જમવા બેસાડયાં, પછી પેટની વાત ॥ ૬ ॥ તે પાંચે જણ જમી ઉઠયાં, ચાર શેરનો મોદીક; છડીદાર કહે આ કોણ ખાશે, હવે તો છે ઠીક ॥ ૭ ॥ ઠગારાને હેઠ પોહોચાડો, એવો વીચાર પેઠો; ભીમે કહયું રાયના દુત જો, કહીને જમવા બેઠા ॥ ૮ ॥ ઢીલો કીધો તંગીયોને, શીવ શીવ મુખે ભાંખે; એક એક ભુજમાં વીસ વીસ લાડુ, લેઇને મુખમાં નાંખે ॥ ૯ ॥ એમ સો મણનો લાડુ ખાધો, જમી ગયો દાળભાત; શાક સામગ્રી સઘળું જમ્યો, તે પછી ધોયા હાથ ॥ ૧૦ ॥ છડીદાર જોઇને વીસ્મે પામ્યો, ભીમે કહયું જોવા આવો; વધ્યું હોય તો શીક્ષા કરો, નહી તો પચીસ મણ લાવો ॥ ૧૧ ॥ છડીદારે નમસ્કાર કીધો, આ કોની ચાલે હામ; નીત્ય રાજા આમ ખવરાવે તો, વેચે ઘરને ગામ ॥ ૧૨ ॥ ઓ બળવંતા તમે તમારે, મોદીખાને નીત્ય જાજો; આજ લીધું તે પ્રમાણે લૈને, રહો ત્યાં સુધી ખા-

જે ॥ ૧૩ ॥ એવું કહી છડીદાર ગયો, સાંભળ તું રાજન; ચતુરથી થઇ પણ નથી આવ્યો, રાજા દુરીયોધન ॥ ૧૪॥ સર્વે આવ્યા છે પણ એ પાપી, ઘેરથી નવ નીસરે; દ્રુપતાને વરવા માટે, વીવા સામગ્રી કરે ॥ ૧૬ ॥ ભાણુમતીને કહયું જઇને, જો હું પરણવા જાવું; તું તો છે છેક ભુતડી જેવી, વીજળી જેવી લાવું ॥ ૧૬ ॥ સોક તણુ તને સાલ કરૂં; જોજે અભીમાન ટાળ્યો; રાણીએ એવું સાંભળીને, શુકનનો છેડો વાળ્યો ॥ ૧૭ ॥ અછક્લે ઘેર વીવા માંડયો, વાજીંત્રો વગડાવે; વડીઓ પાપડ કરાવેને, ઘેર ગીતાં ગવરાવે ॥ ૧૮ ॥ એમ એતો વીવાની ત્યારીમાં, થઈ ચતુરથીની સાંજ; પંચાળ રાજા વાટ જુએ, આવ્યા ન મ્હોટા રાજ ॥ ૧૯ ॥ આવતી કાલનું મહુરત માહારે, કોને પુછુ સલાય; મહુરત કાલનું બંધ રાખુ, તો સહુ ધુસ્સે થાય ॥ ૨૦ ॥ જો કાલે માહુરત સાચવું ને. અ વે દુરીયોધન; રાજ પાટ માહારૂં છીનવી લે, છીનવી લે ભાવન ॥ ૨૧ ॥ એમ વીચારી એણે તેડાવ્યા; બળવંત રાજા ચાર; જરાસંધ ને શલ્ય શીશુપાળ, ચોથા દેવ મોરાર ॥ ૨૨ ॥ શેવક સાથે તેડાવીને, આપ્યાં છે આસન; તે ચારેની પ્રત્યે બોલ્યો, દ્રુપતરાય વચન ॥ ૨૩ ॥ સુણો મ્હારાજા સુણો મ્હારાજા, માહારે આવી એક આંટી; છત્રપતી હજી સુધી ન આવ્યા, એજ ઘણેરી ઘાંટી ॥ ૨૪ ॥ કાલનુ મહુરત નીશ્ચે કરીને, પત્ર લખેલા તમને; એ મહુરત હું ફેરવું તો, ફાવતુ આવે અમને ॥ ૨૫ ॥ માટે ફેરવવાની રજા, આપો તો ઠીક થાય; એટલે તરત બોલી ઉઠયા, પોતે જાદવરાય ॥૨૬॥ શું તારો દુરીયોધન ખરો, બીજા બધા શુ ખોટા; અમારે મન તરણા તોલે, તારે મન એ મોહોટા ॥ ૨૭ ॥ કન્યા તારે પરણાવવી કોને, તે તારો કહે વીચાર; દ્રુપત કહે મછવેધ કરે, તે તો વરે નીરધાર ॥ ૨૮ ॥ પ્રભુ કહે શું વાટ જુએ છે, જે જન મછવેધ કરશે; નથી કન્યા દુર્યોધનની, જે કરશે તે વરશે ॥ ૨૯ ॥ માટે કાલની આગના આપો, નહી તો રીસાઈ જશે; દુરીયોધન આવ્યો નહીં એને, ઘેર મુઉ કોઈ હશે ॥ ૩૦ ॥ દ્રુપત કહે આમ શું બોલો, ઓરે દીન દયાળ; સલ્ય કહે આગના નહી દે તો, જાશું સૌ ભુપાળ ॥ ૩૧ ॥ દ્રુપત કહે આગના આપુ, પણ નથી રેહેતી હામ; માહારા પર દુરીયોધન કોપે; લુંટી લે ઘર ગામ ॥ ૩૨ ॥ પ્રભુ કહે એ તો સાચુ, તેનો મોહોટો વીચાર; કહો શલ્ય શો જવાબ દેવો, જાય એનું ઘરબાર ॥ ૩૩ ॥ એટલે શીશુપાળ જરાસંધ, બોલ્યા મુખે એમ ; આનો બચાવ કરવા કબુલ, કૃષ્ણ કહે જેમ તેમ ॥ ૩૪ ॥ કૃષ્ણ કહે તમો વચન આપો, ત્રેણે વેણ દીધાં; એટલે અંતરયામીએ ત્યાં, દ્રુપતને કેહેણ કીધાં ॥ ૩૫

ધૃપતરાજા આગના આપો, ડરસો નહી લગાર; અમે સરવે સામા થાશું, શું કરે અધેકુંવાર ॥ ૩૬ ॥ તારી પક્ષમાં સરવ રેહેશે, ક્ષત્રી કેરાં બાળ; રંગમાં ભંગ નથી પડવાનો, નહીં થાય વાંકો વાળ ॥ ૩૭ ॥ એટલે ધૃપત રાજા બોલ્યો, વ્હેલા પધારજો કાલ ॥ ૩૮ ॥ ચારે જણાને વીદાય કીધા, બોલાવ્યા શેવક ચાર; જાવો જઇને ડુંડી વગાડી, કરજો મુખ પોકાર ॥ ૩૯ ॥ એક જણો જાઓ રાજ્ય જથામાં, કેહેજો કે કાલે પધારો; આસન બેસજો નામ વાંચી, રાજાનું કાજ સધારો ॥ ૪૦ ॥ એક જણો જાવો જાદવમાં, કેહેજો કે કાલે આવો; દક્ષીણ દીશાએ જગો તમારી, બેશીને સભા શોભાવો ॥ ૪૧ ॥ એક જણો જાવો બ્રાહ્મણમાં, કેહેજો એમ વચન; આસન ઉત્તર દીશા તમારાં, કરજો કાલ પાવન ॥૪૨॥ એક જણ કહો રઇયતને જઈ, જોવા આવજો સર્વ; બેસવું સીંહાસનોની પુઠે, કોઈ ન કરવો ગર્વ ॥ ૪૩ ॥ ટંટો તોફાન કોઇ ન કરવું, કોઈ ન કરવું બંડ; જે જન ફીતુર કરશે તેને, ધૃપત દેશે દંડ ॥ ૪૪ ॥ એ રીતે ચાર જણ કેહેજો, કહી કર્યા વીદાય; એટલે ડુંડી વગાડતા ચાલ્યા, ચારે સ્થળે ચાર જાય ॥ ૪૫ ॥ ધૃપતના કેહેવા પરમાણે, કહ્યા સમાચાર; સઘળે જાહેર કરીને ગયા, હરખ્યા સર્વ અપાર ॥ ૪૬ ॥ ક્ષત્રી લોકને ઉમંગ અતી; ચાલો ભાગ્ય ભળશે; વેહેલા જઇએ સભામાં તો, આસન સારૂ મળશે ॥ ૪૭ ॥ ડુંડી સાંભળી ન્હાતા ધોતા, કેં સજતા સણગાર; કઇ રાજા જોશીને તેડે, પ્રશ્ન પુછે વારોવાર ॥ ૪૮ ॥ કેં જન જનમોતરી દેખાડે, કન્યા મળે કે ન મળે; કેં દેખડાવે હસ્તરેખા, કહો કયારે ભાગ્ય ભળે ॥ ૪૯ ॥ કેં રાજા સ્નાન કરે છે, સાબુ લેઈને ન્હાતા; અતર ફુલેલ અંગે ચોળે, શરીરે ઉજ્વાળ થાતા ॥ ૫૦ ॥ દરપણ મોઢા આગળ રાખે, સજે રૂડા સણગાર; દીપે નહીં તે ઉતારી નાંખે, બીજા પેહેરે બીજી વાર ॥૫૧॥ વારે વારે વસ્ત્રો બદલે, મુગટ બદલી જુએ; નથી શોભતા કે શોભે છે, તકને જોઈ વેમ ખુએ ॥ ૫૨ ॥ વ્રદ્ધ રાજાને વરવાની વ્રત્તી, ડાચાં જેનાં મળીયાં; છોલાવી છોલાવી ક્ષૌર કરાવે, ઢુંપાવે ધોળાં પળીયાં ॥ ૫૩ ॥ કુલપ ચઢાવી કરે કેશ કાળા, હોઠ લુછી કરે લાલ; પાન સોપારીના ડુચા મારી, રાખે છે ઊંચા ગાલ ॥ ૫૪ ॥ દંત પડેલા તે દંત બંધાવે, એમ ઉજાગરા કરીયાં; સમરણ સૌને ધૃપનીનું, પડ્યા નીંદ્રાએ ભરીઆ ॥ ૫૫ ॥

વળણ. નીંદ્રામાં સરવે પડ્યા, થતે મોહોટે પરભાત; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, જાગ્યા આખી રાત.

કડવું ૭ બેહાગની ચોપાઈ.

બોલ્યારે વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; રૂજની વીતીને વ્હાણુરે વ્હાય, નીદ્રાથી આંખ ઉંચી નવ થાય ॥ ૧ ॥ ઉઠાડવાને જાય છડીદાર, મ્હારાજા કહીને કરે પોકાર; ઉઠો કન્યા લેઈ જાશેરે કોય, કન્યાને નામે જાગ્રત હોય ॥ ૨ ॥ રાતાં નેત્રે તતપર થાય. વખત થઈ ગઈ કરતા જાય ॥ ૩ ॥ કૈં બેઠા રથને કૈં સુખપાલ, કૈંક ચાલે ચરણે ગજ ચાલ; કૈં ગજ ઘોડે કૈ ચાલે ચર્ણ, કન્યામાં સહુનું અંતસકર્ણ ॥ ૪ ॥ મારગે ભીડ ભરાઈ અપાર, ઉડે છે રેણું થાય અંધકાર; કરાવે છંટકાવ અત્તર તણા, રંક રાજા તે ગભરાય ઘણા ॥૫॥ સાચવી સાચવી મારગે પળે, ધક્કાધક્કીઆં મુગટ ઢળે; ખંખેરી લેઇને મુકેરે શીશ, સેવકો ઉપર જણાવે છે રીસ ॥૬॥ દોડતા રથ માંહો માંહી ભરાય, તવ અશ્વ ભડકેને તમાસો થાય; હાથી કુદે તે વળી જાય ઘાણ, થાય મારગમાં બહુ સુંબાણ ॥૭॥ જેમ તેમ કરી જાય છે સર્વ, કૈં કુળવંતાને કુળનો ગર્વ; કૈંને ધનનો ને કૈંને રૂપ તણો, કૈંને બળનો ગર્વ છે ઘણો ॥ ૮ ॥ ફાલ્યા ફુલ્યા ચાલ્યા રાજન, સહુ સહુના મનમાં મસ્તાન; દરવાજે ઉભા બે છડીદાર, તેતો સરવને કરે જુહાર ॥ ૯ ॥ ટાઉકા થૈ જાય સભામાં રાજન, નામ વાંચીને બેસે આસન; ટંટો તોફાન કેઈ નવ કરે, પોતા પોતાની મગરૂબીમાં ફરે ॥ ૧૦ ॥ આવી રહ્યા સહુ ક્ષત્રીના તન, નથી આવ્યો એક દુરીયોધન; ખાલી પડ્યું છે એનું આસન, બાકી રહ્યા નહી કો રાજન ॥ ૧૧ ॥ એક એકને પુછે છેરે ભુપ, કેવું ઇશ્વરે મને આપ્યું છે રૂપ; તે રૂપ જોઇ વરશે કન્યાય, કેક કહે એ વાત મીથ્યાય॥૧૨॥ કેક કહે હું કુળવંત રાય, તેથી મુજને વરે કન્યાય; કેક કહે હું ધનવાન ઘણો, દ્રુપતીને મોહ લાગે ધન તણો ॥ ૧૩ ॥ જેમ ફાવે તેમ ગર્વ મન ધરે, દરપણ લેઇ મુખ જોયા કરે; સરવે ધરે દ્રુપતીનું ધ્યાન, ઘરડા તો જાણે બેઠા જવાન ॥ ૧૪ ॥ એવે આવ્યા છપન ક્રોડ, આગળ બળદેવને રણછોડ; સદ્ધાળુ પ્રાણી દરસણ કરે, નાસ્તીક જન નીંદા આચરે ॥ ૧૫ ॥ પ્રભુ દક્ષીણ દીશામાં ગયા, ઊંચા આસને વીરાજમાન થયા; બળદેવજી બીરાજ્યા જોડ, આશપાશ જાદવ છપનક્રોડ ॥ ૧૬ ॥ પછી પધાર્યા સહુ રૂશીરાય, બ્રહ્મવેત્તા તેજેશ્વી દેખાય; ઉભા થયા સભા સહુજન, પુરણ પ્રેમે કરે દરસન ॥ ૧૭ ॥ બેઠા ઉત્તરમાં થઇને ઓળ, દીસે છે તેજ ઝાકમઝોળ; સુકીતનો શરીરે ચળકાટ, ચંદ્ર સરીખાં ચળકે લેલાટ ॥૧૮॥ આવી રહ્યા સહુ રૂશીને રાય, જાદવ જુગદીસ સૌ સભા માંય; પછી આવીયું

રહીયત લોક, ભરાઈ મંદની સભામાં અથોક ॥ ૧૯ ॥ એવામાં પાન્ડવો થયા તઇઆર, માતાજી આગના આપો આ વાર; જૈએ સભામાં જોવાને માટ, કહે કુન્તા તમે જાવો ચાર ભ્રાત ॥ ૨૦ ॥ રેહેવા દો ભીમને લેઈ નવ જશો, ભીમ કહે મ્‌ારો વાંક છે કશો; કુન્તા કહે તું સભામાં જાય, કૌરવને દેખી કોપે ભરાય ॥ ૨૧ ॥ ભીમે કહ્યું રેહેશે સર્વ ભાઇ સાથ, તે કરતાં ધર્મ ઝાલશે હાથ; બોલ્યા ધરમ આવવા દો માત; સાચવી લેઇશું ચારે ભ્રાત ॥ ૨૨ ॥ તવ કુન્તાએ કરી આગનાય, બેસજો વીપ્ર પુઠે સભા માંય; વારૂ કહીને ઉઠ્યા પાંચ ભ્રાત, વરકોદરના ઝાલ્યા બે હાથ॥૨૩॥ ભીમ કહે શાહ્યબીનો નહી પાર, બબે શેવક ભુજ ઉચકનાર; સાંભળી કુન્તા બોલ્યાં વચન, નહીં જંપે એ મુરખ જન ॥ ૨૪ ॥ મુકો ઘેર ને જાવો તમો, ભીમે કહ્યું હવે નહી બોલુ અમો; પછી શુકન લેઇ થયા વીદાય, ગયા બ્રહ્મ સભાની માંય ॥ ૨૫ ॥ ધ્રુમ રૂશી બેઠાના તહી, જે પુઠે બેઠા લોકોની મહી; દીઠા કાપડી ધ્રુમે તે વાર, જુઓ વિચ્યારથી નીકળ્યો આ સાર ॥ ૨૬ ॥ અરેરે નીચ જાતને શું કરૂં, ભરી સભામાં હું લાજી મરૂ; પુઠે આવી બેઠા કીધાં ચરીત્ર, સૌ લોક જાણશે માહ્યરા મીત્ર ॥૨૭॥ એટલે મારી આબરૂ જશે, આખા જગતમાં ફજેતી થશે; બોલ્યા વીદ્યારથી બોલો છો શું કામ, ઉઘાડુ હાથેથી પાડો છો તમામ ॥ ૨૮ ॥ જેવા સૌ બેઠા તેવા તે હોય, બુમો પાડેથી જાણે સૌ કોય; એવું સમજાવ્યું રૂશીને સહી, પાન્ડવ બેશી રહ્યા તવ તહી ॥ ૨૯॥ સહુને બેસવાને સુગમ પડે, જગોને સારૂ કોઇ નવ વઢે; સરવેથી સરખું દ્રષ્ટે દેખાય, આવ્યા વીનો દુરીયોધન રાય ॥ ૩૦ ॥ જળ કુંડાળે શેવક વીસ, કાષ્ટના આસન ઢાળ્યાં છે ત્રીસ; ચઢતાં પડે તેમને કાજ, સકળ સોઈ કરી મહારાજ ॥૩૧॥ કુન્ડે આવી ઊભો પંચાળ ભુપ, જોડે દ્રૌણીક ગોર અનુપ; તે ગોરે કરી છે આગનાય, તેડાવો કન્યાને સભાની માંય ॥ ૩૨ ॥ એટલે શેવક સંચર્યા ચાર, દાસી સાથે કહ્યા સમાચાર; એટલે ધ્રૂપતી થઈ તઇઆર, સાથે દાશી એક હજાર ॥ ૩૩ ॥ ઢોળે ચંમર વાગે વાજીંત્ર, સજડ બે જણી પોતાની મીંત્ર; આવા સભામાં હોકારો હોય, ક્ષત્રીયો ઊંચા થઈ જોય ॥ ૩૪ ॥ ॥ વળણઃ ॥ ઊંચા થઈ થઈ નીરખે, પોતાને આસન; વલ્લભ વદે કન્યા તણું, શું કરીયે વરણન.

કડવું ૮ રાગ ધુમાસની ચાલ.

ધ્રુપતી આવીયાં રે; ॥ ટેક. ॥ બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જ-

નમેજે રાજન, કરીયે કન્યાનું શું વરણન ॥ કે; ધ્રૂપતી. ॥ ૧ ॥ એને જોતામાં ઊપજે વ્હાલ, એની પગ પની લાલ ગુલાલ, ચાલે ધીમી ધીમી હંસ ચાલ, કે; ધ્રૂપતી ॥ ૨ ॥ માને અવર પ્રાણી જગદંબા, જેના રૂપથી હારે રંભા, એના ચરણ કદળી સ્થંભા. કે ધ્રૂપતી ॥ ૩ ॥ એથી ચંદ્ર કળા જાય ઘટી, થાય યોગીને મન ચટપટી, એની સીંહ સરખી કટી. કે; ધ્રૂપતી. ॥ ૪ ॥ જેનું પેટ પલ્લાસનું પાન, એની ચામડી કાચ સમાન, દેખી દુનીયાં બને ગુલતાન, કે; ધ્રૂપતી. ॥ ૫ ॥ એની કમળ સરીખી આથળીયો, શોભે ચંપા જેવી આંગળીયો, એના દંત દાઢમની કળીયો, કે; ધ્રૂપતી. અંગ રંગ ગુલાબી બાગ, કીરચંચુ નાશીકા સોહાગ, શીશ કેશ કાળુડો નાગ, કે; ધ્રૂપતી: ॥ ૭ ॥ વાળ્યો અંબોડો છુટી બે વેણી, કાયા કોમળમાં નહી કેહેણી, એતો માનુની મરગાનેણી, કે; ધ્રૂપતી. ॥ ૮ ॥ દીસે લીલી નસો ઝીલી ખાલ, એના હોઠ બે લાલમ લાલ, છુંધું છુંદણુ ગોરે ગાલ. કે; ધ્રૂપતી. ॥ ૯ ॥ હૅબચા પર હીરા ચળકે, બેઊ કાનમાં લીલમ લળકે, રૂપ આણંદી મોઢું મળકે, કે; ધ્રૂપતી. ॥ ૧૦ ॥ ઘણા જોવાને આગળ અડીયા, દેખી સ્વરૂપને મોહ ચડીયા, લડ્થડ થૈ સીંહાસન પડીયા, કે; ધ્રૂપતી. ॥ ૧૧ ॥ ગઈ સભામાંથી પંચાળી, ચઢી પશ્ચીમ મ્હેલ અટાળી, બેઠી જરૂખે ધ્રૂપત બાળી, કે; ધ્રૂપતી. ॥ ૧૨ ॥ વલણ ॥ ઝરૂખે બેઠી બાળકી, મ્હા તેજસ્વી રૂપ; કહે વલ્લભ એ રૂપથી, ઝાંખા પડીયા ભુપ.

કડવું ૯ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, આધપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સરવ સભા પડી છે જાંખી, વીચારે ક્ષત્રી લોક; આ કન્યા આપણે હાથ આવે, તેતો આશા ફોક ॥ ૨ ॥ જે જેને મન અહંકાર હતા, તે સહુના ઊતરીયા; પછી સહુને સમજુત દેવા, ધ્રૂપતરાય ઓચરીયા ॥ ૩ ॥ સુણો સહુ સભા સમજુતી, હકીકત કહી રહુ જ્યારે; તે પછી આગના હું આપુ, તો ઊઠજો તે વારે ॥ ૪ ॥ એમ કહીને એવું બોલ્યો, વરવાની જેને ઈચ્છાય; તેણે પેહેલા ઉભા થઇને, આવવું કુંડાળે હાંય ॥ ૫ ॥ વસ્ત્ર આભુશણ ઊતારી દેવાં, થાવું સભામાં સ્વચ્છ; જંગાથી કે કટી સુધી, ભીડાવી લેવો કચ્છ ॥ ૬ ॥ વણચઢાવ્યું ધનુશ લેવું, ભાથામાં એક બાણ; તેથી વીશેશ આયુધ રાખે, તેને પ્રભુની આણ ॥ ૭ ॥ તે પણ ખાંધે ભેરવી લેવાં, તે પછી તતબર થાવું;

સ્થંભ જવા પાટીયું મુક્યુ છે, તે પાટીયાપર જાવું ॥ ૮ ॥ જનારને સમજુત આપું છું, જે પાટીયે કર દેશે; એટલે મ્હારા શેવક લોકો, પાટીયું તાણી લેશે ॥ ૯ ॥ માટે ચાતુર ચેતતા રેહેજો, સ્થંભે ચઢવું સપાટે; વચમાં કાંઇ સ્વાસ ન લેવે, જાવું જોર ઝપાટે ॥ ૧૦ ॥ છ ગાઉએ છે આડો ખીલો, ત્યાં જરા વીસ્રામ કરવું; પછી કનકના ત્રાજવા છે. તે ત્રાજવે ઉતરવું ॥ ૧૧ ॥ બે ત્રાંજવે બે ચરણ દેઇ, ધનુશ લેવું સાર; ત્યાં પણછ ચઢાવીને, કરવો ધનુશ ટંકાર ॥ ૧૨ ॥ તે પછી બાણ ભથામાંથી, લેવું ધરીને ટેક; જળમાં જોઇ તાકવી મચ્છા, બાણુજ ફેંકવું એક ॥ ૧૩ ॥ જોવું નાચું મારવુ ઉંચુ, સાંભળજો રાજન; છ ગાઉ છેટે માંછલીનું, જે વીંધે લોચન ॥ ૧૪ ॥ તેનું તે બાણ પુંછ વિધે, એવું દૈવત દાખે; પછી મછને ઉપાડીને, એ બાણુ જળમાં નાંખે ॥ ૧૫ ॥ એકજ બાણે ત્રણ કામ કરવાં, એટલું આક્રમ કરે; તે પુરૂશ પુજ્ય માથેરાને, મ્હારી પુત્રીને વરે. ॥ ૧૬ ॥ તેમાંથી કોઈ ચઢતાં પંડે, કો પડે અધુરે કામે; તે ધણી ઉઘાડે માંથે બેસે, સભામાં આ ઠામે ॥૧૭॥ તે વાતમાં જે મુમત ઝાલે, તેને બ્રહ્મહત્યાય; આ કામમાં છે આંટીયો તે, સમજજો સહુ રાય ॥ ૧૮ ॥ સ્થંભે ચઢવું છાતી વરાણે, એ પણ મ્હોટી ઘાંટી; ખીલેથી ત્રાજવે ઉતરવું, તે છે અવળી આંટી, ॥૧૯॥ બેમાં થોડાં ત્રાજવાં નીચાં, શી રીતે ઊતરાય; ઊતરે એક હાથે ડાંડીઝાલી, તો ત્રાજવાં ભમી જાય ॥૨૦॥ એક તરફને ત્રાજવે કરે, ઊતરવા ઇચ્છાય; તો એક તરફ બોજ આવેથી, બીજું ઉંચુ જાય ॥૨૧॥ તો તેમાં ચરણ નવ પોહોચે, થંભ થોડો ઊતરે; બે હાથે બાહાજી રહીને, ત્રાજવે ચરણ ધરે ॥ ૨૨ ॥ તેથી ત્રાજવાં જાય આઘાં, ચરણ મહી લડ થડે; વાગે ઝોલ્લો ત્રાજવાને, ચઢનારો નર પડે ॥ ૨૩ ॥ એ રીતે ત્રાજવે ઊતરતાં, આવવની બહુ આંટી; ત્રાજવામાં ઊભા રહ્યા પછી, ધનુશ ચઢાવતાં ઘાંટી ॥ ૨૪ ॥ ધનુશને વાંકુ વાળીને, ચઢાવવાનો દોર; એક છેડો નીચે મુકીને, કરવું પડે ઘણું જોર ॥ ૨૫ ॥ એકજ ત્રાજવે મુકે છેડો, બળ કર્યે વાંકુ થાય; તો એક તરફ બોજ આવે ને, બીજુ ઉંચું જાય॥ ૨૬ ॥ તેથી ચરણ થાય પોહોળા, એટલે ઢળે ધર્ણ; સ્થંભને ટેકો દેઇ ચઢાવે, તો પણ પામે મર્ણ ॥ ૨૭ ॥ ધક્કાથી ત્રાજવાં જાય આઘાં, ઊંધે મુસ્તક પડે; એ રીતે એ મોહોટી ઘાંટી, ચાતુર હોય તે ચડે ॥ ૨૮ ॥ ત્રીજી ઘાંટી નીચું જોઇને, ઉંચુ મારવું બાણ; તે બાણે ત્રણ કામ કરવાં, સમજજો સુજાણ ॥ ૨૯ ॥ આગ્રહ કરી કેહેતો નથી, સ્થંભે ચઢો નર કોય; સાત વેળા પાલવે તે ચઢજો, હીંમત જેને હોય ॥ ૩૦ ॥ પાછળ મુને દોશ ન દે-

શે, મત્તી ન કરશો વ્યાકુળી; એમ ન કેહેશો રૂપાળી સારૂ, સૌને ચઢાવ્યા સુળી ॥ ૩૧ ॥ એવી સભામાં સુચના આપી, હેવટ વધ્યો વચન; હવે ઉઠવું હોય તે ઉઠો, ક્ષત્રીનો કોઈ તંન; ॥વળણુ॥ ઉઠવું હોય તે ઉઠજો, ક્ષત્રીના કોઈ તન, વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, ઊઠયો જરાસન.

કડવું ૧૦ રાગ દુભાસી દોહરાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, મચ્છવેધન મહીમાય ॥ ૧ ॥ મગજ દેશનો માલીક ઉઠયો, જબરો જરાસન; એટલે બીજા બેશી રહ્યા, જેને ઉઠયાનું મન ॥ ૨ ॥ તેમની હોંશો રહી હઈયામાં, અણપૂગ્યા નીસાસા નડજે; આપણો ઊઠવાનો વારોઆવે, ચઢતા જરાસન પડજો ॥૩॥ સરવે એવી આશીશ દીધી, ધારીને મન મનસુબો; બે માતાનો જાયો જરાસન, જઈ જળ કુંડાળે ઉભો ॥ ૪ ॥ હોઠ કરડતો મુછ મરડતો, થયો સભામાં સ્વચ્છ; વસ્ત્ર આભુશણ ઉતારીને, ભીડાવી દીધો કચ્છ ॥ ૫ ॥ રાખ્યો તોડો વાળ્યો અંબોડો. કટી કશીને બાંધે; બાણનો ભાથો ને ધનુશ તે, ભેરવ્યાં ડાભી ખાંધે ॥ ૬ ॥ કન્યાના રૂપમાં અંજાયો, ઘેલી થઇ છે ગતી; અતી અહંકારનો ભરેલો, કોઇને નમતો નથી ॥ ૭ ॥ ભીમ કહે એ ધરમ વીરા, જુઓ જરાસન ચડે; જો એ ચઢતાામાં પડે તો, જોવાની ગમત પડે ॥ ૮ ॥ ધરમ કહે મુંઢમતીના, કોઇનું તાકીયે ભુંડું; તો તેવું તાકનાર પ્રાણીનું, કદી ન થાયે રૂડું ॥ ૯ ॥ એવે જરાસન સુર ભરેલો, ઝડપ તૈયાર થયો, લોચન રાતાં બીહાંમણાં છે, પાટીયા ઉપર ગયો ॥ ૧૦ ॥ દ્રુપતી જરાયે સામુ ન જુએ, જોયા કરે સહુ સાથ; સ્થંભે જઈ જુહાર કરીને, દીધી બળમાં બાથ ॥ ૧૧ ॥ એક પગ મુકયો થંભ ઉપર, ચઢવાનું મન કીધું; તવ ધ્રુપતના શેવકોએ, પાટીયું તાણી લીધું ॥ ૧૨ ॥ તેવોજ બીજો ચર્ણ ઉપાડયો, સુર ભર્યો સુંસોટ; છાતી વરાણે સ્થંભના ઉપર. દડબડ મુકી દોટ ॥૧૩॥ જોરઝપાટે સુર સપાટે, સુંસરો ચાલ્યો જાય; ચઢવાની એની ઝડપ જોઈ, સૌસભા વીસ્મે થાય ॥ ૧૪ ॥ એ ગયોરે એ ગયો એ, મચ્છાવેધન કરશે; બીજા સરવનો ફોગટ ફેરો, રૂપાળી કન્યાને વરશે ॥ ૧૫ ॥ એમજ સરવે આશા મુકી; બેઠા ક્ષત્રી કુંવાર; જબરો જોધ જરાસન ચઢયો, ઊંચો ગયો ગાઉ ચાર ॥ ૧૬ ॥ એટલે પ્રભુએ સામું જોયું- જાણ્યું કે મછવેધ થાશે, દાસ દુખીયા પાન્ડવ માહારા, આવેલા પાછા જાશે ॥ ૧૭ ॥ કયાં

લગી વનમાં વેઠશે કષ્ટી, એમ જાણી કામ કીધું; જરાસનનુ કૃષ્ણ પ્રભુએ, બળ બધું હરી લીધું ॥ ૧૮ ॥ શરીરમાંથી શકતી નાઠી, શ્વાસ ઘણેરો ચઢીઓ; એકાએક એનો જીવ ગભરાયો,સ્થંભને બ્હાજી પડીયો ॥ ૧૯ ॥ પરશેવાના જેભેજેભ છુટચા, કાયા થરથર ધ્રુજે; ઉંચુને નીચુ જુએ તો, આભ અવની નવ સુજે ॥ ૨૦ ॥ લીલાં પીળાં દેખાય આંખે, વાયો વાયુ સમશેર; મોળ વછુટીને ઊલટી થૈ ગૈ, ચઢી ગયા બહુ ફેર ॥ ૨૧ ॥ જરાસન મન એમ વીચાર્યું, દીવશ વાંકો મ્હારો; રૂપાળીના રૂપે રોળાયો, હવે થયો મરનારો ॥ ૨૨ ॥ એવે સુધબુધ રહી નહીને, પ્રાણજ ઉંચો ચઢીયો; હાથ પગ સ્થંભથી છુટી ગયા, આવીને જળમાં પડીયો ॥ ૨૩ ॥ સરવે સભા ખડખડ હશી, દીવશ એનો રૂઠયો; એટલે દીકરો દમઘોસ કેરો, સુરો શીશુપાળ ઉઠયો ॥ ૨૪ ॥ જેવો જરાસન જળમાં પડયો, તેવો જળે તારી દીધો; જળને સ્વભાવે ઊપર આવ્યો,શેવકે ખેંચી લીધો ॥ ૨૫ ॥ ઉંધો કરી ઝોલા ખવરાવ્યા, ઓકાવ્યું પીધેલું પાણી; એટલે દ્રોણીક ગોર આવ્યા, ક્રોધે વદ્યા મુખ વાણી ॥ ૨૬ ॥ આવો જરાસન કાષ્ટને આસન, વ્હેવારમાં શા રીસ; એમ કહીને મુગટ લીધો, બેસો ઉઘાડે શીશ ॥ ૨૭ ॥ જરાસને જોયુ નીચું, બહુ ચીંતામાં પેઠો; જળ કુંડાળે કાષ્ટને આસન, ઊઘાડે માંથે બેઠો ॥ ૨૮ ॥ નીચું ઘાલીને રડવા લાગ્યો, વીખ મળે તો ખાવું; ઓ પ્રથવી મા માગ દે તો, તુજમાં સમાઈ જાવું ॥ ૨૯ ॥ એવે શીશુપાળ એમ બોલ્યો, સાંભળો જરાસન; તમે તો તાતનું નામ બોળ્યું, હું કરૂ મછવેધન ॥ ૩૦ ॥ જરાસન કહે બળતાને બાળે, અહંકાર એને નડજો; આડે આવજો પુન્ય મ્હારૂં, એ શીશુપાળ પડજો ॥ ૩૧ ॥ વળણ ॥ પડજો શીશુપાળ એ, ધરીયો છે અહંકાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુણજો શ્રોતા સાર.

કડવું ૧૧ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; શીશુપાળ છે બહુ હંકારી, એણે વસ્ત્ર દીધાં ઉતારી ॥ ૧ ॥ એણે કચ્છ ભીડાવી દીધો, ખાંધે ધનુશ ભાથો લીધો; ગણે સર્વ સભાને તુચ્છ, અભીમાનથી મરડે મુચ્છ ॥ ૨ ॥ ગયો પાટીયે ધરીને હામ, જઇ સ્થંભ કીધી સલામ; બાથ ભીડવી જવા મન કીધું, તવ શેવકે પાટીયું લીધું ॥ ૩ ॥ તેવો ચેતી ચાલ્યો ચડી ચોટ, દાખી દૈવત મુકી દોટ; વાયુ વેગે આતુર નર ચડતો, જાય

જોરમાં પાછો ન પડનો ॥ ૪ ॥ એતો નેત્રની ચોટ ન ચુકે, જોઈ જોઇને પગલું મુકે; સહુ સભા કરે વીચાર, એને નહી આવે ભુલ લગાર ॥ ૫ ॥ કામ કરશેને કન્યા વરશે, બીજા આવેલા પાછા ફરશે; એની ચઢવામાં છે ચતુરાઈ, જરાસનથી ચઢે છે સવાઈ ॥ ૬ ॥ એતો પંચાળું ક્ષોણીનો ધ-ણી, તેમાં હીમ્મત હોયે ઘણી; એમ બોલે સકળ સભાય, એવે ગાઉ સાડાચાર જાય ॥ ૭ ॥ એનું મછ વીંધવા મન મ્હોયું, તવ જુગદીસે સા-મુ જોયું; ભક્તને કાજ કપટ કીધું, એનું બળ પળમાં હરી લીધું ॥ ૮ ॥ રહ્યા દોઢ ગાઉ ઉંચો ત્રાંસ, ગઈ શક્તીને ચઢીયો સ્વાસ; આવ્યા મોઢે ફેંણુ ફીસોટા, અધવચ વાળ્યા ગરબડ ગોટા ॥ ૯ ॥ ગભરાયોને વીચાર લાવ્યો, વાંકુ કર્મ તે હું કાંઈ આવ્યો; અરે એ રૂપાળી ધ્રુપતી, મ્હારે તુજને વરવું નથી ॥ ૧૦ ॥ વરવા માટે ચઢયો હું ધાઈ, હવે જીવતો જવા દે બાઈ; એવા સંકલ્પ મનમાં કરતો; સ્થંભે રહ્યા રહ્યા થરથરતો ॥૧૧॥ વાયુ વ્હાયો મેરસમેર, શીશુપાળને ચઢીયા ફેર; સુદ્ધસાન ગઇ લટથ-ડીયો, હાથ પગ છુટયાને પડીયો ॥ ૧૨ ॥ જળમાં ડુબી ઉપર આવ્યો, તેવો રાયે ખેંચી લેવરાવ્યો; ઝોક્ષા ખવરાવી ઓકાવ્યું પાણી, થઇ ગઈ આબરૂ ધુળધાણી ॥ ૧૩ ॥ આવી ગોરે મુગટ લીધો લેઈ, સોંપ્યું કાષ્ટા-સન ગાળ દેઇ; પડયો તેથી સોનું મન મ્હોયું, પછી જરાસને ઉંચુ જોયું ॥ ૧૪ ॥ બોલ્યો જરાસન તે વારે, કહો લગ્ન તમારૂં કે વારે; મ્હોટી પ-ડતીતી મુજમાં ખોડ, ભાઇ આવો બેસો મ્હારી જોડ ॥ ૧૫ ॥ એકલો ન્હોતો શોભતો હું તો, ભલે થયો મારા જેવો તુતો; શીશુપાળનું કાંઇ ન ચાલ્યું, જોડે બેઠા ને નીચું ઘાલ્યું ॥ ૧૬ ॥ અરેરે આ મેં શું કર્યું કા-મ, મારા બાપનું મેં બોળ્યું નામ; હાવું જીવ્યાથી ભલુ મરવું, જરાસન કહે મરી શું કરવું ॥ ૧૭ ॥ એમ બેઠા વાળીને મન, બેશી રહ્યા સભા સહુ જન; હતી ઉઠવા સાહુને ઇચ્છાય, તેણે સમાવી મનમાંય ॥ ૧૮ ॥ આવા આવા ચઢી પડયા રાય, ત્યારે બીજાની શી ગતી થાય; એમ ભા-ગી સારવની હામ, રઝળ્યું મછવેધન કામ ॥ ૧૯ ॥ ॥ વળણ ॥ કામ રઝળ્યું ધ્રુપત તણું, મીથ્યા કરે સહુ સોર; કૈં કહે દુરીઓધન તણુ, કરમ કરે છે જોર. ॥

કડવું ૧૨. રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને

સંભળાવું, આધપરત્ર મહીમાય ॥ ૧ ॥ એવે સમે શલ્લરાજા ઉઠ્યો, પુષ્ટ શરીરનો ભારે; સકળ સભા શલ્લને જોઈ, હસાવા લાગી ત્યારે ॥૨॥ એવે શલ્લ જઇ જળ કુન્ડ ઉભો, લોકો કહે કેમ ચડશે; થાંભલો એના અંગુઠા જેવો, ચઢતામાં ભાગી પડશે ॥ ૩ ॥ લાંબો પોહોળોને પોચતો છે, પાંચ પાન્ડવનો મામો; ત્રણ મણનો સુરવાળ પ્હેરેછે, પાંચ મણનો પ્હેરેંજામો ॥૪॥મુછોના થોભા તણી બહુ શોભા, દેખીંતો કેશરી વાઘ; મુસ્તક ઉપર સદાય બાંધે, બાર મણ બોજનો પાઘ ॥૫॥ મલકુસ્તાઈ ગદા જુધ જાણે, બાણ યુધ ન જાય કળીયું; જમણે બાહુએ બાંધેલું રેહે છે, બ્હોતેર મણ માદળીયું ॥ ૬ ॥ વસ્ત્રાભુશણ એણે ઉતાર્યા, થયો સભામાં સ્વચ્છ; જંગાથી કે કટી સુધી, ભલ્લો ભીડાવ્યો કચ્છ ॥ ૭ ॥ ચઢવાનો ચટકો લીધો પટકો, કમ્મર કશીને બાંધે; બાણનો ભાથોને ધનુશ તે, ભેરવ્યાં ડાબી ખાંધે ॥ ૮ ॥ દ્રુપત રાજાના શેવાકોએ, કામજ કેવાં કીધાં; એક પાટીયું બોજ ઝીલે નહી તે, દસ વીસ મુકી દીધાં ॥ ૯ ॥ તવ શલ્લ પાટીયાં ઉપર ગયો, ચઢવા ત્રત્તી કીધી; સરવ સભા ટગ ટગ જુએ, બળ કરી બાથ દીધી ॥ ૧૦ ॥ ભીમ કહે ભાઈ મામા ઉઠ્યા, કામ થશે ખુશી થૈશું, કોઈક દાહાડા એ કન્યાના, હાથનો કંસાર ખૈશું ॥ ૧૧ ॥ ધર્મ કહે કાંઈ બોલીયે નહી, ઇશ્વરની ઇચ્છાય; બેઠા બેઠા ચરચા જુઓ, જુએ છે જેમ સભાય ॥ ૧૨ ॥ એવે સમે સલ્લ રાજાએ, સ્થંભ ઉપર ડગ દીધાં; એટલે આડાં પાટીયાં તે, દાસોએ તાણી લીધાં ॥ ૧૩ ॥ સલ્લ સપાટે ચઢવા લાગ્યો, છલંગ મ્હોટી મારે; તલપ દે દસ દસ ડગલાંની, ભય જરા નવ ધારે ॥ ૧૪ ॥ સલ્લ રાજાના ચર્ણને ઝંક્કે, સ્થંભ ચઢીયો ઝોલે; થૈ જાય વાંકો ભોમી સરસો, કચ્ચડ કચ્ચડ બોલે ॥ ૧૫ ॥ સકળ સભા ખડખડ હસે, ઘણા વદે એમ વાણ; જો કદી સ્થંભ ભાગી જશે તો, વાળશે કચ્ચર ઘાણ ॥૧૬॥ એમ કરે સરવે ચેશ્ટાળી, પણ મુખ એવું બોલે; બે જણ ચઢીને પડ્યા પણ, કો નહી હાંની તોલે ॥ ૧૭ ॥ એવે શલ્લ ગયો પાંચ ગાઊ, જોયા કરે સહુ સ્ત્રી; ભક્તને માટે ભુધરાયે, ઊંચી કીધી દ્રષ્ટી ॥ ૧૮॥ આકરશણ બળ શલ્લનું કીધું, એટલે એ તરફડીયો; સ્વાસજ મોઢે માતો નથી, સ્થંભને બ્હાજી પડીયો ॥ ૧૯ ॥ હથળ વથળ જીવજ થયો, ઊકાળો અતી આવ્યો; અરેરે હું કયાં ચઢયો થંભે, વાંકો દીવશ મને લાવ્યો ॥ ૨૦ ॥ આંખે અતી અંધારાં આવ્યાં, ગભરાયું અંતઃકર્ણ; શરીરે પરશેવો વળીઓ, છુટી ગયા ભુજ ચર્ણ ॥ ૨૧ ॥ ઓ પડ્યો ઓ પડ્યો સૌ કેહેવા લાગ્યા, ધરણ આવ્યો પળમાં; આવીને કુન્ડમાં પડ્યો જેમ, મગ્નર

પડે જળમાં ॥ ૨૨ ॥ સર્વ કહે બે પડ્યાતા તોહ્યે, શું દેખી મન મોહ્યું; શલ્લ રાજા તો પડ્યો એટલે, ઉંચુ શીશુપાળે જોયું ॥ ૨૩ ॥ સો બસે શેવક ભેગા થઇને, શલ્લને કાહાઢ્યો બ્હાર; પીધેલું પાણી ઓકાવી નાખ્યું, ક્ષણુ ન લાગી વાર ॥ ૨૪ ॥ દ્રુપતના દ્રોણીક ગોર આવ્યા, કહ્યું કટુ વચન; મારવાડ દેશના માલીક બેસો, કાષ્ટ તણું આસન ॥ ૨૫ ॥ પાધ રેહેવા દેઇને બીરાજો, તવ દીલગીરીમાં પેઠા; અરેરે મને આ શું સુઝ્યું, નીચું જોઈ જઈ બેઠા ॥ ૨૬ ॥ શીશુપાળે કહ્યું કે પધારો, ઠીક થયો છે ધારો; નીચુ જોઇ બોચી દુખતીતી, હવે તમારો વારો ॥ ૨૭ ॥ શલ્લ કહે જંપવા દે મુને, તુને લાગુ પાય; તે પછી દંતવક્ત ઉઠ્યો, જુએ છે સૌ સભાય ॥ ૨૮ ॥ દમઘોસનો એ દીકરો છે, શીશુપાળનો ભ્રાત; તેને દેખીને શીશુપાળે, બોલાવી પુછી વાત ॥ ૨૯ ॥ કહો બંધુ તમે કેમ ઉઠ્યા, કીધો શું વીચાર; દંતવક્ત કહે મછ વીંધીને, હું વરવાનો નાર॥૩૦॥ તમો પડ્યા તેથી તાત તણું, બોળાઇ ગયું નામ; માટે પાછો જસજ લેવા, મચ્છ વીંધુ આ ઠામ ॥ ૩૧ ॥ શીશુપાળ કહે વીર મ્હારા, મીથ્યા ન મરશો મથી; આપણા બાપના બાપ પાસે, ત્યાં મચ્છ દીસતું નથી ॥ ૩૨ ॥ માટે આબરૂભેર બેસો, શીદને આવ્યા ઉઠી; તમે નથી પડ્યા ત્યાં સુધી, છે કાંઈ બાંધી મુઠી ॥ ૩૩ ॥ એક હાથતો ઉઘડી ગયો પણ, બીજો છે બાંધ્યો હાથ; ત્યાં સુધી કોઇ કરી ન શકે, આપણા ઘરની વાત ॥ ૩૪ ॥ માટે જઇ સીંહાસન બેસો, ઓરે તાતના તન; એવું સાંભળી નીચુ જોઇને, શલ્લ વધો વચન ॥ ૩૫ ॥ ચઢીને પડે તો ફીકર નહી, ઉઠીને બેસે જેહ; શું કાળુ મુખ લૈને ઉઠ્યો, જીવતો મુઓ તેહ ॥ ૩૬ ॥ ચઢ્યો ને પડ્યો તો ઇશ્વર ઇચ્છા, પણ ઉઠીને બેસે; શું જોઇને જકલમાં ફરે, કાં પ્રથવીમાં ન પેસે ॥ ૩૭ ॥ ક્ષત્રીનો સુત પછો પડે, તો તેની બગડી બુધ; ક્ષત્રાણીનો નહી જાયેલો, ધાવેલો દાશીનું દુધ ॥ ૩૮ ॥ એવાં વચન શલ્લના સુણી, લાગ્યો તનમાં તાપ; સ્થંભ ચઢ્યા વણ હું બેસુ તો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ ॥ ૩૯ ॥ શીશુપાળે કપાળ કુટ્યું, શલ્લે ખેલ લડાવ્યો; પોતાને ઉંચુ જોવાને સારૂ, બંધવ મ્હારો ચડાવ્યો ॥ ૪૦ ॥ ચઢ્યો ચઢાવે પડ્યો પડાવે, વટલેલો વટલાવે; નાક કટ્યો નાક કટ્યા કરે, આભડેલો અભડાવે ॥ ૪૧ ॥ એવામાં દંતવક્તે સભામાં, ઉતાર્યો સણગાર; વસ્ત્ર ઊતારી કચ્છ ભીડાવ્યો, ખાંધે લીધાં હથીઆર ॥૪૨॥ પાટીએ જૈને થમ્ભે બ્હાવ્યો, ચઢવાનું કામ કીધું; ધ્રૂપત રાજાના શેવકોએ, પાટીયું તાણી લીધું ॥ ૪૩ ॥ દોઢ ગાઉ તે ઊંચો ગયો, પ્રભુએ વીચાર્યું એમ; આ દં-

તવક્ત ભક્ત છે મ્હારો, ઊંચેથી પાડું કેમ ॥ ૪૪ ॥ એમ જાણી એનું બળ લીધું, એટલે એ ગભરાય; મચ્છના સામી દ્રષ્ટી કરે તો, માછલી નવ દેખાય ॥ ૪૫ ॥ અરેરે હું શીદને ચઢયો, મુજ બુદ્ધી થઇ કાચી; ભાઇનું કહ્યું મેં નવ માન્યું, વારતા એની સાચી ॥ ૪૬ ॥ હવે શો ઊપાય ઊતરવાનો, એવે સમે અટબદીયો; હાથ પગ એના છુટી ગયાને, આવીને જળમાં પડીયો ॥ ૪૭ ॥ શીશુપાળે હાથ ગશ્યા, મ્હારૂં કાંઇ ન ચાલ્યું; બન્ને બંધુ બન્યા સરખા, એમ કહી નીચુ ઘાલ્યું ॥ ૪૮ ॥ શેવકોએ દંતવક્તને, જળથી કાહાડયો બ્હાર; ઝોલ્લા દેહને પાણી ઓકાવ્યું, ગોર આવ્યા તે વાર ॥ ૪૯ ॥ ગોરે કહ્યું ધન્ય દમઘોસ નંદન, ધાર્યું કર્યું તમે કામ; એક બાપના બે દીકરા તે, બે જણે બોળ્યું નામ ॥ ૫૦ ॥ એમ કહીને મુગટ લીધો, કરે કોનાપર રીસ; શીશુપાળને જોડે જઇને, બેઠો ઉઘાડે શીશ ॥ ૫૧ ॥ શીશુપાળે તવ ડબકો દીધો, મુમતમાં બોજ ખોયું; શલ્લ કહે ભાઇ ભલે પડીયો, પોતે ત્યાં ઊંચુ જોયું ॥ ૫૨ ॥ ચારે નામીચા ચઢીને પડયા, અતી આહાકાર હોય; પછી સહુની હીમ્મત ભાગી, ઊભો ન થયો કોય ॥ ૫૩ ॥ ધ્રુપત રાજાએ આશા મુકી, નહી ચાલે કોની હામ; છત્રપતી જો આવ્યા હોત તો, થાત મ્હારૂં કામ ॥ ૫૪ ॥ પવન ગમની સાંડ આપો, મોકલીયો છડીદાર; દુરીયોધનને જૈ તેડી આવો, કહીએ ન કરશો વાર ॥ ૫૫ ॥ સાંઢણી લઇ છડીદાર પોહોચ્યો, જૈને કહ્યા સમાચાર; દુરીયોધન કહે પીઠી ચોળાવો, મામા ન કરશો વાર ॥ ૫૬ ॥ મામાએ બોલાવી માનુનીયોને. ગીતાં મંગળ ગાય; દુરીયોધન બાજઠે બેઠો, પીઠી સારૂ વર રાય ॥ ૫૭ ॥ વળણ ॥ બેઠો પીઠી ચોળાવવા, જે દુરીયોધન રાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, અછકલો એ રાય. ॥

કડવું ૧૩ રાગ ધોળનો.

પીઠી ચોળે, પીઠી ચોળે પ્રીત આણીરે; વરરાજાને, ચઢાવે ગંગોદક પાણીરે ॥ ૧ ॥ અત્તર ફુલેલ, તેલ શરીરે લોચેરે; ગીતાં ગાતી, સુંદરી શરીયા ઘોચેરે ॥ ૨ ॥ વરરાજાથી, હોઠમાં હશી દેવાયરે; કરે અતી, ઊતાવળ મામાયરે ॥ ૩ ॥ કાઢે ઘાંટા ચીકણાશ મુકી દાનેરે; ઘણુ થયું વરને નવરાવવા હ્યોનેરે ॥ ૪ ॥ એટલે બીજે, બાજઠે કરાવ્યું સ્નાનરે; શરીર લુછી, વરને કર્યા સાવધાનરે ॥ ૫ ॥ વરરાય બોલ્યા, મામા મને દીપાવોરે; સહુથી શોભે, તેવા સણગાર પેહેરાવોરે ॥ ૬ ॥ મુજને દેખી, કન્યાને

મન થાય ચટકોરે, જામો પેરાવો, મને ચીરાને પટકોરે ॥૭॥ દ્રષ્ટી ન લાગે, હું ન બીહીનું કે ન ઝબકુ રે; મામા માહારે, ગાલે કરો કાળુ ટબકુ રે ॥૮॥ તવ મામાયે, પેહેરાવ્યાં વસ્ત્ર સણગારરે; આગળ અછાબા, બાંધીને કર્યો તૈઆરરે ॥ ૯ ॥ મામાયે તો, મોઢે જરા ગશી મેશરે; કહ્યું હવે, જા ભાઈ ઘોડે બેશરે ॥ ૧૦ ॥ વર રાય બોલ્યા, મામા લ્હાવો વીતાડોરે; તમે મુને તેડીને ઘોડે બેસાડોરે ॥ ૧૧ ॥ એટલે મામે, વરને તેડ્યો તે વારરે; કરણ બોલ્યો કાહાડો વરરાજાને બ્હારરે ॥ ૧૨ ॥ તવ મામાયે, વરરાયને બ્હાર લીધોરે; સણગારેલે, ઘોડે બેસાડી દીધોરે ॥ ૧૩ ॥ વરરાય બેઠો, થઈને ઠીકા ઠીકરે; બેસતામાં, દસવીસ થઈ છે છીંકરે ॥ ૧૪ ॥ વર રાય બોલ્યો, મામા આ શુકન કેવારે; મામે કહ્યું, દસવીસ કન્યા મળે એવારે ॥ ૧૫ ॥ મામે લાવી વરને શીફળ આલ્યુરે; દુરીયોધને, હશીને ભુજમાં ઝાલ્યુરે ॥ ૧૬ ॥ વરરાય બોલ્યો, શેવકથી મુને ન લજાવોરે; એક્કેક લક્ષના, દાગીના સહુને પેહેરાવોરે ॥૧૭॥ અગીઆર ક્ષોણી, શેન્યાના જોદ્ધા જેહરે; દીધા દાગીના, પેહેરીને ત્યાર થયા તેહરે ॥ ૧૮ ॥ આગળ ચાલે, શેન્ય ક્ષોણી અગીઆરરે; પુંઠળ ગાતી, નવાણું ભાઈની નારરે ॥ ૧૯ ॥ વાજતે ગાજતે, વરઘોડો લેઈ નીકળીયારે; ગયા દરવાજે, તેવા ત્યાં કાગ કળકળીયારે ॥ ૨૦ ॥ ભીશ્મ વીદુર, દ્રોણને કીરપાચારરે; સરવે આવ્યા, નગ્રના દરવાજા બ્હારરે ॥ ૨૧ ॥ પછી સરવે, સુંદરીને ત્યાંથી ખાળીરે; વરની રાણી, ઘેર બેઠી છેડો વાળીરે ॥ ૨૨ ॥ પછી બેઠો, હાથી ઉપર વર રાયરે; પુંઠે બેઠા, ચમ્મર ઢોળે મામાયરે ॥ ૨૩ ॥ કરણ કહે ઉતાવળો પંથ ઝાલોરે; વાર ન કરશો, વર રાયને લેઈ ચાલોરે ॥ ૨૪॥ વાગતે ડંકે, સરવ ચાલ્યા જાયરે; મારગમાંતો, અત્તરના છંટકાવ થાયરે ॥ ૨૫ ॥ ભાટ ચારણ, આવીને યાચક યાચેરે; ચાલને રથથે, થૈ થૈ અપછરા નાચેરે ॥ ૨૬ ॥ સાંઢણી વાળો, આગળ ગયો છડીદારરે; જેને કહ્યા, સભામાં સમાચારરે ॥ ૨૭ ॥ સરવે જાણ્યું, આવીયો દુરીયોધનરે; દ્રુપત રાજા, ઘણો થયો પરસનરે ॥ ૨૮ ॥ એવે આવ્યો, છત્રપતી સભા પાસરે; એટલે ઊઠયો, દ્રુપત ધરી હુલ્લાસરે ॥ ૨૯ ॥ સામો ચાલ્યો, લેઈ સાકરનાં પાણીરે; એટલે સરવે, ક્ષત્રીની સભા વીખરાણીરે ॥ ૩૦ ॥ સૌ ક્ષત્રીએ, મનમાં કર્યો વીચારરે; જૈએ સાંમાં, આવ્યો સૌનો સરદારરે ॥ ૩૧ ॥ એવો રીતે સભામાં હોકારો હોયરે; ભુજ જોડીને, સામા આવ્યા સહુ કોયરે ॥ ૩૨ ॥ બેશી રહ્યા, પડેલા પુરૂશ ચારરે; બેશી રહ્યા, જાદવ બાલ કુંવારરે ॥ ૩૩ ॥

॥ વળણ ॥ વિપ્ર જાદવ બેશી રહ્યા, બેશી રહી પ્રજાય; વ્યાસ વલ્લભ કહે

કથા, સાંભળજો શ્રોતાય.

કડવું ૧૪ મું.

॥ હવે માંડ્યો વીલ્લાપ, પાપી માણસરે. એ રાગ. ॥

થયો સ્વયંવરમાં પોકાર, દુરીયોધન આવીયોરે; સાંમા ગયા સૌ ક્ષત્રી કુંવાર, દુરીયોધન આવીયોરે ॥ ૧ ॥ રાજા ધ્રુપતે ઊલટ આણી, દુરીયોધન આવીયોરે; પાવા લાગ્યો સાકરનાં પાણી, દુરીયોધન આવીયોરે ॥૨॥ ભલે પધાર્યા સર્વના સુબા, દુ૦ સાંમા આવી સૌ કરજોડી ઊભા ॥ દુ૦ ॥ ૩ ॥ પાયાં પાયાં સાકરના પાણી; દુ૦ સરવેની ગતી ગભરાણી ॥ દુ૦ ॥ ૪ ॥ કોઇથી ઘાંટો કાઢી ન બોલાય; દુ૦ કોઇથી છાની વાત ન થાય ॥ દુ૦ ॥ ૫ ॥ એવી પત્રપતીની બીક, દુ૦ નવ્ય ખવાય ઊધ્રસ છીંક ॥ દુ૦ ॥ ૬ ॥ પાપીની દ્રષ્ટી જે પર જાય, દુ૦ તેહ ક્ષત્રીની કંપે કાય. ॥ દુ૦ ॥ ૭ ॥ અંધ સુત છે ગર્વનો ભરીયો, દુ૦ પછી હાથીથી ઊતરીયો ॥ દુ૦ ॥ ૮ ॥ આવ્યો હાથમાં શીફળ ઝાલી, દુ૦ તેની પુંઠળ સૌ જાય ચાલી ॥ દુ૦ ॥ ૯ ॥ પેઠો સભામાં અંધ તન, દુ૦ જઇ બેઠો ઊંચે આસન ॥ દુ૦ ॥ ૧૦ ॥ એના પેઠા પછી સહુ પેઠા. દુ૦ એના બેઠા સાહુ બેઠા. ॥ દુ૦ ॥ ૧૧ ॥ આવ્યો આવ્યો સરવનો ભુપ. દુ૦ સહુ સભા થઇ ચુપાચુપ ॥ દુ૦ ॥ ૧૨ ॥ વાળણ ॥ સભા સાહુ સજડ થઇ, કોથી નવ્ય બોલાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, અછકલો દેખાય.

કડવું ૧૫ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, મછાવેધન મહીમાય ॥ ૧ ॥ સકળ સભા સજડ થૈને, બેઠી છે ચુપાચુપ; સરવ સામી દ્રષ્ટી કીધી, હસ્તીનાપુરને ભુપ ॥ ૨ ॥ એવામાં ધીરે રહી બોલ્યો, વરકોદર મુખ વાત; જુઓ ધરમ ભાઇ આવ્યો અછકલો, દુષ્ટ તમારો ભ્રાત ॥ ૩ ॥ ધર્મ કહે તું બેશ છાનો, કેવો શોભે રણધીર; ગમે તો ગમે તેવો છે, તો પણ આપણો વીર ॥ ૪ ॥ એ આવ્યો ત્યારે સભા સોભી, નહી તો પડતુ ઝાંખુ; એના આવ્યાથી કેવું શોભ્યું, સભાનું મંડળ આખુ ॥ ૫ ॥ એમ એને સમજાવી રાખ્યો, એવે ભીશમ પીતામા વીદુર પ્રત્યે કેહેવા લાગ્યા, અછકલું દેખાય ॥ ૬ ॥ શીફળ ઝાલી

મુંઢ બેઠા છે, સર્વે કરે ચેષ્ટાળી; જાવો જઈ મુકાવો હેઠું, લોક રહ્યું છે ભાળી ॥ ૭ ॥ એટલે ઊઠયા વીદુર કાકા, જૈ કાનમાં કહી વાત; શીફળ તારૂં મેલ હેઠું, દીસે અછકલી જાત ॥ ૮ ॥ ભીશ્મપીતા બહુ કળકળે છે, દેશે સભામાં ગાળ; તે વેળા નીચું જોવું પડશે, હસાશે સહુ ભુપાળ ॥૯॥ દુરીયોધન કહે કેમ મામા, શું શીફળમાં પેઠું; કન્યા છે તારી તે નહી કોની, નારીયળને બાળ હેઠું ॥ ૧૦ ॥ નવ પાપીએ નીચુ મુકયું, કરી ગરજના ત્યાંય; કયાં મયોરે આવ્ય હાંઇ, ઓરે ઓ ધ્રુપતરાય ॥ ૧૧ ॥ તવ ધ્રુપતરાય થરથર ધ્રુજ્યો, ગોરને જોડયા હાથ; છત્રપતી મને બોલાવે છે, ચાલો તમે મુજ સાથ ॥ ૧૨ ॥ મુજને શું પુછશે શું કેહેશે, માંડશે ઉધડો લેવા; માટે મારી સાથે પધારો, એમને ઉત્તર દેવા ॥ ૧૩ ॥ મારાથી કાંઈ કેહેવાશે નહી, કાળજુ ફફડે મ્હારૂં, ગોર કહે ચાલ હું આવુ છું, શું કેહે છે જોઉં વારૂ ॥ ૧૪ ॥ એમ કહી ધ્રૃપત નીચું ઘાલી, હાથ જોડી ને ઉભો; કાળજુ કંપે કાયા ધ્રૃજે, છત્રપતી છે સુબો ॥ ૧૬ ॥ દુરીયોધન ખાંટો કાઢી બોલ્યો, મનમાં ધરી હંકાર; કન્યા લાવી પરણાવી દે મુને, કેમ કરે છે વાર ॥ ૧૭ ॥ ધ્રૃપત શું તેનો ઉત્તર આપે, બોલ્યા ગોર વચન; ધ્રુપત ને પુછશો નહીં કાંઈ, મને કહો રાજન ॥ ૧૮ ॥ દુરીયોધન કહે શું કેહેવું તું, કન્યાને ઝટપટ લાવો; વાર કર્યાનું કારણ શું છે, લાવી મને પરણાવો ॥ ૧૯ ॥ ગોર કહે તમે સાંભળો જરા, છો કુળવંતા દીવા; એકા એક કન્યા માગો છો, નથી કર્યા કાંઈ વ્હીવા ॥ ૨૦ ॥ આતો સ્વયંવર સભા છે, મચ્છાવેધન કરો; એટલે એ કન્યા તમારી, સુખરૂપે તમે વરો ॥ ૨૧ ॥ છત્રપતી કહે મછવેધ કેવો, શું કામ કીધું આરંભ; દ્રોણીક કહે જુઓ જળ કુન્ડમાં, દ્વાદશ ગાઉનો સ્થંભ ॥ ૨૨ ॥ તે સ્થંભે ચઢવા આપ ઉઠો, છ ગાઉ ત્રાજવે જાવો; બે ત્રાજવે બે ચરણ મુકી, ધનુશ પછી સ્હાવો ॥ ૨૩ ॥ તેને ચઢાવી બાણ ચઢાવો, ઓ બળીયા રાજન, નીચું જોઇને ઉંચુ મારી, વીંધો મચ્છ લોચન ॥૨૪॥ તેને તે બાણે પુંછ વીંધો, એટલું દૈવત દાખો; તેને તે બાણે મછ ઉપાડી, આ જળ કુન્ડમાં નાંખો ॥ ૨૫ ॥ સુરાપુરા છો પ્રાક્રમ એટલું, રાજ્ય સભામાં કરો; એટલે તમે પુજ્ય અમારા, રૂપાળી કન્યા વરો ॥ ૨૬ ॥ તેમાંથી જો ચઢતાં પડયા, કાં પડો અધુરે કામે; તો તો બેસવું ઊથાડે માંથે, પેલા બેઠા તે ઠામે ॥ ૨૭ ॥ તવ પાપીએ તે પાસ જોયું, પડેલાનું મન હાલ્યું; છત્રપતીથી સરમાયા તે, ચાર જણે નીચું ઘાલ્યું ॥ ૨૮ ॥ તે જોઇને અતી આકળો થયો, બોલીયો છત્રપતી; શું કાંઈ અમે જેવા તેવા, સ્થંભે ચઢનાર નથી

॥ ૨૯ ॥ તાઈ પીંજારા ઘણાક ચઢે, કોણ અમારી તોલે; માટે અમેતો નહી ચઢવાના, ગર્વનાં વચન બોલે ॥ ૩૦ ॥ બળ્યો મછવેદ બળી સભા, પરણાવી દો કન્યા; અમે નહી બેંશી રેહેવાનાં, થાશે મ્હોટો અન્યા ॥૩૧॥ ગરજના કરી ગોરે કહ્યુ, બોલ ન બોલીશ ખોટો, મ્હોટાઈ મુકીદે મ્હારી પાસે, તું તારા ઘરનો મ્હોટો ॥ ૩૨॥ મછવેદને ને સભાને બાળે, બાળને મ્હોઢું તારૂં; જેમ ફાવે તેમ કેમ બોલે છે, કેવું દીસે મુખ સારૂં ॥ ૩૨ ॥ વર બનીને વરવા આવ્યો, છેકજ ચઢયે ઘોડે; કામ કર્યા વણુ જજે પાછો, ઘેરજ કાળે મોઢે ॥ ૩૩ ॥ મછવેધ કર્યા વીના તુને, નહી મળે કન્યાય; એમને એમજ વરવી હોયતો, વરશે તારી માય ॥ ૩૪ ॥ એ કન્યા નહી દ્રુપત કેરી, છે એ દાકરી મ્હારી; હીંમત ન હોય કામ કર્યાની, તો મુકલવારી તારી ॥ ૨૫ ॥ દ્રુપત રાય તાબેદાર તારો, અમે તાબેદાર નથી; બ્રાહ્મણ કેરો કોણ મુરબ્બી, સમજ છત્રપતી ॥ ૩૬ ॥ ઉંચ દીસે પણ નીચ જાતીછે, મેં તને લીધો જાણી; નીચા વીના મ્હોઢામાંથીતો, ન નીકળે નીચ વાંણી ॥ ૩૭ ॥ જનમે ઉત્તમ જનેતાને, પેટ કદી નીચ કોય; ઉત્તમ વર્ગમાં ગણાય તોપણ, તાત બાજો કોક હોય ॥૩૮॥ તે બણ વેણ ન નીકળે નીચ., નીચાં કૃત્ય ન ધારે; હવે લાંબી વાત ન કરતો, બેશી રહે તારે ભારે ॥ ૩૯ ॥ એમ કહી દ્રુપતને લીધો, સકળ સભા ભાળે; ખેંચોટી તેડી લાવીને, ઉભા જળ કુંડાળે ॥ ૪૦ ॥ દુરીયોધન કહે કેમ મામા, ગોરેતો ઘર ઘાલ્યું; રેફ બધો બેસાડી દીધો, આપણું કાંઇ ન ચાલ્યું ॥ ૪૧ ॥ ઉલટી બે ચાર ગાળો ખાધી, કહો મામા કેમ કરવું; મામો કહે મછાવેધ કરો, એ કન્યાને વરવું ॥ ૪૨ ॥ છત્રપતી કહે થંભે ચઢશું, થનારૂં હોય તે થાય; પણ મુજ પેહેલા કેમ આવ્યા, સભામાં સહુ રાય ॥ ૪૩ ॥ રાખી નહી મ્હારી મરજાદા, નીત્યાન આવું ફાવે; ચઢયા પડયા માટે સપડાણું, ફરી પેહેલા નવ આવે ॥ ૪૪ ॥ મામો કહે એતો વાત સાચી, કેમ ન રાખે માપ; તારૂં કહ્યું સાંભળવું પડશે, તું સહુનો મા બાપ ॥ ૪૫॥ વળણ સહુનો તું મા બાપ છે, સહુ તુજ તાબેદાર; સરવે રેહેશે સાંભળી, કોણ સામો બોલનાર.

કડવું ૧૬ રાગ થેકાવળી.

દુષ્ટ ઉઠયો સભાની માંય, હવે કોઇ ઉઠીયેરે; એમ કહે દુરીયોધનરા-

ય, હવે કોઈ ઉઠીયેરે ॥ ટેક. ॥ હું આવ્યો હવે કેમ ન ઉઠો, શું બેઠા થઈ ચુપરે; જોવું જો કેવા ચઢાછો થંભે, કેવા છો જબરા ભુપ. હવે ॥૧॥ આવ્યાછો સહુ આશા ભરેલા, રૂપે બનીને રૂડારે; મારા આવ્યા વીના કામ ન થયું, હાથે પેહેરો તમે ચુડા. હવે. ॥ ૨ ॥ આછી હોરણી હોઢીને નાચો, આંખમાં આંજો મેંશરે; ખાઈ ખાઇ ખાલી કાયા વધારી, થયા ભાધરવાની ભેંશ. હવે ॥ ૩ ॥ મ્હારા આવ્યા વણ આવ્યા સભામાં, ન થયું કોઇથી કામરે; ત્યારે શું સમજીને આવ્યા, બોળ્યાં બાપના નામ. હવે. ॥૪॥ મ્હોટાની મરીયાદા ન રાખી, કન્યા વરવા આવ્યારે, ક્ષત્રાણીનું દુધ લજાવ્યું, સૌ લુંડીયોને ધાવ્યા. હવે. ॥ ૫ ॥ ક્ષત્રાણીને ઉદર જનમ્યા, મીથ્યા કરાવી વેઠરે; મનુશ થૈ શીદને અવતરીયા, પથ્થર પડીયા પેટ. હવે. ॥ ૬ ॥ છેવટ પડી જરૂર મ્હારી. તે પ્રગટે છે તાપરે, શું પેહેલા તમે જાણુતા ન્હોતા, નથી આવ્યો હજી બાપ. હવે. ॥ ૭ ॥ વળણુ ॥ બાપ હજી આવ્યો નથી, જાણ્યા વણ ધરી હામ; ઓછું પાત્ર છલકાઇ ગયો, કેહે છે વલ્લભરામ. ॥

કડવું ૧૭ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજેરાય; વીસ્તારીતુજને સંભળાવું, મછાવેધ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ઓછું પાત્ર છલકાઈ ગયો, બોલ્યો ફાવે તેમ; કોણ બોલી શખે એના સામુ, કોણ કહે કહ્યું કેમ ॥ ૨ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુથી નવ્ય ખમાવ્યું, ઉઠીને વચમાં આવ્યા; હાંહાં છત્રપતી આશું બોલો, સહુ ક્ષત્રીને લજાવ્યા ॥ ૩ ॥ મ્હોટાનું મ્હોટું મન જોઇએ, ગંભીરતા તે મ્હોટાઇ; છોટાં વચન બોલવાથી, દેખાય છે છોટાઇ ॥ ૪ ॥ આવું બોલવું તમને ન ઘટે, નીચ નીચું વેણ બોલે; તાબાના ક્ષત્રીના માત પીતાછો, એ તમ પ્રજા તોલે ॥ ૫ ॥ હવે ક્ષમા કરી આસન બેસો, ઠબકો દેશે ગુરૂ દ્રોણ; દુરીયોધન કહે ઓ ભરવાડા, તુ મને કેહેનાર કોણ ॥ ૬ ॥ તું ભરવાડો તુ પીંડારો, ગાયો તણો ચારનારો, છાશ પીને મ્હોટો થયેલો, મામા માશી મારનારો ॥ ૭ ॥ બ્રાહ્મણનું અન માગી ખાનારો, કેમ મ્હારા સામુ બોલે; કોણ મુને તુ સીખ દેનારો, શું તુછે મુજ તોલે॥૮॥ કૃષ્ણ કહે હું નથી તમ તોલે, ઠીક મ્હારી વાતો વરણી, તુજ તોલે ક્યાંથી આવું તારી, મા આખલાને પરણી ॥ ૯ ॥ ક્ષત્રીને ત્યાં અવતર્યો છે, તેમાં શું મ્હોટાઇ લાવે; પણ પેહેલો પીતા આખલો તે, તેનો અસર આ-

વે ॥ ૧૦ ॥ ભેગ વના ઉંચ કુળનાની, બુદ્ધી આવી નવ ચાલે; આખલાની જાત અવળી હોયે, જ્યાંને ત્યાં શીંગડાં ચાલે. ॥ ૧૧ ॥ પ્રભુ કહે સમજો સાહુ શભા, નંદીનો થયેલો ભેગ; તેથી એની બુદ્ધી જુદી છે, હાંડીયા જેવો વેત્ર ॥ ૧૨ ॥ આ દ્રષ્ટાંતથી સીધાન્ત લેવું, શ્રોતાયે રાખવી સુદ્ધી; ઉંચ હોયે પણ ભેળ થયા વણ, નવ્ય બને નીચ બુદ્ધી ॥ ૧૩ ॥ નીચ બુદ્ધી વણ નીચું ન બોલે, નીચાં કૃત્ય ન કરે; આખલે હસ્ત મેળાપક કીધો, એટલામાં ગુણ ફરે. ॥ ૨૪॥ ઉંચ હોયે પણ નીચી વાણી, તેથી જાણવો નીચ; નીચાને ન હોય શીંગડાં પણ, બુદ્ધીનો કાદવકીચ ॥૧૫॥ જે જન હોયે ખોટો તેને, ખરૂં કહ્યે ખાર લાગે; ખરા જનને ખોટું કહ્યે, કાળજડામાં વાગે ॥૧૬॥ એ છે રીતી અનાદીની, મ્હોટા જને કેહેણ કીધું; પ્રભુએ સેજ કહ્યું તેમાં, દુષ્ટે ઘણું ખેંચી લીધું ॥૧૭॥ સેજ શીખામણે નીચજાતી, ખોટું ખેંચી લે શીશ; બોધમાં કટુ વચન સુણતાં, નીચાને પ્રગટે રીસ ॥૧૮॥ નીચ ઉંચ જાણવો તે ઉપરથી, પ્રભુએ કહ્યું એમ; દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, આતો બોલે જેમ તેમ ॥૧૯॥ કર્ણ કહે બોલીને બોલાવ્યા, તેં બહુ માંડયા છે ચેન; મામો કહે તારી મા ખતરાઇ, ખતરાઇ મ્હારી બેન ॥ ૨૦ ॥ એટલે દુરીયોધન એમ બોલ્યો, શામ સમાવો તાપ; મેં કાંઇ તમોને નથી કહ્યું, આસન બેસો આપ ॥ ૨૧ ॥ પ્રભુ કહે તુજ તાબાના તે, સાંભળી રહ્યા કાન; પણ પારકે ઘેર નહી કેહેવાનું, શું કરવું છે તોફાન ॥ ૨૨ ॥ દુષ્ટ કહે મ્હારે કૈં નથી કરવું, જાઓ જુગ જીવન; એમ કહી આસન પર ગયો, તવ ગયા દેવકી તન ॥ ૨૩ ॥ સકળ સભા થઈ બહુ રાજી, પ્રભુએ કહ્યુ ઠીક; અન્યા ભરેલુ જેમ તેમ બોલે, ન ધરે કોની બીક ॥૨૪॥ કાળું મોંહું લેઇ આસન બેઠો, દુષ્ટ દુરીયોધન; પછી મામાની ને કર્ણની પ્રત્યે, બોલ્યો દુષ્ટ વચન ॥ ૨૫ ॥ કહો આપણે કેમ કરવું, બહુ બોલેલું નડશે; મામો કહે બોલ્યા પરમાણે, સ્થંભે તો ચઢવું પડશે ॥ ૨૬ ॥ દુરીયોધન કહે માંછલુ ઉંચું, ત્રાજવામાં ઉપાદી; ચડતાં પડુ પડુને મરૂ, તો કોણ ભોગવે ગાદી ॥ ૨૭ ॥ મામો કહે શું માંછલુ જુએ, ત્રાજવાં શું જુએ સાર; જો જરૂખામાં કન્યા બેઠી, વીજળીનો ચમકાર ॥ ૨૮ ॥ તવ પાપીએ કન્યા નીરખી, હરખ ચમક થાય; ઓરે મામા હાવી કન્યા, નથી ત્રીલોક માંય ॥ ૨૯ ॥ સ્થંભે ચહું મછવેદ કરૂં, ભાયગ મ્હારૂં ભળીયું; સફળ જનમ થાશે મ્હારો, રત્ન હું રંકને મળીયું ॥ ૩૦ ॥ એના હાથનો મારા હાથની, સાથે મેળાપક થાશે; પરણતાં એના હાથ કેરો, કંસાર આ મ્હો ખાશે ॥ ૩૧ ॥ બહુ પલકાયો મન મલકાયો, ગાજીને વદ્યો વચન;

આવ્ય મ્હારી કને જવાબ દેવા, પંચાળના રાજન ॥ ૩૨ ॥ દ્રુપત કહે ગોર મ્હારાજા, બોલાવે મ્હોટા રાય; દ્રોણીક કહે આવુ છુ જોડે, જવાબ દેવા ત્યાંય ॥ ૩૩ ॥ એમ કહીને બેઉ જણ ચાલ્યા, આવીને ઉભા સાથ; દ્રુપત ધ્રુજતો નીચું ઘાલી, જોડી રહ્યા છે હાથ ॥ ૩૪ ॥ છત્રપતી કહે ગોર મ્હારાજા, ઉઠું છું સર્વનો ધણી; મછવેધ કરીએ કન્યા વરીએ, પરઠો પેહેરામણી ॥ ૩૫ ગોરે કહ્યુ પાણી પેહેલાં, મોજડાં શીદ ઉતારે; કામ કરીને ઘર ગામ સૌ લે, કાંઇ ન ખપે અમારે ॥ ૩૬ ॥ દુરીયોધન કહે જાવો ઠેકાણે, હવે નથી કાંઈ વાર; એટલે દ્રુપતને ગોર ગયા, બોલ્યો અંધ કુમાર ॥ ૩૭ ॥ ઓ મામા કદી ચઢતાં પડુ, તે થાય છે મનસુબા; તમેને કરણ ઝીલી લેવા, જળ કુન્ડ રેહેજો ઉભા ॥ ૩૮ ॥ કરણ કહે શુકનમાં તો, શાબ્દ છે આગળ તારા; આવાં આવાં વચન બોલી, કરે ફજેતા અમારા ॥૩૯॥ હસો ત્યારે ઊઠુ છુ સભામાં, બોલીયો છત્રપતી; પણ મામા રૂપાળી કન્યા, સામુ જોતી નથી ॥ ૪૦ ॥ મ્હારા સામુ કેમ ન જુએ, કોઈ સાથે કેવરાવો; છેવટ છુટકો મુજ વણ નથી, માટે સામુ જોવરાવો ॥ ૪૧ ॥ મામો કહે એવું કેવરાવ્યે, ગણાઇએ ગુમાર; દુર્યોધન કહે પરણ્યા પછી, ખાવાની મ્હારે માર ॥ ૪૨ ॥ મામો કહે પછી ચાહ્ય તે કરજે, તવ ઊઠયો અભીમાની; કન્યાના સામુ જોયા કરે પણ, કન્યાતો જુએ શાની ॥ ૪૩ ॥ એટલે દ્રુપતીની દાશીઓએ, દ્રુપતીને કહ્યું એમ; અરે બાઇ છત્રપતી ઊઠયા, સામુ ન જુઓ કેમ ॥ ૪૪ ॥ એટલે ક્રોધ કરીને બોલી, દાસી પ્રત્યે દ્રુપતી; એ અભીમાની એ અહંકારી, મારા લાયક નથી ॥ ૪૫ ॥ દાશી કહે ગમે તેવો પણ, એને ઘેર જવાનું; દ્રુપતી કહે એ પીટયાથી, કામ નથો થવાનું ॥૪૬॥ દાશી કહે કે જોઇએ છીયે, કોનું સાચુ વચન; એવે આવ્યા જળ કુંડાળે, દુષ્ટ દુરીયોધન ॥ ૪૭ ॥ વળણ ॥ જળ કુંડાળે આવીયો, દુષ્ટજ દુરીયોધન; ચાળા ચટકા બહુ કરે, વલ્લભ વદે વચન ॥

કડવું ૧૮ રાગ ધન્યાસરીની ચાલ.

વૈશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવુ આધ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ભરી સભામાં જળ કુંડાળે, ઊભો દુરીઓધન; કન્યાના સામું જોઇ રહ્યો છે, લબ્ધ થયું છે મન ॥ ૨ ॥ એવે સર્વ સભા કકળેલી, દુષ્ટને પાતક નડજો; પુન્ય સરવનું આડે આવી, ચઢતાં પાપી પડજો ॥ ૩ ॥ પડેલા ચારે નીચું ઘાલ્યું છે, તે મનમાં એમ ધા-

રે; સ્થંભે ચઢતાં પાપી પડીને, હાથમાં આવે કયારે ॥ ૪ ॥ એવે વ્રકોદર ધરમ પ્રત્યે, બોલ્યો કે અહંકાર નડજો; તમારો દુરીયોધન ભાઈ, ચઢતાં હેઠો પડજો ॥ ૫ ॥ ધર્મ કહે ઓ મુંઢ મતીના, એ શું બોલ્યો વચન; એ પડે તેમાં આબરૂ ઘટે, આપણુન લાન્છન ॥૬॥ એમ કહીને છાનો રાખ્યો, દુષ્ટ થયો તવ સ્વચ્છ; ભરી સભામાં વસ્ત્ર ઊતાર્યા, ભીડાવી લીધો કચ્છ ॥ ૭ ॥ પગમાં તોડા.માંથે અંબોડા, જુએ સકળ સભાય; જોઇ જોઈ સહુ મસ્કરીઓ કરે, મોઢે નવ કેહેવાય ॥ ૮ ॥ રહ્યો છે અકડ દીસે છે ફકડ, દંત વતી હોઠ કરડે; મનડું હીસે દાઢયો પીસે, મુછોના થોભા મરડે ॥ ૯ ॥ ચાળો ચટકો જરીનો પટકો, લેઈને કમ્મર બાંધે; બાણનો ભાથો અને ધનુશ તે, ભેરવ્યાં ડાબી ખાંધે ॥ ૧૦ ॥ મુખવાસ ચાવે સહુને બતાવે, થું-કેછે પચકારે; વારેવારે જુએ કન્યાના સામું, આંખો ઘણી મચકારે ॥ ૧૧॥ એમ કુલક્ષણી કરતો ચાળા, અભીમાની સરવથી; સભાને નમવાનું ઘેર ગયું પણ, સામુએ જોતો નથી ॥ ૧૨ ॥ કોને ન નમતો કોને ન ગમતો, ભમતો કન્યામાં લક્ષ; પછી પાટીયા ઊપર ચાલ્યો, ચાતુરા સાંમાં ચક્ષ ॥ ૧૩ ॥ ચાલે લટકમાં વરવા ફટકમાં, કરવું ધાર્યું કામ; પાટીયે થૈને થંભે આવ્યો, થંભને કરી સલામ ॥ ૧૪ ॥ ચઢુ કે ન ચઢુ ભય ભાસે છે, જુએ છે સઘળો સાથ; જેહ થનાર હશે તે થાશે, થંભે ભીડાવી બાથ ॥ ૧૫ ॥ પછી પગ દીધો થંભને કે, શેવકોએ શું કીધું; આડુ પાટીયું મુકયું હતું તે, ખર ખર ખેંચી લીધું ॥ ૧૬ ॥ પાટીયું લેતામાં પુરણ પાપી, ચેતી ગયો ચડી ચોટ; મછવેધ કરૂં રૂપાળી વરૂ, કહીને મેલો દોટ ॥ ૧૭ ॥ દડબડ દોડયો વાયુને વેગે, જાય છે જોર ઝપાટે; જરા ન ડરતો છલંગ ભરતો, ચઢે છે સુરસાપાટે ॥ ૧૮ ॥ બહુજ બળથી ચાલે છે કળથી, કાયા થકી નવ કાંપે; થેકડા મારે કુદે વધારે, વાંદર પેરે ટાંપે ॥ ૧૯ ॥ નેત્ર ન ચુકે ચરણ મુકે, જાણે ન આવે જોર; કેવી રીતે ચાલ્યો જેવી, પતંગ માગે દોર ॥ ૨૦ ॥ વાયુને વેગે સુસારો ચાલ્યો, સૌ સભા વીસ્મે થાય; આવી રીતે કોઇ ન્હોતુ ચડીયું, સર્વથા સવાયો જાય ॥ ૨૧ ॥ અમે એટલું આપણ બધા, બોલીયે એનું ખોટું; તે બોલેલું મોઢામાં પેસે, મ્હોટાનું ભાયગ મ્હોટું ॥ ૨૨ ॥ એના ભવીશાની એ કન્યા છે, તે ટકી આટલી વાર; ભાગ્ય વીના ભામની લેવા ગયા, ચઢીને પડીયા ચાર ॥ ૨૩ ॥ મછવેધ કરશે, કન્યા વરશે, એમ હોકારો થયો; જોતા જોતામાં અભીમાની, પોણા છ ગાઊ ગયો ॥ ૨૪ ॥ ઓ ગયો ઓ ગયો સૌ કેવા લાગ્યું, બોલવું સહુનુ નકામુ; એટલામાં અંતરયામીયે, જોયું દુષ્ટના સામું ॥૨૫॥

જાણ્યું કે આ તો જઈ પોહોચ્યો, નીસ્ચે મછવેધ કરશે; મ્હારૂં ધાર્યું મા-હારા મનમાં રેહેશે, પાન્ડવ પાછા ફરસે ॥ ૨૬ ॥ એવું જાણી પુરૂશ પુ-રાણી, કપટ કૃષ્ણે કીધું; ઊંચાને ઉંચો જવા દેઇ, બળ હરીને લીધું ॥ ૨૭ ॥ શરીરમાંથી શક્તી ગઇ કે, સ્વાસ ઘણેરા ચડીઓ; આકુળવ્યા-કુળ જીવજ થયો, થંભને બ્હાજી પડીઓ ॥ ૨૮ ॥ જીતજો મામા જીતજો મામા, પુર્ણ ભર્યાં છે પાપ; ઊંચેથી પોકાર કરે-કોણ, સાંભળે એનો બાપ ॥ ૨૯ ॥ પોણા છ ગાઊ ઊંચો વાયુ, વ્હાયો મેરસ મેર, તેમ લા-ગ્યો ઘણો ગભરાવા, ચઢી ગયા બહુ ફેર ॥ ૩૦ ॥ અરેરે હું તો પડવાનો, મરવાનો આજ હોણ; મ્હારો પૈસો પુંજી મારી; ગાદી ભોગવશે કોણ ॥ ૩૧ ॥ રૂપાળી કન્યા દેખીને, લોભાઇ બુદ્ધિ મારી; ઓ કન્યા તેં ગજબ કીધો, સૌના જીવ લેનારી ॥ ૩૨ ॥ જીવતો મુને ઉતરવા દે, લાગુ તુજને પાય; મારે તુને નથી પરણવું, તું તો મારી માય ॥ ૩૩ ॥ એ રીતે ટળ-વળવા લાગ્યો; કાયા થર થર ધ્રુજે; ઊંચુ ને નીચુ જુએ તો, આભ અવ-ની નવ સુજે ॥ ૩૪ ॥ પરશેવાના જોભ વછુટયા, શરીર શીતળ થાય; રૂંવાડે રૂંવાડાં થઈ ગયાં ઊભાં, લીલુ પીળુ દેખાય ॥ ૩૫ ॥ આંખે અં-ધારાં આવવા લાગ્યાં, ઉલટી થઈ અપાર; નસો નરમ થઇ ગઈ કે, ભુજ છુટયા તે વાર ॥ ૩૬ ॥ થંભેથી વછુટયો પાપી, જેવાં વચન એ ભાંખ્યો; તેવાં ફળ દેવા પ્રભુએ, ઊંધો કરીને નાંખ્યો ॥ ૩૭ ॥ ઉંધો પડીયો થાં-ભલો નડીયો, વાગ્યો ને લેલાટ ફુટયું; તેવાજ તમ્મર ચઢી ગયા, રૂધીર ઝાઝુ છુટયું ॥ ૩૮ ॥ જળ હેલકારે ઉપર આવ્યો, શેવકે કાઢયો બ્હાર; ઝોલ્લા દેઇને પાણી પીધેલું, ઓકાવ્યું તેણી વાર ॥ ૩૯ ॥ સકળ સભા ખડખડ હસી, કોપ પ્રભુએ કીધો; એટલે દ્રૌણીક ગોર આવ્યા, મુગટ ત્યાં લેઇ લીધો ॥ ૩૯ ॥ શકુની મામો આવ્યો સભામાં, કરે અતી ઊચ્ચાટ; અગની લાવી શેક કરીને, પાટો બાંધ્યો લેલાટ ॥ ૪૦ ॥ દ્રૌણીક કહે ઊ-ઘાડ માંથે, બેસો કાષ્ટ આસન; એટલે દ્રૌણીક પ્રત્યે બોલ્યો, ધત્રાષ્ટરનો તન ॥ ૪૧ ॥ મ્હારાજા અમે નહી જેવા તેવા, સર્વ તણા સરદાર; ચાર બે-ઠા પણ હું કેમ બેસુ, બોલતાં કરો વીચાર ॥ ૪૨ ॥ દ્રૌણીક કહે ધીક્કાર તુને, થયુ નહી આ કાજ; ઊંચુ જોઇને શું બોલે છે, નથી આવતી લા-જ ॥ ૪૩ ॥ પેહેલી બહુ ફુલાશો મારી, સૌને કર્યો તીછકાર; તાત તણું તેં નામ બોળ્યું, ઓ અંધના કુવાર ॥ ૪૪ ॥ મામો કહે શીદ તકરાર ક-રે, વીચાર કરી લે હૈએ; એવું જાણજે ઉઘાડે માંથે; ઘરમાંજ બેઠા છૈએ ॥ ૪૫ ॥ દુષ્ટે કહ્યું બરોબર મામા, શાનું પ્રયોજન ખોયું; ચાર ચંઢોને પ-

ડેલા હતા, તેમણે ઊંચુ જોયું ॥ ૪૬ ॥ અંધ તણો સુત બેસવા ગયો, કાષ્ઠ તણે આસન; ચાર જણાએ વચમાં બેસાડયો, પધારો દુરીઓધન ॥ ૪૭ ॥ તવ ચારેની વચમાં બેઠો, બોલીઓ જરાસન; કેમ પેહેલી દીધી સર્વને ગાળો, ઓ આખલાના તન ॥ ૪૮ ॥ શલ્ય કહે કે ઓ દરજોધન, ક્ષરમાં મછવેદ કરજે; તારી માને બે તેવો ત્રીજો, જઇ ગાંન્ધારીને વરજે ॥ ૪૯ ॥ દુરીઓધન કહે ચાહ્ય તેમ બોલો, ધારેલું કામ કરશું; રૂપાળીક ન્યા કયાં છે જવાની, અમેજ એને વરશું ॥ ૫૦ ॥ એમ માંહ્યો માંહ ટંટો ચાલ્યો, જુએ ક્ષત્રી સંતાન; શકુનીને દ્રૌણીક આવ્યા, કરી ગયા સમાધાન ॥ ૫૧ ॥ સકળ સભા બેશી રહીછે, ઊભુ થતુ નથી કોય; દુષ્ટનો પ્રધાન કરણ રાજા, છેવટ ઉભો હોય ॥ ૫૨॥ એટલામાં વરકોદર બોલ્યો, સાંભળો ધરમરાય; તમારા ભાઇએ અજવાળ્યું, ભરી સભાની માંય ॥ ૫૩ ॥ વળણ. અજવાળ્યું સભાં મહી, હવે ઉઠયો કર્ણ; કામ તેથી થાશે નહીં, એ પણ ઢળશે ધર્ણ.

કડવું ૧૯ રાગ મારૂનીચોપાઈ.

બોલ્યા વેશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; બોલ્યા ધરમસાંભળ વીર, બેશી રહે થઇને સ્થીર ॥ ૧ ॥ એવે કરણ સભામાં ઉઠયો, એનો વાંકો દીવશ રૂઠયો; એને સકળ સભા ભાળે, જઈ ઊભો એ જળ કુંડાળે ॥ ૨ ॥ દીઠો દુરીયોધન ભુપાળ, એને પડી પેટમાં ફાળ; આતો કરણ મછવેદ કરશે, એ તો રૂપાળી કન્યા વરશે ॥ ૩ ॥ હું તો વર રાય પાછો જાવું, વરે જાનૈયો ખોટો દેખાવું; એવું સમજીને બોલ્યો એમ, કહો કરણ ઉઠયા કેમ ॥ ૪ ॥ બોલ્યો કરણ ખોવાઇ લાજ, કરૂ મછાવેધન આજ ॥ ૫ ॥ જાન લાવ્યાને પાછા ફરીયે, તેથી વીશ્વમાં લાજી મરીયે; સુંણી છત્રપતી બોલ્યો વાત, તમે બેશી રહો મુજ ભ્રાત ॥ ૬ ॥ જાવાદો લાજ છો જાય મ્હારી, જોવું કોણ વરેછે નારી; કહી મામાને બોલાવ્યો, તવ શકુની ઉઠીને આવ્યો ॥ ૭ ॥ બોલ્યો દુરીયોધન મુખ એવું, ઉઠયો કરણ તે દીસે કેવું; વરે જાનૈયોને વર રહે, તેથી જગત કેવું કહે ॥૮ ॥માટે સાંભળો કરણ વીર, તમે બેશી રહો રણ ધીર; કદી કામ કરવા હોય મન, તો તો પાળો મ્હારૂં વચન ॥ ૯ ॥ થંભે ચઢી કરો કામ તમો, પણ પરણીયે કન્યા અમો; બોલ્યો કરણ સાંભળો રાય, નથી વરવાની મુજ ઇછાય ॥ ૧૦ ॥ કામ કરી ઉતરશું અમો, પછી પ્રેમદા પરણો તમો; એમ ક

હીને દીધું વચન, દીઠી આગના દુરીયોધન ॥ ૧૧ ॥ મામા કામ એનાથી થાશે, હવે એ કન્યા ક્યાં જાશે; લોકે મશ્કરી કીધી ભારી, પણ કન્યા થૈ મ્હારાને મ્હારી ॥ ૧૨ ॥ બોલ્યો મામો વાત મરમની, મેં તો જાણી છે તારા કરમની; બોલ્યો રાય મામા ચીત્ત ધરો, વીવા સામગ્રી ત્યાર કરો. ॥૧૩॥ મામો જઇ બેઠો ઠેકાણે, વસ્ત્ર ઉતાર્યાં કર્ણે તે ટાણે;. થયો ભરી સભામાં સ્વચ્છ, એણે ભીડાવી લીધો કચ્છ ॥ ૧૪ ॥ લીધો બાણનો ભાથો ધનુશ, ગયો પાટીયે ધરીને હુંશ; જોડયા સર્વે સભાને હાથ, પછી થંભે ભીડાવી બાથ ॥ ૧૫ ॥ એને ચડવાનું મન કીધું, તવ દાસીએ પાટીયું લીધું; રાજા કરણ બહુ બળવાન, દોટ મુકી રચી સંતાન ॥ ૧૬ ॥ એતો વાયુને વેગે ચડીયો, જઇ ખીલાને બ્હાજી પડીયો; છે છ ગાઉ ખીલાને ત્રાંસ, તેણે લટકી ખાવા લાગ્યો સ્વાસ ॥ ૧૭ ॥ તવ હરખાયો દુરીયોધન, મામા ચઢયો કરણ રાજન; હવે કન્યામાં શ્રની પેડી, મામા નીશ્ચે મ્હારે ઘેર બેઠી ॥ ૧૮ ॥ મામો કહે ન બોલીયે કશું, કાંમ થયા પછી શેર થશું; એવે કરણ રાયને જોઇ, આશા મુકી બેઠા સહુ કોઇ ॥ ૧૯ ॥ એવે કૃષ્ણે વીચાર્યું એમ, હવે કરણનું કરૂ કેમ; એ છે ભક્ત અને દાતાર, એને પીડાય નહી લગાર ॥ ૨૦ ॥ નહી પાડુ તો કામ કરશે, દુષ્ટ દુરીયોધન કન્યા વરશે; મ્હારા પાન્ડવ પાછા જાશે, મ્હારી ધારણા મીથ્યા થાશે ॥ ૨૧ ॥ એમ જાણી નારદ સંભાર્યા, તેવા આવીને ઊભા ધાર્યા; પુછ્યું કૃષ્ણને નારદ રૂશી, કહો તમારી કેવી ખુશી ॥ ૨૨ ॥ કહ્યુ કૃષ્ણે કરણને ઊતારો, ધાર્યો થાય મનસુબો મ્હારો; તવ નારદજી કહે વારૂ, જુઓ જુક્તી કરી ઊતારૂ ॥ ૨૩ ॥ વળણ ॥ ઊતારૂ હું કર્ણને, જોજો જુક્તી આજ; વલ્લભ વદે એમ બોલીને, ગયા નારદ મ્હારાજ ॥

કડવું ૨૦ રાગ સોભાગ્યની દેશી.

વૈશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, મછવેધનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ નારદ રૂશી થાતા ખુશી, દ્રુપતીને ધામ ગયા; તવ સતીયે બે ભુજ જોડયા, કીંકર પર કરી દયા ॥ ૨ ॥ પધારો મ્હાસજા પધારો મ્હારાજા, મુને કરી પાવન; એમ કહીને બેસવા માટે કન્યાયે આપ્યું આસન ॥ ૩ ॥ તવ નારદજી આસન બેઠા, જાણે અતી ઊચાટ; શીશ ધુણાવે હોઠ ફફડાવે, બે ભુજ દીધા લેલાટ ॥ ૪ ॥ આંખ્યોમાં ઝર ઝરીઆં લાવ્યા, ઊતારી નાંખ્યુ મુખ; દ્રુપતી તવ પુછવા લાગી

મ્હારાજ શું દલ દુખ ॥ ૫ ॥ આ વેળા તો હરખતું જોઇએ, તેમ છતાં શી ઉદાશી; સાચુ કેહેજો સોગન મ્હારા, કેમ થયા હો નીરાશી ॥ ૬ ॥ નારદ કહે શું પુછે છે, તારી ચીંતા નથી તને; તારે માટે પેઠી ઉદાશી, ગભરાટ થયો મને ॥ ૭ ॥ દ્રુપતી કહે ઓરે મ્હારાજા દલમાં ન ધરશો દુખ; શા સારૂ મનમાં મુજવાવો, કહી દો મ્હારે મુખ ॥ ૮ ॥ નારદ કહે સ્થંભે ચઢયો છે, તેની તું ન જાણે વાત; પુછી જો તારી દાશીયોને, કોણ કરણની માત. ॥ ૯ ॥ નથી એનાં મા બાપ જગમાં, કુળહીન જાતીમાં રાશી; વળી જગતમાં લાન્છન મ્હોટું, એની જનેતા દાશી. ॥ ૧૦ ॥ ક્ષત્રીની પુત્રી દાશીના પુત્રને, પરણે તો આહાકાર; વળી નથી એ રાજયવંસી, કરી લે કાંઇ વીચાર. ॥૧૧॥ સહુ લોક વાતો કરવા લાગ્યું, અવળી ગંગા વેહેશે; નેવતણાં નીર મોભ ચઢવાનાં, રાજ્યની કન્યા લેશે. ॥ ૧૨ ॥ એવી વાતો ચાલીછે તારી, સાંભળી કાળજુ બળીયું; તેથી તુજને કેહેવા આવ્યો, ભવીશ વાંકુ વળીયું ॥ ૧૩ ॥ આ બાઇ વર કાંઇ મળે નહી તો, વીશ ઘોળીને મરજે; પણ આવાને કાઢજે પાછો, બીજો મળેતો વરજે ॥ ૧૫ ॥ એવાં વચન સાભળી બોલી, દ્રુપતી મુખ વચન; આ મ્હારાજા હેઠો ઉતારૂં, નહી વરૂ દાશી તન ॥ ૧૫ ॥ એમ કહીને આગના કીધી, જાઓ દાશી તમે ચાર; જળકુન્ડ જઇને શંખ વગાડો, જાહેર કરો વીચાર ॥ ૧૬ ॥ તવ ચાર દાશી શંખ લેઇ ચાલી, ઉતારવા તે ઠામ; નારદ કહે જાવુંછું હું તો, ન લેશ મ્હારૂં નામ. ॥ ૧૭ ॥ એમ કહી અંતર ધ્યાન થયા, સૌ સભા જુએછે ખુબી; ચાર દાશી સભામાં આવી, જળ કુંડાળે ઉભી. ॥ ૧૮ ॥ શંખ વગાડી નાદજ કીધો, સાંભળ રાજા કરણ; જો જે તું મછવેદન કરતો, ઉતર પાછો ધરણ. ॥ ૧૯॥ રાજની કન્યા નહી વરે તુને, તારીતો જાત છે રાશી; એકતો પ્રધાન બીજુ છે લાન્છન, તારી જનેતા દાશી. ॥ ૨૦ ॥ તે માટે તને નહી વરે કન્યા, માટે કરીશ નહી કામ; કામ કરીશ તોહે પાછો જવાનો, સાંભળો છે તમામ ॥ ૨૧ ॥ એવું કહ્યું શંખને શબ્દે, સાંભળ્યું કરણે કાન; અરરર મુજને મ્હેણું દીધું, ઘણું કીધું અપમાન ॥ ૨૨ ॥ એમ જાણી થંભને વળગ્યો, ધગોક ક્રોધે ભરીયો; ભરી સભામાં લાજજ લીધી, ખર ખર નીચે ઉતરીયો ॥ ૨૩ ॥ દાશી શંખ વગાડીને નાઠી,જતી રહી મ્હેલમાંય; કરણ ઉતરી ધરણ આવ્યો, મોઢુ ઉતરીયું ત્યાંય. ॥ ૨૪ ॥ દુરીયોધન કહે કરણવીરા, કન્યાયે લીધી લાજ; વરવાની મેં આશા રાખીતી, પણ જૈશ પાછો આજ ॥ ૨૫ ॥ કરણ કહે હવે જો ચરચા, જોઉજો કોણ કામ કરે; કેની માયે સુંઠ ખાધી છે, મ્હેણુ

દેનારીને વરે. ॥ ૨૬ ॥ હવે કરૂ અન્યા લઉં એ કન્યા, રીસ ઘણી છે મનં; આભને અવની એક થશે પણ, પરણાવી લૈ જાઉં તને ॥ ૨૭ ॥ ધીરજ ધરજે નીશ્ચય કરજે, જાણજે કન્યા તારી; દુરાયોધન કહે સાંભળો મામા, થૈ હવે મ્હારીને મારી ॥૨૮॥ મામે કહ્યું કે કરણ બે લ્યો, તેમાં ન રાખીશ વેમ; દુરીયોધન કહે કોક કામ કરશે, ત્યારે કરીશું કેમ. ॥ ૨૯ ॥ કરણ કહે કોક ચઢીને, કામ કરે ભલીપેર; એટલે તેને ઉતરતામાં, એક બાણે મારૂ ઠેર. ॥ ૩૦ ॥ કન્યા કોઇને વરવા ન દેવું, તુજને શી ચીંતા પેઠી; છત્ર પતી કહે સંદેહ ટળીયો, હવે મારે ઘેર બેઠી. ॥ ૩૧ ॥ પછી સૌ સભા બેશી રહીને, ઉભુ થતુ નથી કોય; ધ્રુપત રાજા ઘણો ગભરાયો, હવે વલે શી હોય ॥ ૩૨ ॥ કામ થતાં કન્યાયે કેહેર કીયો, ક્રોધે ભરાયો કરણ; વીવેક વીવા નથી થવાનો, થાશે કન્યાનું હરણ ॥ ૩૩ ॥ તે જેવું પડશે માહારી આંખે, તેથી ભલુ મ્હારે મરવુ; ઘેર જઇને વીખડાં પીવું. મ્હારે જીવીશું કરવું ॥ ૩૪ ॥ વળી જાણ્યું કે કોઈ ઉઠે છે, જેવા લાગ્યો ચોપાસ; પણ સભામાંથી કોઈન ઉઠયું, પુરણ પડીયો ત્રાસ ॥ ૩૫ ॥ ધ્રુપને કહ્યું દ્રોણીકજીને, જઇ આવું જરા ઘેર; એમ કહીને ત્યાંથી નીકળીયો, ધારી મરણની પેર. ॥ ૩૬ ॥ વળણ ॥ મરવુ ધારયું મન થકી, સાંભળજે તું રાય; વ્યાસ વલ્લભ કથા કહે, સભામાં શું થાય.

કડવું ૨૧ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, મછાવેધન મહીમાય ॥ ૧ ॥ સ્વયંવરમાં વાતો ચાલી, કોન ઉઠયું કામ કરવા; તેથી ધ્રુપત ઘણો ગભરાયો, ઘેર ગયો એ મરવા. ॥૨॥ અરેરે આપઘાત એ કરશે, રહી રૂપાળી ક્ષત્રાણી; બીચારાયે ખરચ કર્યો તે, સર્વ થયો ધુળધાણી ॥ ૩ ॥ એવામાં બળભદ્રજી બોલ્યા, સાંભળો શામ શરીર; ધ્રુપતનું ધારયું ધુળ મળીયું, અેારે મ્હારા વીર ॥૪॥ માટે મુજને દયા આવે છે, કહોતો ઉભો થાવું; મછવેધન કરવાને માટે, સભામાં પાટીયે જાવું ॥ ૫ ॥ તવ પ્રભુએ એમ વીચાર્યું, તરછટ કથલે વાટ; જેટલા ચડયા તેટલા પાડયા, પાંચ પાન્ડવને માટ. ॥ ૬ ॥ વળી પાછા મ્હોટાભાઇ ઉઠે, એમ જાણી બોલ્યા મર્મ; હું ન્હાનોને તમે મ્હોટા, કેમ ન રાખો સર્મ ॥ ૭॥ ચડપડમાં શું ગતી ગઇ તે, થઈ વરવા ઇચ્છાય; એવાં પ્રભુનાં વચન સુણી, બળદેવજી સરમાય. ॥ ૮ ॥ હળધારી કહે અેારે

વીરા, નથી કન્યાપર પ્રેમ; દ્રુપતનું થાય છે ધુળધાણી, દયા આવે છે એમ ॥ ૯ ॥ આવેળા કુન્તા કોઇનો, હોય કોઇ કુંઆર; તો તો સવામણ સોનાની મચ્છા, ટકે ન આટલી વારે. ॥ ૧૦ ॥ ક્રષ્ણ કહે કુન્તા કુંવરનું, કષ્ટ તમે શુ કાપો; પાંચમાનો એક દેખાડુ તો, તેને તમે શું આપો ॥ ૧૧ ॥ બળદેવ કહે બતાવો બંધુ, બરાબર ઓળખી લેવું; તો તો આજ લગીનું સુક્રીત, તેને અરપી દેવું. ॥ ૧૨ ॥ વાંકુલ કહે વચન આપો, બળદેવ વચને ચડીયા; અંતર યામી વચન લૈને, ખડખડ હશી પડીયા. ॥ ૧૩ ॥ પાન્ડવ શાના વચન શાનું, મશ્કરી કરશે કોય; ત્રણ ત્રણ વરસ એમને થયાં, પાન્ડવ તે કયાં હોય, ॥ ૧૪ ॥ તવ બળદેવને ક્રોધ વાપ્યો, કેમ હશી કાઢે તુતો; મારી મશ્કરી તેં કરી શું, તારા જેવડો હુતો. ॥ ૧૫ ॥ તવ પ્રભુ કાંઇ બોલ્યા નહોને, ઉઠી ગયા તે વાર; રાજ્ય સભામાં સંચરીયાયે, પોતે જુગદા ધાર. ॥ ૧૬ ॥ ભીશ્મ વીદુરને દ્રોણ બેઠા, ચોથા કીરપાચાર; હસ્તે મોઢે આવીયા ત્યાં, પોતે દેવ મોરાર. ॥ ૧૭ ॥ તવ બોલાવ્યા ભીશ્મ પીતાયે, પધારો પુરૂશ પુરાણી; જુઓ બાચારા દ્રુપત કેરૂં, ખરચ્યું થયું ધુળધાણી. ॥ ૧૮ ॥ દુરીયોધન પડયો ચઢીને, બોળ્યું અમારૂં નામ, અત્યારે અમારા પાન્ડવ હોય તો, તરત કરયું હોય કામ. ॥ ૧૯ ॥ અંગારો રહ્યો હીરા હડતાયા, ત્યાં શો અમારો ઉપાય; એટલે સત્ય પુરૂશોની પ્રત્યે, બોલાયા યાદવ રાય. ॥ ૨૦ ॥ પાન્ડવના તમે વીખાણ કીધા, શું તેમનું કષ્ટ કાપો; પાંચમાનો કદી એક બતાવું, તેને તમે શું આપો. ॥ ૨૧ ॥ તવ ચાર સતીયા એમ બોલ્યા, બતાવો ઓળખી લૈયે; અમારાં સુક્રીત આજ સુધીનાં, તેને અરપી દૈયે. ॥ ૨૨ ॥ વનમાળી કહે વચન આપો, તવ દીધાં વચન; એટલે ખડખડ હશી પડીયા. પોતે જુગજીવન. ॥ ૨૩ ॥ ભીશ્મપીતા કહે કેમ હસો છો, હસવું આવ્યું શેમાંથી; પ્રભુ કહે તમે વચન દીધાં, પાન્ડવ તે હોય કયાંથી ॥ ૨૪ ॥ ભીશ્મ પીતા કહે સાબાંશ તમને, ઓરે દેવાધી દેવ; વ્રદ્ધ થયા પણ મશ્કરીના, ન ગઇ તમારી ટેવ. ॥ ૨૫ ॥ ગોવીંદ કહે ગમ્મત વટી, કહી પ્રભુ સંચરીયા; જઇ પોતાને આસન બેઠા, વચન પોતે વરીયા. ॥ ૨૬ ॥ ભક્તને માટે ભુધરજીને, ઘણીક છે ચીંતાય; આગળથી પેરવી કરી મુકી, ભક્તીને વશ જગરાય. ॥ ૨૭ ॥ એવે દ્રુપત ઘેર ગયોને, સંચર્યો સાતમે માળ; વીશનો પ્યાલો ઘોળીને ભરીયો, વ્યાસજી ઉપર કાળ. ॥ ૨૮ ॥ ચોધારે આંસુ ચક્ષુમાં ચાલે. કરી અતી પરીતાપ; વેદમ વ્યાસજી હુતો મરૂં તે, તમારે માથે પાપ. ॥ ૨૯ ॥ એમ કહીને પ્યાલો પોતે, મોઢે માંડયો જે વારે; વેદમ વ્યાસજી આવીને

ઉભા, પાડ્યો પ્યાલો તે વારે ॥૩૦॥ તમાચો મારી ઢોળી નાંખી, મુખ વદ્યા વચન; શા સારૂ આપઘાત કરે છે, અરે મુરખ જન. ॥ ૩૧ ॥ દ્રુપત કહે અરે મ્હારાજા, તમે તો સત્રુ માહારા; જંગતમાં વગોણું કરાવ્યું, બતાવ્યા ઉપાય આરા. ॥ ૩૨ ॥ કેહેણી કરાવી વીશ્વમાં માંથે, પરસીમાં મુકી પુળી; એક રૂપાળી દીકરી સારૂ, સૌને ચઢાવ્યા સુળી. ॥ ૩૩ ॥ એવું લાન્છન માંથે આવ્યું, હવે જીવી શું કરૂ; તમારા કેહેવા પ્રમાણે કરયું તે, વીશ ઘોળીને મરૂ ॥ ૩૪ ॥ તમોએ માઠી મતી મને દીધી, કામ કોથી નવ થયું, પાંચ પટ્યાને છેડા ઉતરીયે, માંછલું અદ્ધર રહ્યું. ॥ ૩૫ ॥ વળતું વેદમ વ્યાસજી બોલ્યા, શું ગભરાયો છેક; તારી પુત્રીના લાયક ન્હોનો, એમાંનો વર એક. ॥ ૩૬॥ દ્રુપત કહે પુત્રીના લાયક, કેમ જણાતો નથી; વ્યાસ કહે આવ્યો છે સભામાં. કામ ઉપર નહી મતી. ॥ ૩૭ ॥ કન્યાની એને નથી ઇચ્છા, નહી જસ લેવાનો પ્રેમ; દ્રુપત કહે ગેમ વીનાને. ઉઠાડુ કરી કેમ. ॥ ૩૮॥ વ્યાસજી કહે જા તું સભામાં, ગોરને સૈ પરવરજે; રાજા રૂશી જાદવ લોકો, ત્રેગુ સભામાં ઉચરજે. ॥ ૩૯ ॥ હાથ જોડીને સ્તુતી કરજે, ધરજે પુરણ પ્રેમ; ઉઘાડે છોગે કેહેજે સભામાં, જેમ તને કહુ તેમ. ॥ ૪૦ ॥ કહીએ કે રૂપ રંગનું કામ નથી, ક્ષત્રી જોઇએ આપ; જાત છુપાવી બેશી રહેતો, બ્રહ્મ હત્યાનુ પાપ. ॥ ૪૧ ॥ એટલે ઉઠશે પાપના ભયથી, ચાલશે એની હામ; તેનામાં રૂપ રંગ નહી હોયે, પણ તે કરશે કામ. ॥ ૪૨ ॥ દ્રુપત કહે વારૂ મ્હારાજા, પાળુછુ તમારી વાણ; તેમ છતાં કામ નહી બનેતા, કાઢીશ મ્હારો પ્રાણ ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને રાજા ઉઠયો, વ્યાસજી થયા વીદાય; દ્રુપત રાજા આંસુ લુછીને, ચાલી આવ્યો સભામાંય. ॥ ૪૪ ॥ દ્રોણીકને કહ્યું અરે મ્હારાજા, ચાલો તમે મુજ સાથ; એમ કહી સાથે લૈં ગયો, જાદવમાં જોડ્યા હાથ. ॥ ૪૫ ॥ વળણ ॥ પ્રથમ ગયો જાદવ મહી, છે દ્રોણીક ગોર સાથ; વ્યાસ વલ્લભ કહે કરગરે, સહુને જોડી હાથ.

કડવું ૨૨ રાગ ઝુલણાની ચાલ.

અરે કોઈ ઉઠો ઉઠો રાય, મચ્છા વીંધી વરો કન્યાય; અરે મછ વીંછી વરો કન્યાય, હું તો કહુ છું લાગી પાય. ટેક. જાદવ સભામાં દ્રુપત કેહે છે, કોઇ કરો મ્હારૂં કામ; નહી તો મ્હારી મશ્કરી થાશે, જાશે ક્ષત્રીનું નામ, અરે કોઈ ઉઠો ॥ ૧ ॥ રૂપ રંગનું કામ નથી ને, ક્ષત્રી જોઇએ આપ; જાત છુપાવી બેશી રહે તેને, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ. અરે૦॥૨॥

સર્વે જાદવ તવ પડ્યા વીચારમાં, દ્રુપત દે છે પોહોણ; જાત છુપાવીને બેઠેલો, છે આપણામાં કોણ ॥અરે૦ ૩॥ જદુ કુળમાંથી કોઈ ન ઉઠ્યું,રાજા ઘણો ગભરાય; આક્રંધ કરતો આંસુ ભરતો, રાજ્ય સભામાં જાય ॥ અરે૦ ॥ ૪ ॥ તવ દુરીયોધને મામાને તેડ્યો, જુઓ ગોરન લાવ્યો; ઘેર જઈ વીચારીને મ્હારો, વીવા કરવા આવ્યો ॥ અરે૦ ૫ ॥ તવ દ્રુપત કહે રૂપ નવ જોઈએ, ક્ષત્રી જોઇએ આપ; જાણી જોઇને બેશી રેહે તેને, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ ॥ અરે૦ ૬ ॥ દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, મુરખો દે છે પાપ; જાત છુપાવીને બેઠેલો, કીયો છે એનો બાપ ॥ અરે૦ ૭ ॥ મામો કહે છો ફાંફાં મારે, મનમાં નીશ્ચે મને; છેવટ એને આવવું પડશે, કન્યા લેઇ તુજ કને. અરે૦ ॥ ૮ ॥ રાજ્ય સભામાંથી કોઇ ન ઉઠ્યું, દ્રુપત અતી અકળાય; આક્રંધ કરતો ને કરગરતો, બ્રહ્મ સભામાં જાય. અરે૦ ॥ ૯ ॥ ત્યાં લાગ્યો ફરવાને કરગરવા, સહુ સભા જોઈ રેહે છે; હાથ જોડીને નમ્રતા પુર્વક, કેવું સભાને કેહે છે. અરે૦ ॥ ૧૦ ॥ -રૂપ રંગનું કામ નથી મ્હારે, ક્ષત્રી જોઇએ આપ; જાણી જોઇ જાત છુપાવી ન ઉઠે, તેને બ્રહ્મ હત્યા પાપ. અરે૦ ॥ ૧૧ ॥ તવ ધરમ કહે અરજુન વીરા, વીચાર કરો દલ સાથે; જાત છુપાવી આપણ બેઠા, પાપ આપણે માંથે. અરે૦॥૧૨॥ ભીમ કહે સાચુ છે વીરા, કોહો તો દેવત દાખું; નહી ચડવું પડવું કૈં કરવું, થંભ ઉપાડી નાંખું. અરે૦ ॥ ૧૩ ॥ ધર્મ કહે તમે બેઠા બેઠા, ગુણ ગોવીંદના ગાવો; અરજુન વીરા કુળના હીરા, ઉઠો ઉભા થાવો. અરે૦ ॥ ૧૪ ॥ ભીમ કહે ભલે અરજુન ઉઠો, હું બહુ રાજી થાવું; કામ કરીને નાંખજો પડતું, તમને ઝાલવા આવું. અરે૦ ॥ ૧૫ ॥ અરજુન કહે તમે બેશી રહો તો, ઉઠુ મ્હારા વીર; ભીમશેન ભાઈ ચીંત્તા તમારી, રેહેશે મ્હારે શરીર. અરે૦ ॥ ૧૬ ॥ વળણ ॥ તવ ભીમ કહે ચીંતા તજો, ઓરે મ્હારા વીર; વલ્લભ વદે વાયુ તને, દીધી ધારણ ધીર.

કડવું ૨૩ રાગ સાખીનીચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, મછવેધન મહીમાય ॥ ૧ ॥ ધરમરાયની આગના લીધી, ઉઠયો ઇંદ્રનો તન; મોઢે ને માથે કેશ ઊગેલા, જોઇ રહ્યા સહુ જન ॥ ૨ ॥ તંગીઓ કુરતુ અંગ પેહેરેલું, ફાળીયું બાંધેલું શીશ; મારગ જોઇને સભામાં પેઠો, જપતો શ્રીજુગદીશ ॥ ૩ ॥ દ્રુપતરાજા લાગ્યો નીરખવા, આ

કોણ ઊભો થાય; બ્રહ્મ સભામાં આગળ આવી, ધ્રુમને લાગ્યો પાય ॥૪॥ ઓ મ્હારાજા આગના આપો, સ્થંભે ચડુ હું આપ; મછાવેધનું કામ કરૂં, તમારે પુન્ય પરતાપ ॥ ૫ ॥ તવ ધ્રુમરૂશી ગાભરા બન્યા, આણે તો આબરૂ લીધી; જુઓ વીચારથી આગના માગે, કેવી ફજેતી કીધી ॥ ૬ ॥ વિચારથી સહુ વીસ્મય પામ્યા, આ તે શું કેહેવાય; મછવેધ કરવાની આગના માગે, સાચુ કે જુઠું કળાય ॥ ૭ ॥ એવે અંતરજામી ઉઠીને, આવ્યા બ્રહ્મ સભાય; એટલે એમને પુછવા ચાલ્યો, સામો ધ્રુપતરાય ॥ ૮ ॥ ઓ મ્હારાજા આ કોણ ઉઠ્યું છે, દીસે છે કુપાત્ર; પ્રભુ કહે કુપાત્ર એ ન્હોએ, જાણજે તારો જમાત્ર ॥ ૯ ॥ ધ્રુપતને તવ માઠુ લાગ્યું, મ્હારાજ બોલો વીચારી; ન કેહેવાનું વચન કોહો છો, ઘેહેલા થયા ગીરધારી ॥ ૧૦ ॥ ડાહાપણ તમારૂં હવે મેં જાણ્યું, કટુ વાણી થઇ કેવી; પ્રભુ કહે તને ખોટુ લાગે તો, કરીશ માહારો બનેવી ॥ ૧૧ ॥ તવ ધ્રુપત વીચારમાં પડીયો, આ શું બોલે અવીનાશ; પછી બેઊ આંગળીએ વળગી, ગયા ધ્રુમની પાસ ॥ ૧૨ ॥ આવી ધ્રુમને કેહેવા લાગ્યા, કૃષ્ણે કર્યું ચરીત્ર; ઓ મ્હારાજા આગના માગે, શું એ તમારો મીત્ર ॥ ૧૩ ॥ એટલે ધ્રુમને જ્વાળા ઉઠી, વીકટ વીચાર ધાર્યો; મોહન સરીખા મશ્કરી કરે, સ્નેને લજવી માર્યો ॥ ૧૪ ॥ ધ્રુમરૂશી કહે કૃષ્ણ પ્રભુજી, હું ઓળખુ નહી એને; પ્રભુ કહે ઓળખો નહી તો, આવી નમ્યો છે શેને ॥ ૧૫ ॥ એવું સાંભળી અતી અકળાયા, રીસ હળાહળ લાગે; ગોવીંદ કહે ન ગભરાશો, શું તમ પાસે માગે ॥ ૧૬ ॥ ધ્રુમરૂશી કહે કેડવો કાપડી, દીવશ એનો રૂઠ્યો; આગના માગે છે મ્હારી પાસે, મછવેધ કરવા ઉઠ્યો ॥ ૧૭ ॥ પ્રભુ કહે ત્યારે આગના આપો, થવાનું હશે તે થાશે; થંભે ચડશે મ્હેનત પડશે, તેમાં તમારૂં શું જાશે ॥ ૧૮ ॥ ધ્રુમ કહે કેમ એવું બોલો, આગના કેમ અપાય; એનાથી કામ બને નહી તો, વચન મીથ્યા જાય ॥ ૧૯ ॥ પ્રભુ કહે કાંઈ નહી જાય મીથ્યા, શું કરવા મત તાણો; ધ્રુમરૂશી કહે હું ઓળખું, તમે તે વાત ન જાણો ॥ ૨૦ ॥ મ્હારા મઠ પાસે રેહેનારૂં, ગોવીંદ ગુણ ગાતુ તું; અન તણા ઉધારા નીત્યે, કોઠાં બીલાં ખાતુ તું ॥૨૧॥ તેને રૂપાળી કન્યા દેખી, ચડવાનું થયું મન; એવાને આગના શુ અપાવો, ઓરે જુગજીવન ॥ ૨૨ ॥ પ્રભુ કહે ગમે તેમ હશે, તે ન કરો વીચાર; તમે તમારે આગના આપો, શીદ કરો છો વાર ॥ ૨૩ ॥ એટલે રીસ ભર્યા બોલ્યા રૂશી, સંકટ તારૂં જાજો; પ્રભુને વચને ને મ્હારે વચને, જા કામ તુજથી થાજો ॥ ૨૪ ॥ પ્રભુએ આગના અપાવી માટે, તે ફળ તુને

મળજો; શીશ નમાવી અરજુન બોલ્યો, વચન તમારૂ ફળજો ॥ ૨૫ ॥ એમ કહી નીચી દ્રષ્ટીએ, ચાલ્યો સતની સુત સુબો; સકળ સભા જોઈ રહી છે, જૈ જળકુન્ડે ઉભો ॥ ૨૬ ॥ પછી પ્રભુએ કહ્યું ધ્રૂપતને, એની કને તું રેહેજે; હું મ્હારા આસન પર જૈ છું, જે જોઈએ તે દેજે ॥ ૨૭ ॥ એમ કહી આસન જઈ બેઠા, છત્રપતી આચરે; જુઓ મામા દ્વારીકાંવાળો, કાળો દોડાદોડ કરે ॥ ૨૮ ॥ મામો કહે છો ફાંફાં મારે, છાને મરે સહુ મથી; રૂપાળી તુને પરણાવ્યા વીના, છુટકો થવાનો નથી ॥૨૯॥ એવે અરજુન ઊભો રહ્યો છે, દલમાં નથી કાંઈ દુખ; દુર્યોધન વાંકો વળી વળી, જુએ એનું મુખ ॥ ૩૭ ॥ નેત્ર નાશીકા ચેહેરો જોઈને, મામાને કહ્યું આ કેવો; મુજને તો આભાશ પડે છે, જાણે અરજુન જેવો ॥ ૩૧॥ મામો કહે અરજુન હશે તો, થાશે કાળો કેહેર; ભીમ ગમે ત્યાં સંતાયો હશે, જવા ન પામીયે ઘેર ॥ ૩૨ ॥ દુર્યોધન કહે તમે તપાસો, આતે અરજુન હોય; મામે જોઈ વીચારીને કહ્યું, આતો અરજુન ન્હોય ॥ ૩૩ ॥ ત્રણ ત્રણ વર્ષના વ્હાણાં વ્હાયાં, નથી થઇ વાર થોડી; હોય તો જરાયે ન રહે છાના, થઈ ગયા રાખોડી ॥ ૩૪ ॥ દુરીયોધન કહે સાચુ મામા, હવે ટળ્યો મ્હારો વ્હેમ; સુએલા ક્યાંથી હાંઈ આવે, કાં અરજુન કાં ભેમ ॥ ૩૫ ॥ મનથી પરણે મનથી રાંડે, મુરખ કરે મનસુબા; એવે અરજુનની સામા, ધ્રૂપત દ્રોણીક ઊભા ॥ ૩૬ ॥ ધ્રૂપત કહે ઊભા થનારા, સ્વારથ આજ અમારે; જે જોઈએ તે સામગ્રી માગો, શું જોઇએ તમારે ॥ ૩૭ ॥ અરજુન કહે ધ્રૂપત રાજા, કષ્ટ અમારૂ કાપો; બાણુ ધનુશને બાણનો ભાથો, એટલું અમને આપો ॥ ૩૮ ॥ તવ ધ્રૂપતે આગના કીધી, શેવકને તે વાર; દાસોએ લાવીને આગળ મુકયાં, દસ વીસ ત્રીસ હથીઆર ॥ ૩૯ ॥ અરજુન આયુધ જોઇને બોલ્યો, માપ મ્હારૂં તમે માપો, આ હથીઆર કામનાં નહી એકે, કર્ણના આયુધ આપો ॥ ૪૦ ॥ તવ ધ્રૂપત ગયો કરણ કને, ઊઠયો આ કામ કરનાર; તેતો મહારી કને માગે, તમારાં હથીઆર ॥ ૪૧ ॥ માટે ક્રીપા કરીને આપો, કામ હું રંકનું થાય; કર્ણ બોલ્યો દુરીયોધન કહે તો, આયુધ એ અપાય ॥ ૪૨ ॥ ધ્રૂપત દુરીયોધન કને આવ્યો, માહરૂં કષ્ટ કપાવો, તમારા કરણરાય કનેથી, ધનુશ બાણ અપાવો ॥ ૪૩ ॥ તવ દુરીયોધન ગાજીને બોલ્યો, આઘો જા દુરમતી; કોણ કુજાતી ઊભો કર્યો છે, આયુધ મળવાનાં નથી ॥ ૪૪ ॥ તવ ધ્રૂપતરાય અળગો ઊભો, ગભરાયુ ઘણું મન; એટલે આસનથી ઊઠી આવ્યા, પોતે જુગજીવન ॥ ૪૫ ॥ ધ્રૂપતને કહ્યું કેમ ગભરાયો, કેમ વીપ્રીત થઈ બુધ;

ધ્રુપત કહે ઊભા થનારે, કર્ણનાં માગ્યાં આયુધ ॥ ૪૬ ॥ તે દુરીયોધને ના પાડી, હવે શો ઊપાય; પ્રભુ કહે હથીઆર અપાવું, કેહેજે હાયે હાય ॥ ૪૭ ॥ એમ કહી ગયા પાપીની પાસે, ઓચર્યા હરજી એમ; છત્રપતીએ આયુધ માગે, આપતા નથી કેમ ॥ ૪૮ ॥ આયુધ આપતા કબુલ કરો, રાયને પેચમાં લાવી; કામ ન થાય તો કન્યા દે તમને, એવું લ્યોને લખાવી ॥ ૪૯ ॥ પછી દ્યો આયુધ ઊઠનારાને, શું જંગલી થંભ ચડશે; ટાંટીયા એના અમળાઈ જાય છે, થરથરી હેઠો પડશે ॥ ૫૦ ॥ એટલે કન્યા તમોને દેશે, પેહેરામણી પુરસાટ; કેહેતા હો તો ઊપર રહીને, ઘડાવું તમારો ઘાટ ॥ ૫૧ ॥ દુરીયોધન કહે વાવા માહારાજા, ધ્રુપતને ચડાવો, લખાવરાવી કબજે નાંખો, મહારો ઘાટ ઘડાવો ॥૫૨॥ તવ પ્રભુએ રાયને તેડયો, બોલ્યા મુખ વચન; જો દસ્તાવેજ કરી આપે તો, આયુધ દે રાજન ॥૫૩॥ ઊભો થનારો થંભે ચડીને, કરે મછવેધ કામ; તો તો તે કન્યાને વરે, ખુશી છે તમામ ॥ ૫૪ ॥ પણ એનાથી થાય નહી તો, કન્યા તુ રાયને આપે; ઊભા થનારાનાં નાકને કાન તે, છત્રપતી હાંઇ કાપે ॥ ૫૫ ॥ એવું લખો તાંબાને પત્રે, તો આપે હથીઆર; એમ કહીને સાન કીધી, લખવા જુગદાધાર ॥ ૫૬॥ તવ ધ્રુપતે લેખ લખીઓ, તાંબાને પત્રે સાર; મામાએ કહ્યું દુરીઓધનને, નથી કામ થનાર ॥ ૫૭ ॥ ઊભા થનારાના ચરણ બેઉ, જાય છે ફરી ફરી, કન્યા તારા કરમની છે, ઠીક લીધો લેખ કરી ॥ ૫૮ ॥ દુરીધન કહે પત્ર લ્યો આ, વીવા સામગ્રી કરો; ઊઠનારાનું નાક કાપવા, ઘશી મુકજે છરો ॥ ૫૯ ॥ મામા હું એવું જાણતો નો, કૃષ્ણ છે આપણા દ્રોહી; પણ એમણે આપણું ભલું કીધું, ગુણ ન ભુલવો કોઈ ॥ ૬૦ ॥ સાબાશ પ્રભુ શાબાશ પ્રભુ, તસ્દી લીધી મુજ માટ; પ્રભુ કહે હજી ઊપર રહીને, કરીશ તમારો ઘાટ ॥ ૬૧ ॥ તવ દુરીઓધન રાજી થયો, સમજ્યો ન અવળી વાણ; કરણ કને માગીને આપ્યાં, ધનુશ ભાથો બાણ ॥ ૬૨ ॥ જઈ ધ્રુપતે અરજુનજીને, આપ્યાં ઊલટ વાધે, કુન્તી સુતે આયુધ લઇને, ભેરવ્યાં ડાભી ખાંધે ॥ ૬૩ ॥ પ્રભુ જઈ સીંહાસન બેઠા, કામ કર્યું ધરી પ્રેમ; એટલામાં દુરીઓધનને તો, પડયો પેટમાં વ્હેમ ॥ ૬૪ ॥ અરજુને જ્યારે વડ વીંધ્યો તો, તે વારે થયું તું આમ; કરણનાં હથીઆર લઇને, અરજુને કર્યું તું કામ ॥ ૬૫ ॥ માટે મામા અરજુન હોએ, મુને પડે છે વ્હેમ; મામો કહે અરજુન હોય તો, ભીમ હાંકયો રહે કેમ ॥ ૬૬ ॥ એવી રીતે મન વાળીને બેઠા, સાંભળને રાજન; પછી અરજુન જળ કુંડાળે, કરે પ્રભુનું સ્તવન ॥ ૬૭ ॥ વળણ. સ્તવન કરે

પ્રભુ તણું, જોડીને બે હાથ; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, જપતો દીનાનાથ.

કડવું ૧૨૩ બાવલીઆને દેખીરે એ રાગ.

રણછોડો રણછોડારે રે રે હો, તેમાં શોભા તમ તણીરે; ટેક ॥ બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ સાંભળ જનમેજે રાજન, અરજુનજીએ કરવા માંડ્યું છે સ્તવન. રણ. ॥ ૧॥ પ્રભુ મારે માંથે પાપનું રણ ચડીયું, બ્રહ્મ હત્યાના ભયથી અત્યારે ઉઠવું પડીયું, કોને કાજેકરેલુ કામ રખડીઉં. રણ. ॥ ૨ ॥ પ્રભુ નથી ઉઠયો કન્યાનું રૂપ જોઇ, નથી ઉઠયો વીશય જાળમાં મોહી, પ્રભુ નહી રાખે લજ્યા તુ વણ કોઇ. રણ. ॥ ૩ ॥ કુબુધીના કૌરવે કપટ કીધાં, નાક કાન કાપવા માહારા લખી લીધાં, ધ્રુપતરાયે લખીને પત્ર સોંપી દીધાં. રણ. ॥ ૪ ॥ નાક કાન જાળવી લેજો ગીરધારી, નહી તો થાશે વિશ્વમાં ફજેતી અમારી, તે ફજેતી જાણીશ પ્રભુ હું તમારી. રણ. ॥ ૫ ॥ મળે જસ તેના ભોક્તા તમે મોરારી, ઊભો થયો પાપનો વીવેક વીચારી, સઘળે શોભા રાખીને લીધા છે ઊગારી. રણ. ॥ ૬॥ વટવેધનમાં ગુરૂની લજ્યા રખાવી, વીશ મોહીકથી વ્રકોદર લીધો બચાવી, લાખાગ્નેના અગનીથી દીક્ષા છોડાવી. રણ. ॥ ૭ ॥ હેડંબાસુર ચોરી કરી ગયો જે વારે, ભીમને સાસ્રથ આપ્યું સામળીઆ તે વારે, ધાતા ધાયા નથી તમે તો કેવારે. રણ. ॥૮॥ કંમીરાને ત્યાંથી છોડાવ્યા શ્રી શામ, રાખી લજ્યા ઉગાયો સકળ સુકામ, તેવી મ્હારી લજ્યા રાખવાની આ ઠામ. રણ. ॥ ૯ ॥ નથી થંભે ચઢવાનું સાસ્રથ માહારૂં, માહારે માથે સાચો ધણી હું તને ધારૂ, માટે મુને દેજે સામળીયા સાસ્રથ તારૂં. રણ. ॥૧૦॥ વાળણ, સાસ્રથ દેજ્ને તમ તણું, યસ લેવો તમ હાથ; વ્યાસ વલ્લભ કહે કથા, રીજ્યા દીનાનાથ.

કડવું ૨૪ રાગ આશાવરીની છાંયાનો દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવુ, મછાવેધન મહીમાય ॥ ૧ ॥ અરજુને એમ સ્તુતી કીધી, સમર્યો અસરણા સરણ; પછી સકળ સભા બેઠેલી, તેમને લાગ્યો ચરણ; ॥ ૨ ॥ વીપ્રોને નમીઓ ગુરૂને નમીઓ, કોઇ ન ચેતે એમ; પછી નમ્યો નારાયણને, પુર્ણ ધરીને પ્રેમ ॥ ૩ ॥ કન્યાના સામી દ્રષ્ટી ન કીધી, મન-

થી પ્રારથના કરતો, સર્વેની પ્રારથના કરીને, જાળ કુન્ડે પરવરતો ॥ ૪ ॥ સભામાં ડાહ્યાડાહ્યા હતા તે, કરવા લાગ્યા વીચાર; નોહે નોહ્ય કોઇ નીચ જાતી, છે ઉંચનો કુંવાર ॥૫॥ ઉંચ વાના બીજાં નવ નમે, ગમે તેવો હોય; નીસ્ચે કામ એનાથી થવાનું, એમ વદે સહુ કોય ॥ ૬ ॥ ઉંચ ઉંચુ તાડ ઊંચો, પણ નીચ તેથી ના નમે; સલીનું વૃક્ષ નમે નીચું, તે સરવેને ગમે ॥ ૭ ॥ એવી સભામાં ચરચા ચાલી, બોલે ફાવે તેમ સ્રષ્ટી; અરજુન સામી માંડી રહી છે, સતી નૃપતી દ્રષ્ટી ॥ ૮ ॥ એટલે એની દાશી બોલી, અમોને પડીઓ વેમ; ગાભા ચુંથા પેહેરેલો પ્રાણી, તે સામુ જુઓ કેમ ॥ ૯ ॥ ક્ષત્રીના સુત રૂપને રંગે, તેના સામુ નવ જોયું; જંગલનોએ જંગલી ઉઠયો, તે પર શું મન મોહયું ॥૧૦ ॥ કેવારનાં તેને જોયા કરો છો, પુછવા કીધું યત્ન; નૃપતી કહે મુરખ દાશી, એ છે ઢાંકેલું રત્ન ॥ ૧૧ ॥ નહી અહંકારી નહીં અભીમાની, નમ્રતા એની જણાતી; નીચનું ફરજન્ન જાણશો નહી, છે કોઇ ઉત્તમ જાતી ॥ ૧૨ ॥ એટલે એની દાશીયો તે, વીચારમાં પડી સાર; જોઇએ જો હવે શું બને છે, વીશેશ નથી વાર ॥ ૧૩ ॥ એવે સમે દુષ્ટ બુદ્ધી, બોલ્યો દુરીયોધન; મામા ઊઠનારો કોણ હશે, વીચાર કરો મન ॥ ૧૪ ॥ મામો કહે કોઈ જંગલી છે, રેહેનારો અઘોર વન; રૂપાળી કન્યા દેખીને, ચઢાવાનું થયું મન ॥ ૧૫ ॥ ચરણ અમળાઈ જાય છે એના, એતે શું સ્થંભે ચડશે; પાંચ પચા ડગલાં ચઢતામાં, પાણીમાં આવી પડશે ॥ ૧૬॥ કરણ કેરાં આયુધ માગ્યાં, જાણીને મહોટાનું નામ; માટે જરાએ ગભરાતો નહી, થવાનું તારૂં કામ ॥ ૧૭ ॥ દુરોયોધન કહે ધીરજ વાળી, ચીંત્તા હતી બહુ પેર; પણ હવે એ રૂપાળી કન્યા, આવી ચુકી મુજ ઘેર ॥ ૧૮ ॥ મામો કહે એક વીચાર લેતુ, બતાવું તુજને આંટી; થંભે ચઢીને કામ કરવું, બહુ સ્થળ મોતની ઘાટી ॥ ૧૯ ॥ કદી કોઇ હોયે બળવંતો, થંભે ચઢતાં શું ચડે; પણ ત્રાજવાં નીચાં ને આવ્યાં, તેમાં ઉતરતાં પડે ॥ ૨૦ ॥ ખીલેથી ત્રાજવાંની દાંડીએ, પોચી શકે નહી હાથ; પરંતુ મુકીને દાંડી ગ્રહે તો, થાય અતી ઉતપાત ॥ ૨૧ ॥ ઝોલ્લો લાગે તેથી વાગે, ત્રાજવાં ભમી જાય; એક તરફની સાંકળ ઝાલે, તો બીજુ ઉંચુ થાય ॥ ૨૨ ॥ ચરણ મુકવો તેથી ન ફાવે, આવે લથડી ધરણ; થાંભલે થોડો પાછો આવી, જો મુકવા જાય ચરણ ॥ ૨૩ ॥ પ્રથમ એક પગ મુકવો પડે, એકજ ત્રાજવા માંય; એટલે પગના હેલકારાથી, ત્રાજવાં ખશી જાય ॥ ૨૪ ॥ કોઇ રીતે નથી ત્રાજવામાં, ઉતરવા ઉપાય; કદાપી ત્રાજવામાં પડે, તો ખાશુ

કામ ન થાય ॥ ૨૫ ॥ શી રીતે ધનુશ ચઢાવે, કેમ આવે નવેડો, વાંકુ વાળવા ધનુશ કેશ, કે ત્યાંગે મુકે છેડો ॥ ૨૬ ॥ એક તરફ મુકી બળ કરે, તો તે નીચું જાય; બીજું ત્રાજવું ઉંચુ ચઢે, ચરણુ પોહોળા થાય ॥ ૨૭ ॥ લક્ષ્યદીન પંડ પાણીમાં, પુરણ થૈ રહે હુંશ; તે કરતાં કહી એમ માનો, ચઢાવી શકે ધનુશ ॥ ૨૮ ॥ પણ ત્યાંથી મછ છ ગાઉ ઉંચુ, તાકવું જળની માંય; લોચનને પુંછ વીંધવું તે, જળમાં કેમ દેખાય ॥ ૨૯ ॥ એક બાણે ત્રણ કામ કરવાં, તે કહી કાળ ન થાય; એવી આંટી ઘાંટી ઘણી છે, ચાલે નહીં ઊપાય ॥ ૩૦ ॥ દુરીયોધનનું મન વળાવી, જે બેઠા આસન; એવે અરજુન પ્રત્યે બોલ્યો, દ્રુપતરાય વચન ॥ ૩૧ ॥ ઊભા થનારા થંભ જનારે, ચઢવાને થાઓ સ્વચ્છ; વસ્ત્ર તમારાં નીચે ઊતારો, લ્યો ભીડવી દો કચ્છ ॥ ૩૨ ॥ એવું સાંભળી અરજુન બોલ્યો, ઊતરાવો વસ્ત્ર આ ઠામ; તેવી તમારે જરૂર શી છે, કામ કર્યાથી કામ ॥ ૩૩ ॥ એમ કહીને પાટીયે ગયા, સમરે સુંદીર શામ; સકળ સભા જોઈ રહી છે, થંભને કીધા પ્રણામ ॥ ૩૪ ॥ તંગીયો મહોટા કુરતુ મહોટું, માંથે ફાળીયું એક; તે બેર ચાલ્યો પ્રભુ સમરતો, ઇશ્વર સાથે નેક ॥૩૫॥ પછી સ્થંભને બાથ ભીડાવી, ચઢવાનું મન કીધું; એટલે દ્રુપતના દાસોયે, પાટીયું તાણી લીધું ॥ ૩૬ ॥ વલણ ॥ પાટીયું તાણ્યું એટલે ખરૂ છે, ધરીયો મન શું ટેક; વ્યાસ વદ્ધશ ઓચરે, એણે પગલું ભરીયું એક.

કડવું ૨૫ રાગ ચોપાઈ.

બોહ્યા વેશમપાયે વચન. સાંભળ જનમેજે રાજન; ધર્યો અરજુને મન ટેક, એણે પગલું ભર્યું છે એક ॥ ૧ ॥ એની ઇશ્વર કરશે જેય, પછી પગલાં ભર્યાં છે બેય; પોતે સમરે અસરણા સરણ, એણે પગલાં ભર્યાં છે તરણ ॥ ૨ ॥ એને પ્રસન દેવ મોરાર, પછી પગલાં ભર્યા છે ચાર; ચઢતાં ન આવે ઊની આંચ, એણે પગલાં ભર્યાં છે પાંચ ॥ ૩ ॥ નથી ચઢવામાં પડવાનો ભય, એણે પગલાં ભર્યાં છે છય; એને જોઇ રહ્યા ચાર ભ્રાત, પછી પગલાં ભર્યાં છે સાત ॥ ૪ ॥ એનો નથી ક્ષત્રી જેવો ડાડ, પછી પગલાં ભર્યાં છે આઠ; દેખી દુષ્ટાને મન બળે દવ; એણે પગલાં ભર્યાં છે નવ ॥ ૫ ॥ એને ઇશ્વર અપાવે જસ, એણે પગલાં ભર્યાં છે દસ, નથી પેહેર્યા શરીરે શણગાર, એણે પગલાં ભર્યા અગીઆર ॥ ૬ ॥ જીભે જપે છે જુગદાધાર, પછી પગલાં ભર્યાંછે બાર; એને ચઢતાં ન આવેફેર,

એણે પગલાં ભર્યા છે તેર ॥ ૭ ॥ ઘણી છે વીદ્યાવંતમાં બોધ, પછી પગલાં ભર્યા છે ચૌદ; એને ચઢાવાનો સાચો હુંનર, એણે પગલાં ભર્યા પન્નર ॥ ૮ ॥ નથી ચાવીયાં મુખ તંબોળ, એણે પગલાં ભર્યા છે સોળ; નથી ચોળ્યાં શરીરે અત્તર; એણે પગલાં ભર્યા સત્તર ॥ ૯ ॥ થંભ થાયછે કડકડાટ, એણે પગલાં ભર્યા અરાડ; જોઈ રહી નૃપતી જનગણી, એણે પગલાં ભર્યા ઓગણી ॥ ૧૦ ॥ એનો ચઢતાં જપે જુગદીસ; પછી પગલાં ભર્યા છે વીસ; એતો ઇશ્વરને આરાધે, પછી દસ્કેને દસ્કે વાધે ॥ ૧૧ ॥ એને માંથે છે સાચો ઇસ, એણે પગલાં ભર્યા છે ત્રીસ; એને માંથે સાચો વનમાળી, પછી પગલાં ભર્યાં છે ચાળી ॥ ૧૨ ॥ એની ચઢવામાં નહી કચાસ, એણે પગલાં ભર્યા પચાસ; પછી જાણુબ્યું સુરાતન સાર, હવે તેનો કરૂં વીસ્તાર ॥ ૧૩ ॥ ઝડપના દોહરાનો રાગ ॥ સાઠ શીતેરને એંશી નેવુ, સો બસે નીરધાર; પાંચસેને સાતસે પગ ભરીયા, ભરીયા છે હજાર ॥ ૧૪ ॥ જાય ઝપાટે સુર સપાટે, કાયાથી નવ કાંપે; મ્હોટી મ્હોટી છલંગ મારે, વાંદરપેરે ટાંપે ॥ ૧૫ ॥ વાયુ વેગે પરવરે છે, ચઢતાં નાવે જોર; કેવી રીતે ચાલીયો જેમ, પતંગ આગે દોર ॥ ૧૬ ॥ ચોટ ન ચુકે પગલાં મુકે, સભા વીસ્મે થાય; આવી રીતે કો નતો ચઢીયો, એમ કહે સૌ રાય ॥૧૭॥ ધસતો ધાયો ચઢયો સવાયો, જ્યાં છે આડો ત્રાંસ; દડબડ દોડીને એ આવ્યો, આડા ખીલા પાસ ॥ ૧૮ ॥ વળણ ॥ ખીલે જૈ બ્હાજી પડયો, જુએ શ્રી અવીનાસ; શરીર લટકતું નાંખીને, ખાવા લાગ્યો શ્વાસ. ॥

કડવું ૨૯ રાગ ધન્યાસરી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવુ મછાવેધન મહીમાય ॥ ૧ ॥ એક ઘડીવાર સ્વાસ લીધો, પછી વીચાર્યું એમ; બે ત્રાજવે બે ચરણ દેવા, ઉતરવા કરૂં કેમ ॥ ૨ ॥ એવામાં દુરીયોધન બોલ્યો, મામા આતો ન પડીયો; તમો કહેતા હતા કે એ પડશે, પણ પુરપાટે ચઢીયો ॥ ૩ ॥ મામો કહે એ જંગલવાશી, ચઢવા હીમ્મત આણે; તાડે ને ઝાડે ચઢેલો માટે, ચઢવાની રીત જાણે ॥ ૪ ॥ તે કારણથી ચઢી ગયો પણ, ઉતરવાની આંટી; ત્રાજવામાં આવવું ને, છે મરવાની ઘાંટી ॥ ૫ ॥ માટે મનમાં રાખજે નીશ્ચે, છે એ કન્યા તારી; દુષ્ટ કહે હવે એમ લાગ્યું, રૂપાળી નારી મ્હારી ॥ ૬ ॥ અરજુને ત્રાજવા ભણી જોયું, બરાબર નજર માંડી; ઘણોક લાંબો હાથ કરૂ પણ, હા

થ ન આવે દાંડી ॥ ૭ ॥ થાંભલે થેડો ઉતરૂ પાછો, ત્રાજવે મુકુ પાય; તે મુકતામાં હેલકારાથી, ત્રાજવું આધુ જાય ॥ ૮ ॥ હું વચમાં ટટળી પડુ હેઠો, શું થાશે શામ સરીર; પડતું નાખી પડુ ત્રાજવામાં, ત્રાજવા કેમ રે સ્થીર ॥ ૯ ॥ પડતાં શરીર ધારણ રાખુ, તો મટે શોર બકોર; પણ તે ધારણ રાખવાનું, નથી મ્હારામાં જોર ॥ ૧૦ ॥ અરેરે હવે કેમ થવાનું, વીશ્વ તણા મ્હારાજ; તમે ઉંડાડી થંભે ચઢાવ્યો, હવે લેવા માંડી લાજ ॥ ૧૧ ॥ ચઢાવી બનાવો તે નવ શોભે, ઓરે વિશ્વંભર નાથ; એવુ આરાધન એણે કીધું, પ્રભુએ જાણી વાત ॥ ૧૨ ॥ ભક્તને આધીન ભુધરો છે, પોતે નંદકીશોર; અરજુનજીને અરપણ કીધું. એક કળાનું જોર ॥૧૩॥ શરીરમાં તવ શકતી આવી. વીચાર સુજ્યો મન; કો ના કહો પણ કામ કરાવે, પોતે જુગજીવન ॥ ૧૪ ॥ ધણી છે સાચો નથી કાચો, જે કરે છે તે ઠીક; મીથ્યા મનમાં ભય રાખુ છું, હવે ન ધરવી બીક ॥ ૧૫ ॥ ધણીનું ધ્યાન ધરીનાખ્યુ પડતું, પોતે ગુણ ગભીર; બે ત્રાજવે બે ચરણ પડયા, સરખે બોજે રહ્યાં સ્થીર ॥૧૬॥ સકળ સભા ખડખડ હશી, ચઢનારને શાબાશ; તેવું પ્રાક્રમ જોઈને પાપી, થઈ ગયો ઉદાસ ॥ ૧૭ ॥ જુઓ મામા જુઓ મામા, જંગલી માટે ચઢીયો; ત્રાજવે પડવાની ઘાંટી કહેતા હતા, પણ તે ત્રાજવે પડીયો ॥ ૧૮ ॥ મામો કહે ભાઇ ભવીશ તારૂં, નીકળી ગૈ એની ઘાંટી; પણ ધનુશ અઢવાનું નથી, એ છે મ્હોટી આંટી ॥ ૧૯ ॥ તે આંટીથી ધરથુ ઢળશે, ભળશે ભાગ્ય તારૂં; દુષ્ટ કહે રૂપાળી કન્યા, થાશે રમકડુ મ્હારૂં ॥ ૨૦ ॥ એવે અરજુન ત્રાજવા માંહી, ઉભો રહ્યો છે સાર; તે સમે એના સામુ જોઈને, વિચાર્યું જુગદાધાર ॥ ૨૧ ॥ સરવ સભા સુંદીર શોભે, બહુ શોભે દ્રુપતી; ત્રાજવાં વિશે ભક્ત મારો, જરાએ શોભનો નથી ॥ ૨૨ ॥ નહી વસ્ત્ર વાઘા પ્હેર્યા છે ધાગા, નથી કાંઇ સણગાર; એમાં ઇજ્જત મારી ઘટે, કેહેશે શું ખુટયો ભંડાર ॥ ૨૩ ॥ એમ જાણીને ભક્તની ભીડે, ભુધરે પ્રેરણા કીધી; નારદજીને બોલાવીને, શીખ સામળીયે દીધી ॥ ૨૪ ॥ તવ નારદજી સ્વરગ સંચરીયા, ઈંદ્ર રાજાની પાસ; ઈંદ્ર કહે પધારો મ્હારાજા, આવો મુજ અવાસ ॥૨૫॥ નારદ કહે નંદન તારો, કુન્તાને આપ્યો જેહ; અરજુનજી છે નામ એનું, મછવેદ કરે તેહ॥૨૬॥ પંચાળ દેશમાં દ્રુપતને ત્યાં, કાધુ છે કામ આરંભ; વસ્ત્ર વાઘા નથી ધાગા છે અંગે, એવો ચઢયો છે થંભ ॥ ૨૭ ॥ જાદવ રહીયત રાજા રૂશી, સોભાવંત સભાય; તેમાં મેલો ઘેલો સુત તારો, થઇ તારી નીંદાય ॥ ૨૮ ॥ ફેગટીયાથે પ્હેર્યું ઓઢયું છે, તુજ તન ગરીબ ઊંડયું; લોક કહે છે એના બાપ-

ના, ઘરમાં ખાવા ખુટયું ॥ ૨૯ ॥ તે મુજથી સાંભળી ન શકાયું, માટે હું આવ્યો કહેવા; જાવો જઈને વસ્ત્ર પેહેરાવો, સભામાં શોભા લેવા ॥ ૩૦ ॥ એમ કહીને નારદ ફરી, ત્યાંથી થયા વીદાય; એટલે ઈંદ્રે સર્વ દેવોને, એવી કરી આગનાય ॥ ૩૧ ॥ તેત્રીસ કોટી વેમ ન બેસો; ચંદન પુષ્પ ભરીને; દુ-ડભી ડંકા સાથે રાખો, અતી ઊલટ ધરીને ॥ ૩૨ ॥ એમ કહ્યુ તવ સ્વર્ગના સુરો, તરત થયા તૈયાર; ઈંદ્રની સાથે અંત્રીક્ષ આવ્યા, કરવા જેજે કાર ॥ ૩૩ ॥ સત્યવાદી સભામાં બેઠેલા, તેને થયાં દરશન; તેત્રીસ કોટી દેવને દેખી, વીચાર કરતા મન ॥ ૩૪ ॥ કેમ આવ્યા આ સુર સ્વરગના, હર્ષ ભરેલા એવ; આ દેખી અમ વેમ પડે છે, સ્થંભે ચઢયો કોન દેવ ॥ ૩૫ ॥ કોઇ કહે છે વેશ બદલી, ચઢગા છે વકુંઠ રાય; કોઇ કહે કે બ્રહ્મા ચઢેલા. કો કહે શીવ દખાય ॥ ૩૬ ॥ જે જેને ફાવે તે બોલે, દુષ્ટોને નહી દરસન; તેતો જાણે જંગલવાશી, એમ કરે સભાજન ॥ ૩૭॥ એવામાં ઈંદ્રે અરજુન દીઠા, સ્થંભે ત્રાજવા માંય; પુત્રને દેખી લજ્યા આવી, આયુધ લીધાં ત્યાંય ॥ ૩૮ ॥ ॥ વળણ ॥ આયુધ ઈંદ્રે કર ગ્રહ્યાં, પેહેરાવવા સણગાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, કરતા દેવ મોર.૨ ॥

કડવું ૨૭ રાગ ભેરવના દોહરાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, મછાવેધન મહીમાય ॥ ૧ ॥ ઈંદ્ર રાજાએ ધનુષ લીધું, ઉપર લીધું બાણ; વસ્ત્રાભુષણ પેહેરવા ધાર્યાં, જુએ પુરૂષ પુરાણ ॥ ૨ ॥ પ્રથમ પેહેલું બાણ મારી, દૈવત દારૂણ દાખ્યું; અરજુનજીનું પાઘડું તે, સભામાં પાડી નાખ્યું ॥ ૩ ॥ સકળ સભા ખડખડ હશી, ઇંદ્રને અંગ ઊલટ; બીજે બાણે ક્ષૌર કરાવી, પેહેરાવ્યો મુગટ ॥ ૪ ॥ ત્રીજે બાણે મુખવાસ આપી; મોઢું કરાવ્યું લાલ; ચોથે બાણે તંગીયા ઊપર, પેહેરાવ્યો સુરવાલ ॥ ૫ ॥ પાંચમે બાણે કવચ બકતર, પેહેરાવ્યાં રહી સામો; છઠે બાણે કમ્મર પટો, સાથે જરીનો જામો ॥ ૬ ॥ પછી ગોરાસ્તર બાણ માર્યું, ગૌરવરણ થયો સાર; તે પછી ઇંદ્રે બાણ મુકીને, પેહેરાવ્યા સણગાર. ॥ ૭ ॥ રૂપે ગોરો કેહેડે કંદોરો, તોરો મોતીનો માથે; કડાં સાંકળાં વેઢ વીંટી, બાંધ્યા બાજુબંધ હાથે ॥ ૮ ॥ કાનમાં કુંડળ હાર હીરાના, પેહેરાવી મોતીની માળા; અરજુનજી તવ વિસ્મય પામ્યો, આ શું શ્યામ છોગાળા ॥ ૯ ॥ સર્વે સભા પણ વિસ્મય પામી, ખુશી થયા જગપતિ; પ્ર-

ભુએ જાણ્યું ગોરા થયો પણ, તેજ જરાએ નથી ॥ ૧૦ ॥ સુક્રીત વિના તે જ ન હોયે, માટે કષ્ટ કપાતું; પાંચ જણાને વચને બાંધ્યા છે, સુક્રીત તેનાં અપાતું ॥ ૧૧ ॥ એમ જાણીને પ્રેરણા કીધી, બળદેવને તે વાર; હળધારી તત્ર પુછવા લાગ્યા, ઓરે જુગદાધાર ॥ ૧૨ ॥ આજનું કૌતક કદી ન જોયું, આશ્ચર્ય દીઠું એણ; સ્થંભે જઇને સ્વરૂપ બદલ્યું, એ પ્રાણી છે કોણ ॥ ૧૩ ॥ વીઠલ વદયા વડા વીરા, વેણ વદેલું થાપો; કુન્તા કુંવર એ અરજુનજી, સુક્રીત તમારૂં આપો ॥ ૧૪ ॥ બળદેવજી કહે મશ્કરી મુકો, અરજુન માનુ કેમ; ભગવાન કહે બ્રહ્મ સભાની, પુઠળ જુઓ ભેમ ॥ ૧૫ ॥ તવ બળદેવે જોઇને માન્યું, કહ્યું કે જયજય થાજો, મારૂં સુક્રીત આજ સુધીનું, અરજુન અંગે જાજો ॥ ૧૬ ॥ એમ કહીને સુક્રીત આપ્યું તેજ વધ્યું તતકાળ; સહુ રાજાના સરખો શોભ્યો, રીઝયા નહી ગોપાળ. ॥ ૧૭ ॥ ઊઠીને ગયા રાજ સભામાં, સત્યવાદી કને આવ્યા; એટલે ભીષ્મ ને વીદુરજીએ,માન્ય દેઇ બોલાવ્યા ॥૧૮॥પાસે બેસાડી પુછવા લાગ્યા, ભીષ્મ વાદુર ને દ્રોણ; આ માહારાજા સ્થંભે ચડાયો, એતે પુરૂષ કોણ ॥ ૧૯ ॥ પ્રભુ કહે તમે બોલ્યાતા, બોલ્યાનું માપ માપો; કુન્તાકુંવર અરજુનજી છે. તમારાં સુક્રીત આપો ॥ ૨૦ ॥ સત્યવાદી કહે સાચુ ન ભાસે, અરજુન કહીએ કેમ; પ્રભુ કહે જુઓ બ્રહ્મ સભાની,પુંઠળ બેઠો ભેમ. ॥ ૨૧॥ કોઇ ન ચેતે તેમ જોજો, તવ જોવા મન મોહ્યું; એકે એક ઊંચા થઇને, બ્રહ્મ સભામાં જોયું ॥ ૨૨ ॥ લાંબો પોહોળો પોચતો દીઠો, બળવંત વાયુ તન; પાંન્ડવને જીવતા જાણ્યા કે, ઘણા થયા પરસન ॥ ૨૩ ॥ સત્ય પુરૂષોએ સંકલ્પ કીધો, અરજુનની જય થાજો; અમારાં સુક્રીત આજ સુધીનાં, અરજુનજીને જાજો ॥ ૨૪॥ તે ચ્યાર સુક્રીત આવીયાં કે, તેજ વધ્યું અપાર; સરવે સભા ઝાંખી પડી, શોભ્યો સતી કુંવાર ॥ ૨૫ ॥ જેવી કન્યા તેવોજ બનીયો, ભુલ નહી લગાર; વર કન્યાનું જોડુ મળીયું, રહયો નહી ફેરફાર ॥ ૨૬ ॥ પ્રભુ જોઇને આનંદ પામ્યા, વર શોભ્યો સરવથી; પણ કન્યાના સરખો થયો તે, મુજ મન માનતું નથી ॥ ૨૭॥ દ્રુપતીને અભીમાન રહેશે, કેહેશે થયો મુજ જોડ; એનાથી વિશેષ શોભાવું ત્યારે; નામ મ્હારૂં રણછોડ ॥ ૨૮ ॥ એમ ધારી જઇ આસન બેઠા, વાત વીચારી લીધી; ભકતને માટે પ્રેરક પ્રભુ, પ્રેરણા ધુમને કીધી ॥ ૨૯ ॥ તવ ધુમ રૂશીને વીચાર આવ્યો,હું તો વિશ્મય પામું; અરજુનજીને જોઇને જુએ, ચારે ભાઇના સામું ॥ ૩૦ ॥ આ હતા જેવા તેવાને તેવા, ઊપર ગયો જેહ; વસ્ત્ર આભુષણથી અંગ શોભ્યું, કોણ હશે નર તેહ ॥ ૩૧ ॥ છતી વિદયાએ રહુ અજાણ્યો, એતો મ્હો

ટી ઉપાધી; નિશ્ચય કરવા આસનવાળી, રૂશીએ માંડી સમાધી ॥ ૩૨ ॥ જ્ઞાનદ્રષ્ટીએ જોવાથી જાણ્યું, છે કુન્તાના તન; સ્થંભ ઊપર અરજુન ચઢયો છે, પ્રસન જુગજીવન ॥ ૩૩ ॥ એવું જાંણી સમાધી ઊતારી, દલમાં લાગ્યું દુઃખ; અરેરે પાન્ડવને તીછકાર્યા, શું દેખાડું મુખ ॥ ૩૪ ॥ એમ કરીને રડવા લાગ્યા, ચોધારે આંસુ જાય; સમુદ્રમાં જંપાપાત કરૂં, કલ્પાન્ત માંડયું ત્યાંય ॥ ૩૫ ॥ વળણ ॥ મુન્એ કલ્પાન્ત માંડીયું, નેત્રે ભરતા નીર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, છાંડવું ધાર્યું શરીર,

કડવું ૨૮ શીક્ષાશાણાને એ રાગ.

જઇ પડું તે સાગરમાંયરે, હવે હું તો શું કરૂંરેઃ ટેક. ધુમ રૂશીએ આક્રંધ માંડયું, કરે વીવીધ વિલાપજી; છતી વિદ્યાએ હું છેતરાયો, કીયા જનમનાં પાપરે. હવે હું તો શું કરૂં રે ॥ ૧ ॥ આળસુને ઘેર ગંગા પધારે પણ, આળસુ ઊઠી નવ ન્હાયજી; જ્યારે ગંગાજી જતાં રહે તેની, પુંઠ પાપી પસ્તાયરે. હવે. ॥ ૨ ॥ કાગની ચંચુમાં રત્નજ આવે ને, મરકટ ને મોતીનો હારજી; તેવા પાન્ડવ મારે હાથ આવ્યાતા જેવી, કાયર હાથ તલવારરે. ॥ હવે૦ ॥ ૩ ॥ અંધની નારી આભુષણ પ્હેરે પણ, અવરથા અવતાર જાયજી; બેહેરાની આગળ શંખ ફુંકે તોહે, હાડકાં કરડયાં કહેવાયરે ॥હવે૦॥ ॥ ૪ ॥ ચકલીને માળે મોટા પધારે, ગરૂડ ગુણ ભંડારજી; તેવા મારે ત્યાં સેજ પધાર્યા, કુન્તા સતીના કુંવારરે ॥હવે ॥૫॥ કાપટી જાણી ટકવા ન દીધા. મેં મારા મઠ માંયજી; હરીજન દાતા દીનતા વાળા, ફરીથી મુજ ઘેર ક્યાંયરે. ॥હવે ॥ ૬ ॥ એમ અતિશે આક્રંધ માંડયું, જોયું ધરમ રાયજી; ભીમ વીરા હું જે સમજાવું, આ વેળા કલેશ ન થાયરે ॥ હ૦ ॥ ૭ ॥ એ બ્રાહ્મણે રડવા માંડયું છે, અરજુન થંભે જતાનોજી; ભીમ કહે એને રડવા દો વીરા, બ્રાહ્મણ છે અ મતાનોરે ॥ હવે૦ ॥ ૮ ॥ વળણ ॥ એજ મતાનો વિપ્ર છે, કર્યા હતા તિછકાર; વદે વલ્લભ ધરમે કહ્યું, ભીમ તુજને ધિક્કાર.

કડવું ૨૯ રાગ આશાવરીનો દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, મચ્છાવેધન મહીમાય ॥ ૧ ॥ ધર્મ કહે ધીક્કાર તુને, હજી ન આવ્યું જ્ઞાન; બ્રાહ્મણની ને માતાની કરણી, જોવી બેઊ સમાન્ય ॥ ૨ ॥ એ

મ કહીને ધરમ રાજા, છાના રાખવા ઉઠે; કોઇ ન ચેત એમ આવી, ઊભા ધ્રુમની પુઠે ॥ ૩ ॥ ઓ માહારાજા આ શુ કરો છો, ખોટો ચઢયો કેમ નાદ; દેવો જોઇએ અરજુનજીને, આ વેળા આશીરવાદ ॥ ૪ ॥ અમારૂ ભલુ ઇછતા હોતો, આંસુ ન ઢાળો લોચન; એવું સાંભળી ધ્રુમ્મરૂશી, મુખ વદયા વચન ॥ ૫ ॥ ઓરે ધરમ મ્હારી આગળ, છુપાવી રાખી જાત; શું હું શત્રુ હતો તમારો, કરત કોઇને વાત ॥ ૬ ॥ ધરમ કહે ભુલ અમારી, હવે ન દેવો દોશ; બનનાર વસ્તુ બની ગઇ, જળ વહી ગયે શો સોશ ॥ ૭ ॥ તવ ધ્રુમ રૂશી રહી ગયા છાના, કહ્યું પાન્ડવ જય થાજો; આજ દીન સુધીનુ સુકીત મ્હારૂં, અરજુન અંગે જાજો ॥ ૮ ॥ અરજુનજીને સુક્રીત સોંપ્યું, વધ્યું તેજ અપાર; ધરમરાય ઠેકાણે બેઠા, જોયું જુગદા ધાર ॥ ૯ ॥ ધ્રુપતી કરતાં અરજુન સોભ્યો. મહતા ઉતારી નાંખી, તેજ તણો બીંબકાર છુટયો. કન્યા પડી ગઈ ઝાંખી ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ જોઇને આનંદ પામ્યા, વર સોભ્યો સરવથી; રવીથી જાંખો દીસેછે માટે, મુજ મન માનતુ નથી ॥ ૧૧ ॥ અઢળક ઢળીયો પોતે સામળીયો, કાંઈ ન રાખી નુન્ય; ભકતને હરજીએ અરપણ કીધું, એક વરસનું પુન્ય ॥ ૧૨ ॥ એટલે અંગમાંથી તેજ છુટયું, શોભા વધી ગઇ વણી; સુર્યનો તાપને એની શીતળતા, જાગે બીજો દીનમણી ॥ ૧૩ ॥ ઉપર સુર્ય અરજુન વચમાં, બેઉનો તેજ પ્રકાસ; તે તેજ પડ્યું કુન્ડના જળમાં, જળથી થયો ચીદાભાશ ॥ ૧૪ ॥ તે આભાશે સભા શોભી, તેજ તણો બીંબકાર; ઝબુક ઝબુક ઝબકારા મારે, જુએ ધ્રુપતી નાર ॥ ૧૫ ॥ મોઢું ઉતારી બોલી એ નારી, સાંભળો સૈયર સહી; આ વર સ્થંભે ચઢયો તે મુને, પરણશે કે નહી ॥ ૧૬ ॥ દાશીયો જોઇને વીશ્મય પામી, થૈ ગયું કાળજુ કાચું; ઢાંકયું રત્ન તમે કેહેતાંતાં, બૈ તમ બોલ્યું સાચુ ॥ ૧૭ ॥ ગભરાશો નહી એ વર વરશે, તવ મન ધીરજ આવી; ધ્રુપતી સામુને સામુ જુવે છે, પ્રેમ પતી ભાવ લાવી ॥ ૧૮ ॥ એવે અરજુને ધનુશ લીધું, ચઢાવવા વીચાર; જાણ્યું કે એક છેડો કયાં મુકુ, શા પર દેવુ ભાર ॥ ૧૯ ॥ એકજ ત્રાજવે ટેકો મુકીને, જો કદી ભાર દેવાય; તો બીજુ ત્રાજવું ઉંચુ ચઢે, ચર્ણ પોહોળા થઇ જાય ॥ ૨૦ ॥ એટલે ટટળી પડુ પાણીમાં, થાય સભામાં હાંશી; થંભને ટેકો દૈ ભાર દેવું, તો વણ ફાંશોએ ફાંશી ॥ ૨૧ ॥ ધક્કાથી ત્રાજવાં જાય આઘાં, ઝોલા ખાઇને પડું; કેમ કરી ધનુશ ચઢાવું, કયાં લગી હું રટવડુ. ॥ ૨૨ ॥ શરીરનો મધ્ય ભાગ નાભી, તે પર દો અણીઆરૂ; સામ્રથ કરતાં સુંસરૂ પેસે, તો થાય મરણ મ્હારૂ ॥ ૨૩ ॥ અર્ણી મુકી જોવું સંદે ખો-

શું, જાણી મુકયો એક છેડો; જરા દબાવતાં પેસવા માંડયુ, જાણ્યું કે આવ્યો નવેડો ॥ ૨૪ ॥ તરત પાછુ ઉપાડી લીધુ, ગભરાયો અપરમપાર; અફેરે ચઢાવી બનાવ્યો, ઓરે જુગદાધાર ॥ ૨૫ ॥ પાકી મશ્કરી મ્હારી કરાવી, શું કરવાને ચડાવ્યો; વસ્ત્ર આભુશણ તેજ વધાર્યું, શું મરવા દીપાવ્યો ॥ ૨૬ ॥ આટલી આંટી મ્હોતની ઘાંટી, તેમાંથી તમે ઉગારો; પ્રથમ જેવી બાંહ્ય ઝાલી તેવી, ઝાલીને પાર ઉતારો ॥ ૨૭ ॥ એવી સ્તુતી કરી પ્રભુની, પુરણ ધરીને પ્રેમ; તવ પ્રભુએ સામુ જોયું, ગુંચવાય છે હજી કેમ ॥ ૨૮ ॥ ભકત તણી ભીડ ભુધરે જાણી, આપ ચીંતામાં પેઠા, ગોવીંદ વાયુનો ગોળો થઇને, નાભી ઉપર જઇ બેઠા ॥ ૨૯ ॥ હુંટીઉપર દડો વાગે, એમ લાગ્યું જે વાર; અરજુનજીને આસ્તા બેઠી, અણી મુકી તે વાર ॥ ૩૦ ॥ જોર કરીને જોયું દબાવી, પેઠુ નહી અણીઆરૂં; અરજુને જાણ્યું ધણી છે સાચો, શા સારૂ ભય ધારૂં ॥ ૩૧ ॥ એવું જાણી બીજો છેડો, ધનુશ કેરો જેહ; એકજ હાથે જોર કરીને, વાંકું વાળ્યું તેહ ॥ ૩૨ ॥ બીજે હાથે દોર ચઢાવી, તેવો થયો ટંકાર; ધનુશ ચઢયું એટલે તો, બોલ્યો અંધ કુંવાર ॥ ૩૩ ॥ ઓ મામા તમો કેહેતાતા, ચાહ્ય તેમ મરશે મથી, પણ ધનુશ કરણ રાજાનું, એનાથીચઢવાનું નથી ॥૩૪॥ મામો કહે ભાઈ ભોગ મ્હારા, મેં તુને કહ્યું એવું; પણ નીચુ જોઇ બાણ ઉંચુ, મારી કરે કામ કેવું ॥ ૩૫ ॥ એક બાણ શું ત્રણ કામ કરશે, જો મનમાં વિચારી; દુરીયોધન કહે એ છે આંટી, કન્યા થવાની મ્હારી ॥૩૬॥ એમ પાછો મન વાળીને બેઠા, સાંભળને તુ રાય; આ ઠેકાણે સીધાન્ત લેવું, કેવું ગાંડુ દેખાય ॥ ૩૭ ॥ દુરીયોધનની બોલી ચાલી, રીતી નીતી જેહ; તે પરમાણે જે જન રાખે, દુરીયોધન તુલ્ય તેહ ॥ ૩૮ ॥ પાન્ડવનો સંતોશ શીળતા, રીતી નીતી સુદ્ધ વાણી; દીનતા દયા એવી રાખે, તે પાન્ડવ તુલ્ય પ્રાણી ॥ ૩૯ ॥ કથાતો દ્રષ્ટાન્ત રૂપી, સીધાન્ત એનું કેવું; જેવી જેની રીતી તેવું, તેને જાણી લેવું ॥ ૪૦ ॥ ઇતીહાસ કૌરવ પાન્ડવ કેરો, તે જાણવે નકી મુકતી; મુક્તીને માટે જાણી લેવી, નીતી અનીતીની યુકતી ॥ ૪૧॥ વળણ ॥ યુકતી મુકતી કારણે, જાણવી સોતા જન; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, શું કર્યું ઈંદ્રને તન.

કડવું ૩૦ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને

સંભળાવુ, મછવેધન મહીમાય ॥ ૧ ॥ અરજુનજીએ ટંકાર કીધો, ચઢાવીયું ધનુશ; વીચાર કીના મછ વિંધવાનો, હૈયામાં ધરી હુંશ ॥ ૨ ॥ એવામાં દુરીયોધન રાજાએ, બોલાવ્યો રાજા કરણ; કહ્યું કે આ મછવેધ કરશે, વરશે ઉતરી ધરણ ॥ ૩ ॥ કાળે મોઢે જાવું પડશે, આપણને ધીક્કાર; કરણ કહે જો દુરીયોધન, મુજ મનના વીચાર ॥ ૪ ॥ ચઢનારો મછવેધ કરશે, તવુજ મારીશ બાણ; ત્રાજવામાંથી નીચે નાખી, કાઢુ એના પ્રાણ ॥ ૫ ॥ નીચે પડે તવ સરવે ભાઇએ, મારી પમાડવો મરણ; તે વળા હું દ્રૂપતનું, કરી જવાનો હરણ ॥ ૬ ॥ નીશ્ચે તુજને પરણાવવાની, ચીંતા મુજને પેઠી; દુષ્ટ કહે મુજને એમ લાગ્યું, હવે મ્હારે ઘેર બેઠી ॥ ૭ ॥ આશા આપી કરણ ગયો, જૈ બેઠો આસન; શકુની મામોએ સમજાવ્યા, અંધ તણા સૌ તન ॥ ૮ ॥ સાવચેતીથી સરવે બેસો, હાથ ગ્રહી હથીઆર; તવ કૌરવો આયુધ લઇને, બેઠા થૈ તૈયાર ॥ ૯ ॥ તે સહુ સભાયે નજરે જોયું, કોપ્યો કૌરવ કરણ; કન્યા સુખે નથી વરવાની, થશે રૂપાળીનું હરણ ॥ ૧૦ ॥ દ્રૂપતનું ધુળ ધાણી કરશે, અંધ તણા કુંવાર; એવી ચરચા ચાલી સભામાં, ભય ભર્યા સૌ સાર ॥ ૧૧ ॥ બ્રહ્મરૂશીએ કૌરવોને, દીઠાં ગ્રહ્યાં હથીઆર; જાણ્યું કે એ અરજુન ઉપર, છેવટ દેશે માર ॥ ૧૨ ॥ એમ જાણીને સર્વ રૂશીને, ચેતવણી કરી એમ; આપણી સભામાંથી વર ઉઠયો, મારવા દેઇએ કેમ ॥ ૧૩ ॥ આપણે એ વરના જાનૈયા, હાંઇથી ઉઠયો માટ; લજ્યા ન ખોવી કૌરવ કેરો, આપણે ઘડવો ઘાટ ॥ ૧૪ ॥ એવું સાંભળી સર્વ રૂશીને, ઉમંગ પ્રગટયો કેવો; એ વરના આપણે જાનૈયા, માટે ન મારવા દેવો ॥ ૧૫ ॥ થનાર વસ્તુ હશે તે થાશે, કરવો કાળો કેહેર; કૌરવ વરરાયને મારે તો, આપણે મારવા ઠેર ॥ ૧૬ ॥ એમ ધારી સૌ તૈયાર થયા, વઢવાને મન કીધાં; કૈક કહે હું મારીશ સરવો, કૈકે તુમડાં લીધાં ॥ ૧૭ ॥ કૈક કહે આંજ્યો પુન્વાને, મારવા ભસ્મના ગોળા; કૈક કહે આછમનીયોને ગોદે, ફોડી નાખવા ડોળા ॥ ૧૮ ॥ કૈક કહે તુમડાં ફોડીશું, કૌરવને લેલાટ; બ્રાહ્મણ કૂપ્યા ભક્તની ભીડે, બેઠા બરોબર ઘાટ ॥ ૧૯ ॥ એવામાં દ્રૂપત રાજાયે, દ્રૂપતીને એમ કાહાવ્યું; હાથણી બેશી આવો સભામાં, ભવીશ્ર ભલેરૂ ભાવ્યું ॥ ૨૦ ॥ સણગારી હાથણી મંગાવી, દ્રૂપતીયે તે વાર; સુંઢમાં સોનાનો કળસ આપ્યો, શોભા તણો નહી પાર ॥ ૨૧ ॥ દ્રૂપતી ઉઠી ઝરૂખેથી, ઉતરી મ્હેલથી હેઠી, વરમાળા બે કરમાં લેઇને, હાથણી ઉપર બેઠી ॥ ૨૨ ॥ પુઠળ દાશી ચમ્મર ઢોળે, જોયા જેવી થઈ ખુબી; સભાની વચમાં જળ કુંડાળે, આવીને કન્યા ઉ-

ભી ॥ ૨૩ ॥ હરખી ઉડવા ભીમસેન બળીયો, ઊંચો નીચો થાય; પણ એનો ભુજ ઝાલી બેઠા છે, પોતે ધરમ રાય ॥ ૨૪ ॥ અરજુનજીએ ધનુશ ચઢેલુ, ધર્યું દ્વીભુજ વિશે; તે વેળાએ અરજુનજીની, કાંન્તી અલોકીક દીસે ॥ ૨૫ ॥ તે દેખીને શેદેવ જોશીને, ઉપજ્યો અતી પ્રેમ; હશી હશીને ધરમ પ્રત્યે, કેહેવા લાગ્યા એમ ॥ ૨૬ ॥ વળણ ॥ શેદેવ કેહેવા લાગીયા, આતો વાત અનુપ; વદે વલ્લભ જોશી કહે, જુઓ ભુપનુ રૂપ ॥

કડવું ૩૧ રાગ કનડાની સાખીયોનો.

જુઓ જુઓ ભુપનાં રૂપ, ધનુશધનંજય ધર્યું રે; જુઓ જુઓ અરજુનજીનું રૂપ, ધનુશ ધનંજય ધર્યુંરે, ટેક॥ શેદેવજી મુખ બોલીયા, સુણો ધર્મ સુજાણ; ત્રણ ત્રણ વરસ દુખ વેઠીયું, તે તો આજ પડ્યું પરમાણ. ધનુશ ॥ ૧ ॥ લાખાગ્રહેમાં બાળીયા, દુષ્ટે કરી અન્યાય; ત્યાંથી ઉગરી વનરહ્યા, ભીમ પરણ્યો હેડંબા કન્યાય: ધ ॥ ૨ ॥ હેડંબો ચોરી ગયો, દેનાર દેવને દુખ; તેને ભીમે મારીઓ, કર્યું છત્રેશ્વરીને સુખ. ધ. ॥ ૩॥ પછી કબીરા લઇ ગયા; પોતાને અવાસ; યોગી વેશ ભીમે ધરી, કીધો દુષ્ટજનોનો નાશ ધ.॥૪॥ તે પછી એક ચક્રા ગયા, સ્થીતી કરી બહુ દન; બકરાક્ષસને મારીયો, ભીમે ઊગાર્યો વિપ્રનો તન ધ. ॥૫॥નીત્યના પાંચ અજા હણે, મનુશ મારે એક; નીત્યના છ જીવ ઊગર્યા; કર્યો પુન્ય તણો વીવેક ધ. ॥૬॥ ત્યાંથી ધુમને મઠ ગયા, સમર્યો અસરણા સર્ણ; વીપ્ર તણાં પુજન કર્યા, અને નીત્યાન ચાંપ્યા ચર્ણ, ધ. ॥૭॥ ટાઢ તાપ વેઠયા વન વીશે, દુખમાં ન રહી નુન્ય; દુખ વેઠી ભગવંત ભજ્યા, તોતે આજ ઉગ્યું પુન્ય. ધ. ॥ ૮ ॥ વસ્ત્ર વપુપર કયાં હતાં, કયાં હતા સણગાર; તેજ મોઢા પર કયાં હતું, ઝળ્યા અઢળક જુગદાધાર ધ. ॥ ૯ ॥ સુર્ય સમ છબી અરજુનની, જુઓ મ્હારા વીર; ધનુશ શોભે બે ભુજમાં, કેવો ઊભો છે ગુણ ગંભીર ધ. ॥ ૧૦ ॥ વળણ. ગુણ ગંભીર વીર આપણો, ધર્યું ધનંજય નામ; વ્યાસ વલ્લભ કહે કથા, ભકતને રીઝે રામ.

કડવું ૩૨ રાગ ધોળ.

બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે; સાંભળ સાંભળ જનમેજે રાજન રે ॥ ૧ ॥ અરજુનજીએ ધનુશ ધરીયું હાથરે; સ્રદ્ધા રાખી, સમરે શ્રીવૈકું-

ક નાથરે ॥ ૨ ॥ જોયું અગે, મછના સામુ ગગનરે; દીસે નહી મછાનું પુછ લોચનરે ॥ ૩ ॥ આકાશ કેરા, વાયુથી મછા ચઢી ચાકરે; વાયુ વેગે ફરેછે આડો આંકરે ॥ ૪ ॥ અરજુનજીએ વીચાર કીધો મનરે; કેમ તકાશે મછા તણું લોચનરે ॥ ૫ ॥ જળમાં જોઈ તાકીને મારવું બાણરે; મછને જળને, છેટુ છ ગાઊ પરમાણરે ॥ ૬ ॥ મછા હોએ, સ્થિર તો તાકી શકાય; હવે મુને, ગુચવણ પડી જગરાયરે ॥ ૭ ॥ સ્તુતી કીધી, તવ પ્રભુએ જાણ્યુંરે; અંતરયામા, હેત અતી મન આણ્યું રે ॥ ૮ ॥ પ્રેરક, પ્રભુ, પ્રેરણા કીધી તે દનરે; મછ પાસેનો, બંધ કીધો પવનરે ॥ ૯ ॥ કરી કરૂણા પોતે શામ શરીરે; આવાગુ મછા તરત થઇ ગઇ સ્થીરરે ॥ ૧૦ ॥ તે દેખીને, અરજુનનું માન્યું મનરે; હશી હશીને, જપતો શ્રી જુગજીવનરે ॥ ૧૧ ॥ પછી પોતે જળમાં જોયું સતી તનરે; તવ દેખાયું મછા તણું લોચન રે ॥ ૧૨ ॥ પડે મછનો, પરછાયો જળમાંયરે; સ્થીર રહ્યાથી, દરપણ તુલ્ય દેખાય રે ॥ ૧૩ ॥ પછી પોતે, મછ વીંધવા મન કીધું રે; ભાથામાંથી, એક બાણ કરમાં લીધુંરે ॥ ૧૪ ॥ તેના ઊપર. શકતીનો મંત્ર ભણ્યો સારરે; પછી તેના, ત્રાભાગ ગણ્યા તે વારરે ॥ ૧૫ ॥ પેહેલે ભાગે, બ્રહ્મા મુકયા તતખેવરે; વચમાં વિષ્ણુ છેલ્લા મુકયા માહાદેવરે ॥ ૧૬ ॥ વાયુ મંત્ર, ભણ્યો ને નવ રહી ન્યુનયરે; ઊપર મેલ્યું, ધરમ રાયનું પુન્યરે ॥ ૧૭ ॥ એવીરીતે, બાણુ કરયું તઇઆરરે; પછી જોયું જળમાં સતીને કુંવારરે ॥ ૧૮ ॥ કેહેડયો વાંકી, વાળી કરે મનસુબોરે; અરજુનજી તો, ત્રાંસમાં ચઢીને ઊભારે વળણ. અરજુન ઊભા ત્રાંસમાં, સાંભળને તું રાય; વ્યાસ વલભ મુખ ઓચરે, મછવેધના મહીમાય.

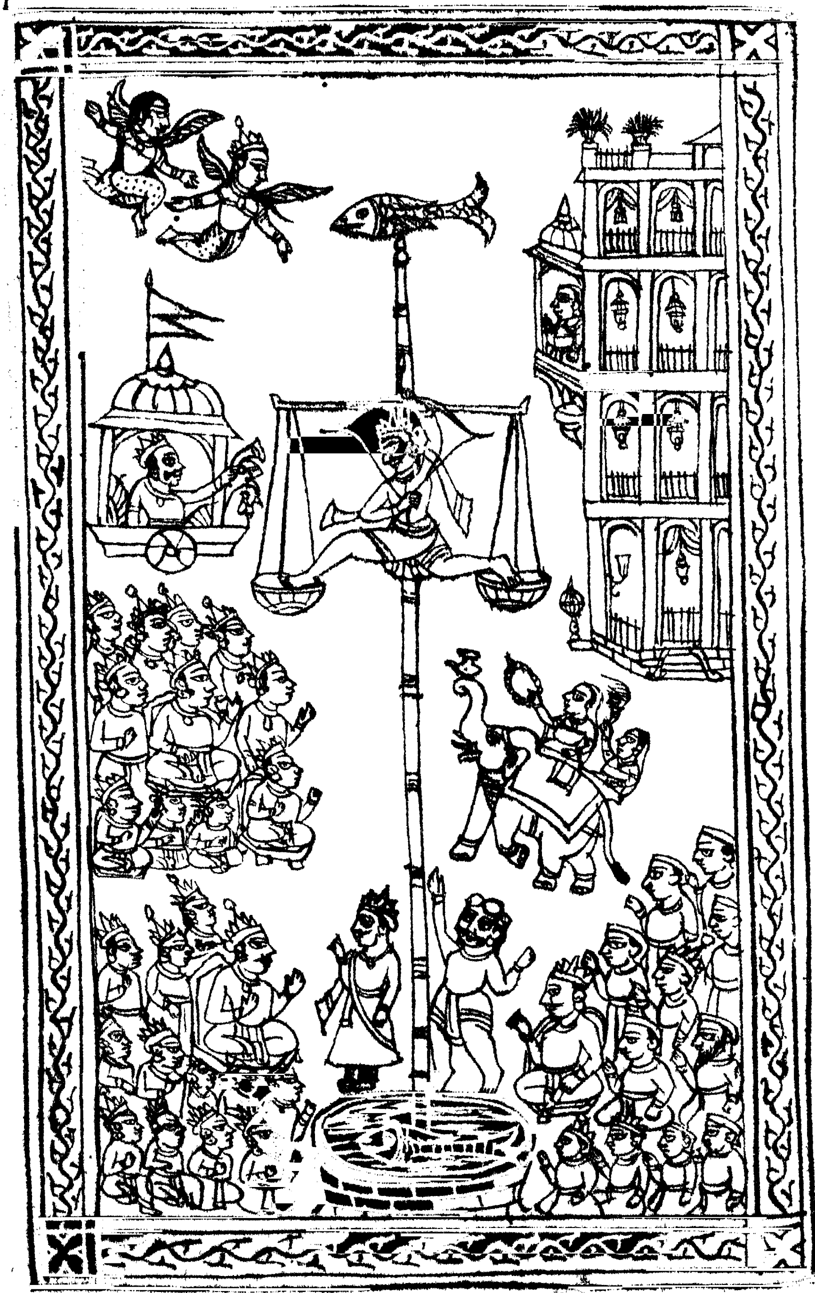
કડવું ૩૩ ટેક વીના કટાવનો રાગ.

અરજુનજી તો ત્રાંસમાં ઉભો, ત્રાંસમાં ઉભો; શોભે સુબો, મછ વીંધવા કીધો મનસુબો આપ રૂદેમાં ઊલટ આણી, સમજણ શાણી, મીઠી વાણી, પ્રૌઢજ પ્રાણી, કામ વિખાણી, સમર્યા પોતે પુરૂશ પુરાણી, જુગજીવનને સાચા જાણી. મન ધાલીયુ અંગ ફાલીયું, બાણ ઝાલીયું, લક્ષ્મીશ હણીયો, ગણીત ગણીયો, મંત્રજ ભણીયો, વેલ્લો વણીયો, દલડું લડાવ્યું, ધનુશ ચડાવ્યું; બાણ અડાવ્યું, આપ પંડથી પાપજ ખોયું, મનડું મોહ્યું, જળમાં જોયું, કેહેડયોને તો વાળી વાંકી, ન જાય થાકી, બુદ્ધી પાકી, ન રહે બાકી, જળમાં ઝાંખી, મછા તાકી, રંગે રેલીયું, બાણ મેલીયું, ખુબ

ઠેલીયું, ખરર લઇને ચપળે ચાલ્યું, ન રહે ઝાલ્યું; ફંદે ફાલ્યું, માતંગ માહાલ્યું, હળહળ હાલ્યું, સણ સણ સણ સણ, સરરર કરતું, થંભે ફરતું ભટટગ ભરતું, પાર ઊતરતું, પાછું ન ખરતું, પવન વેગથી, જાણે મેઘથી આભ ભેગથી, વિજળી છટકી, ન રહે લટકી, ખરીજ ખટકી, ઝાટે ઝટકી પાટે પટકી. એવી કટકી, કેમ રહે અટકી, આવી પોહોચ્યું મછની પાસે, તરકટી ત્રાસે, સાચુ ભાસે, અધર વાસે; ફુરરક ફુરરક ફર ફર બોલે, પોચ્યું રામના બાણની તોલે, ચઢીયું ઝોલે; જરા ન ડાલે, બ્રહ્મ મંત્રે જબ્બર દોડ્યુ; ન રહે ઓઢયું, જુગતે જોડ્યુ, એવું છોડ્યું, ફટાક દઇને લોચન ફોડ્યું. પછી તે કડકો હેઠો પડીઓ, વિષ્ણુ કડકો ઉંચો ચડીઓ, નર દમ નડીઓ; જઈને અડીઓ, ત્રાટજ ઘડીઓ. પુંછ ઉપર તો ઊલટ વ્યાપી; માપે માપી, નીશાની આપી; તે પ્રમાણે ખચક દઇને ન ખ્યું કાપી. તે પછી કડકો શંકર કેરો; મારે ફેરો વાલ્યો ઘેરો, કામજ કીધું, ચાલ્યું સીધું જરા ન બીધું; ઉઠાવી લીધું, શીવને મંત્રે; બહુજ બળમાં કોટી કળમાં એકજ પળમાં; છરરરરરર છબાક દઇને ફેંકયુ જળમાં. દેખી દેવે કરી પુષ્પ વ્રષ્ટી, કાપી કષ્ટી; જુએ દ્રષ્ટી. સરવે શ્રષ્ટી, દુંદભી ડંકા; દેવના વાગ્યા, સારા લાગ્યા, સૌ ભય ભાગ્યા; ભાગ્યવંત પાન્ડવો જાગ્યા, વલ્લભ વદે મછાની હોડ; પુરણ થઇને પોહોચ્યા કોડ; બોલો જે જે શ્રી રણછોડ, વળણ. જય જય શ્રીરણછોડજી, કરયું ભકતનું કામ; શ્રેતા શ્રદ્ધા રાખીને, શમરો શીતારામ.

કડવું ૩૪ રાગ ઝડપનો દોહરો.

બાણ વડે જળમાં મછ નાંખ્યું, વરત્યો જેજે કાર; તે સમે કરણ રાય ઉઠયો, ઉઠયા અંધકુવાર ॥ ૧ ॥ આયુધ લીધાં ભુજ વીશે, જુએ સઘળો સાથ; તે સમે ભીમ ઉભો થયો, મરડી ધરમનો હાથ ॥ ૨ ॥ છલંગ મારી આવ્યો સભામાં, મનમાં ધરી મનસુબો; જળ કુંડાળાની કીનારે જૈને, વાયુનો નંદન ઉભો ॥ ૩ ॥ ગરજના કરી ધાંટો કહાડયો, વીરા હું ધારણ દેવું; ઉતરવાની તસ્દી ન લેશો, પડો હું ઝીલી લેવું ॥ ૪ ॥ તવ દુરીયોધને બુમ પાડી, ઓ મામા આ ભેમ; મામાયે કહ્યુ મારગ ઝાલો, રૈયે કુશળ ખેમ ॥ ૫ ॥ ભીમને જોઇ મનમાં વીચાર્યું, પોતે રાજા કરણ; મ્હારૂં બોલેલું મીથ્યા જાશે, કરૂ કન્યાનું હરણ ॥ ૬ ॥ ભીમની દ્રષ્ટી ઉંચી દી-

ઠી, કન્યા હરવા જાય; એવે ભીમે જાતાં જોયો, ચીતમાં ચટપટી થાય ॥ ૭ ॥ ભાઇનાં લાગ્યા ભાઈ ભોગવશે, કન્યાનુ હરણ થાશે; મેહેનત કરેલી છુટી પડશે, ઇજ્જત અમારી જાશે ॥ ૮ ॥ એમ જાણીને દોટ મુકી, વાયુને કુંવાર; કરણનો જઇ કાન ઝાલી, ચોઢયા તમાચા ચાર ॥ ૯ ॥ કરણ રાજા ત્રાસ પામ્યો, આ મુજને કયાં નડીયો; એટલામાં ભીમ છલંગ મારી, હાથણી ઉપર પડાયો ॥ ૧૦ ॥ એટલે હાથણી થૈ ભોંય ભેગી, વરકોદર કેહેડ બાંધે; દ્રુપતીનું પાંગોઠુ ઝાલી, લીધી પોતાની ખાંધે ॥ ૧૧ ॥ કન્યા લઇને ત્યાંથી નાઠો, સભાની બારણે જાય; કુંભારના ઘર ભણી આવ્યો, જ્યાં પોતાની માંય ॥ ૧૨ ॥ બારણેથી એણે બુમ પાડી, ઓ ત્રધમાં હું આવ્યો; જુઓરે જુઓ જુઓ જનેતા, અમુલ્ય વસ્તુ લાવ્યો ॥ ૧૩ ॥ કુન્તાએ જાણ્યું કાં ખાવાનું, કાં રમવાનું હશે; કાં મુજને મરાવવા ફાંફા, બોલતો મશે મશે ॥ ૧૪ ॥ એવું સમજી માતા બોલ્યા, ભૈયાનું છે ભૈઆરૂ; જે લાવ્યાં હોય તેમાં બેટા, પાંચેનુ સૈયારૂ ॥ ૧૫ ॥ ભીમે જઇ તવ કન્યા મુકી, શું બોલી તું માત; આજ સભામાં મછવેધ કીધો, આપણો અરજુન ભ્રાત ॥ ૧૬ ॥ કન્યાનું ત્યાં હર્ણ થતુ તું, માટે ઉચકી લાવ્યો; ન બોલવાનું તુતો બોલી, વીચાર કાંઇ ન આવ્યો ॥ ૧૭ ॥ માતાને એમ ઠબકો દેછે, વાયુ દેવનો તન; તવ કુન્તાજી રડવા લાગ્યાં, આંસુ ભર્યાં લોચન ॥ ૧૮ ॥ બળ્યું આ જીવવું ઘડપણનું, ફાવે તેમ બોલાય; કન્યા દેખીને ભીમ લલચાયો, ઠીક બોલી ગયાં માય ॥ ૧૯ ॥ એમ જાણીને ભીમ બોલ્યો, શાને કરો વિલ્લાપ; તમારૂં બોલ્યું પાળો નહી તો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ ॥ ૨૦ ॥ એમ કહીને ત્યાં રહ્યો બેશી, સભા વીશે શું થાય; ભીમના તમાચા ખૈ વળ્યો પાછો, ક્રોધમાં કરણ રાય ॥ ૨૧ ॥ જળ કુંડાળે ચાલીને આવ્યો, બાણ ધનુશ પર લીધું; ત્રાજવામાં અરજુનજીને, તે બાણ ભોંકી દીધું ॥ ૨૨ ॥ અરજુનજીને તે બાણ વાગ્યું; પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; બાણને ધકકે ત્રાજવામાંથી, અરજુન હેઠો પડીયો ॥ ૨૩ ॥ પડયો નેવો આવ્યો પાણીમાં, કૈરવે કહાડયો બ્હાર; જળ કુંડાળાની કીનારે નાંખી, દેવા માંડયો માર ॥૨૪॥ સો ભાઇઓને છ કારભારી, ઘણાક કોપે ચડીયા; તે દેખીને બ્રાહ્મણ ઊઠયા, મારવા તુટી પડીયા ॥ ૨૫ ॥ કૈરવ મારે અરજુનજીને, છોડાવ્યા નવ છોડે; તુમડા લૈને બ્રાહ્મણ લોકો, દુષ્ટોના કપાળફોડે ॥ ૨૬ ॥ ભભુતીના ગોળા મારી, ડોળા પુરી નાખે; ગડદા પાટુનો પ્રાહાર કરી, મારો મારો ભાંખે ॥ ૨૬ ॥ કૈરવ ઉપર દ્વીજ લોકોએ, ઘણું તોફાન મચાવ્યું; એવામાં પ્રજાપતને ત્યાં, ભીમને સાંભરી આવ્યું ॥ ૨૭ ॥

અરેરે એકલો છે ભાઈ મ્હારો, એમ જાણીને ઉઠયો; દોડતો આવ્યો સુરો સભામાં, રોશ ભરેલો રૂઠયો ॥ ૨૮ ॥ ભાઇ રોળાતો દીઠો સભામાં, મેઘનાદે ગડગડીયો; વાયુ નંદન કોપ કરીને, જાગ્રકુન્ડ વીરો પડીયો ॥૨૯॥ થંભને બ્હાજ્યો વણોક ગાજ્યો, હસ્તીનીપેરે ત્રાડયો, બાર ગાઉનો થાંભલો તે, હચ હચાવી કાહાડયો ॥ ૩૦ ॥ તવ કૌરવ ત્રાસ પામ્યા, થાશે કાળો કેહેર; મામો કહે ભાઇ સરવે નાસો, મરી જઈશું ઠેર ॥ ૩૧ ॥ એમ જાણી અરજુનને મુકયો, મુંઢ મતીના માઠા; ભીમના ભયથી હરામખોરો, જીવ લેઇને નાઠા ॥ ૩૨ ॥ એટલે આવ્યા અંતર યામી, આવ્યા ત્રૈણે ભ્રાત; ભીશ્મ વીદુર ને દ્રોણ આવ્યા, વાળી રાખ્યાંગી કુંવાર ॥ ૩૩ ॥ ખમ્મા ખમ્મા કરી ઉઠાડયો, અરજુનને ત વાર; સૌ સભાયે પાન્ડવ જાણ્યા, વરત્યો જેજેકાર ॥ ૩૪ ॥ સ્વયંવરની રીતી એવી, જેની થઇ કન્યાય; તે એકલો રહે બાકી બીજા, સૌ સૌને ઘેર જાય ॥ ૩૫ ॥ તે પણ તે દાડે પાન્ડવ જાણી, રેહેવા કીધો વીચાર; પાન્ડવને પરણાવ્યા પછી, વેરાઇ જાવુ સાર ॥ ૩૬ ॥ પાન્ડવ ઉપર પ્રેમ એવો, કોઇ ધર્યો નહી ગર્વ; આગળ ચાલ્યા અરજુનજીને, પુંઠળ ચાલ્યા સર્વ ॥ ૩૭ ॥ ચાલી આવ્યા પ્રજાપતને ત્યાં, પુરણ હર્ખમાં પેઠા; ભોમી ઉપર આસન વીના, રાજા રૂશી સહુ બેઠા ॥ ૩૮ ॥ જાદવ રહીયત સઘળા બેઠા, એટલે ધરમ રાય; અરજુનજી ઘરમાં જઇને, માતાને પડીયો પાય ॥ ૩૯ ॥ આશીરવાદ મુને દો માતા, મેં કર્યું મછવેધન; શુભ વેળાએ જનુની મ્હારી, કેમ કરો રૂદન ॥ ૪૦ ॥ કુન્તાજી કહે ભીમ ગાંડા, લે આવ્યો કન્યાય; બ્હારથી કહ્યુ કાંઈ કાંઈ લાવ્યો, ઓરે મ્હારી માય ॥ ૪૧ ॥ મેં જાણ્યુ કે ખાવાનું કે રમવાનુ, બોલી જવાયું એમ; કહ્યું કે પાંચેનું સહીયારૂ, એટલે બોલ્યો ભેમ ॥ ૪૨ ॥ અણે કહ્યું કે આ શું બોલ્યાં, વીચાર વીના આપ; હવે એ બોલ્યુ પાળો નહીં તો, બ્રહ્મ હત્યાનુ પાપ ॥ ૪૩ ॥ ત કારણથી રડયા કરૂ છું, ઓરે મ્હારા તન; એવું સાંભળી અરજુન બોલ્યો, મુકી દો મા રૂદન ॥ ૪૪ ॥ તમારૂ બોલ્યું પાળવુ મ્હારે, જો હોય પાન્ડુ બાપ; ભૈઓને મુકી એકલો પરણુ, તો બ્રહ્મ હત્યા પાપ ॥ ૪૫ ॥ તવ કુન્તાજી રડતાં રહ્યાં, આશીરવાદ દીધો; પછી જઇને ઓટલે બેઠો, માનો ખુલાસો કીધો ॥ ૪૬ ॥ એવામાં પ્રજાપત આવ્યો, જોવા ઘરની બ્હાર; વરકોદરને બોલાવીને, પુછયો સમાચાર ॥ ૪૭ ॥ કેમ આવ્યા છે રાજા રૂશી, શો આ ખેલ મચાવ્યો; ભીમ કહે તમારા રાજાની, પુત્રીને હરી લાવ્યો ॥ ૪૮ ॥ તેથી સૌ લાંચવા આવ્યા છે, કળ કળીઓ તમ રાય; તમોએ અમને રાખ્યા છે માટે, શીક્ષા

તમોને થાય ॥ ૪૯ ॥ એવું સાંભળી કુંભાર બોલ્યો, ગાંડીયા ગાંડુ કીધું; દયા જાણીને તમોને રાખ્યા, તેનું આ ફળ દીધું ॥ ૫૦ ॥ એમ કહીને રડતો રડતો, ગયો ઘરની માંય; નરને નારી રૂદન કરે, ધરમે સાંભળ્યું ત્યાંય ॥ ૫૧ ॥ ઊઠીને યુધષ્ઠિર ગયા, પ્રજાપતના ઘરમાં; કહો કાકા તમે કેમ રડો છો, શું ઓછું આવ્યું ઊદરમાં ॥ ૫૨ ॥ પ્રજાપત કહે મારે કરમે, ક્યાંથી તમે આવ્યા; ગરીબ જાણી ઘરમાં રાખ્યા, રાજાની પુત્રી લાવ્યા ॥ ૫૩ ॥ તારા ગાંડીયે ગજબ કીધો, ઘર મ્હારૂં લુંટાશે; ધરમ કહે કોણે કહ્યું, રડશો નહી નીશાસે ॥ ૫૪ ॥ કુંભારે કહ્યું ગાંડીયો તારો, કહી ગયો મને વાત; ધરમ કહે સાંભળો કાકા, મુકો આંસુ પાત ॥ ૫૫ ॥ અમે ક્ષત્રી નંદન છીયે, કુન્તા સતીના તન; પાંચભાઈ પાન્ડવ અમેતો, કીધો મછવેધન ॥૫૬॥ તેથી કન્યા લાવ્યા છીયે, કાકા તમારે ઘેર; હરણ કર્યું હોય તો કાકા, થયો હોયે કાળો કેહેર ॥ ૫૭ ॥ પ્રજાપતને વીશ્વાસ પડીયો, જે બેઠા ધર્મરાય; ધ્રુપતરાયે ઘેર જઇને, મંડપ રચીયો ત્યાંય ॥ ૫૮ ॥ મોકલ્યા બે પુત્રો પોતાના, કુંભારને ઘેર જાવા; મછવેધ કરનારાને કહીને, ધ્રુપતીને લે આવા ॥ ૫૯ ॥ વળી કેહેજો વાજીંત્ર અમે, મોકલીયે છીએ પેહેલા; એટલે તમે વરવા માટે, આવજો અમઘેર વેહેલા ॥ ૬૦ ॥ વળણ ॥ વેહેલા અમ ઘેર આવજો, એવું કેહેજો તન; વલ્લભ વદે ધ્રુપતે કહ્યું, લાવો ભગના ભોવન.

કડવું ૩૫ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ જનમેજે રાજન; ચાલ્યા ધ્રુપતના બે તન, ગયા કુંભારને ભોવન ॥ ૧ ॥ કહ્યું નરને ધ્રુપતી લાવો, વાજા મોકલીયે તત્ર આવો; કહ્યું અરજુને તતપર થાવો, ઓરડીમાંથી તેડી જાવો ॥૨॥ કેહેજો તમ તાતને સમાચાર, કહીયે પાંચછે કુન્તી કુવાર; કહીએ મછવેધ કર્યો એક હાથે, પણ પાંચ પરણવાના સાથે ॥ ૩ ॥ ધર્મ નીકુળ શેદેવ ભીમ, ચારને લેઈ વરવાનો નીમ; હોય મરજીતો તેડુ કાહાવો, નહી તો કાહાવજો કે તમે જાવો॥૪॥ એવું સાંભળી ક્રોધે થયા, પોતાની બેહેનને લેઈ ગયા; જઇ તાતને કહયું કામ કરો, બાપ બેટી બેઉ જણ મરો॥૫॥ કાહાવ્યું મછવેધના કરનારે, વરવાનું પાંચ અમારે; છીયે કુન્તા તણા પાંચ તન, વરશું મહુ બંધવ જન ॥ ૬ ॥ એકલાયે તો વરવાનું નથી, કહીને આપી ધ્રુપતી; ઘણી નારી વરે નર કોય, એક નારીને બે નવ હોય

॥ ૭ ॥ અમારી બેહેનને પાંચ પતી, તેતો અમોને ગમતું નથી; તવ દ્રુ-પને ખોટું લાગ્યું, પાછું આડું ભવીશ કયાં જાગ્યું ॥ ૮ ॥ હવે માહારે જી-વીને શું કરવું, વ્યાસના પર વીશ ઘોળી મરવું; એવું ધારીને મેહેલમાં ગયો, વીશ ઘોળી પીવા ત્યાર થયો ॥ ૯ ॥ તવ વ્યાસજી આવ્યા દોડી, પ્યાલો તમાચે નાંખ્યો ફોડી; શાને મરેછે મુંઢમતી, એના નશીબમાં પાં-ચ પતી ॥ ૧૦॥ જઇ પુછી જો કન્યાને વાત, તે કહેતાં મેળવજે હાથ; તવ દ્રુપત રાજી થયો, પુછવા પુત્રી કને ગયો ॥ ૧૧ ॥ બેન મછવેદનો કર-નારો, કેવું કેહેછે તે વાત વીચારો; એમ કેહેછે કે પાંચભાઇ વરીયે, બોલો બેટી હવે કેમ કરીયે ॥ ૧૨॥ બોલી પીતા પ્રત્યે દ્રુપતી મ્હારા ભવી-શમાં પાંચ પતી; તેમાં ડાહાંપણ તમે ન કરશો, કરશોતો પાપે પેટ ભર-શો ॥ ૧૩ ॥ તવ લાગ્યું દ્રુપતને સાચું, નથા વ્યાસજીનું કેહેવું કાચું; એ-મ જાણીને પાછું પુછે, બેટા સતી સાધવી તુછે ॥ ૧૪ ॥ વરે પાંચને તે શાની સતી, મને તે અકળામણ અતી; બોલી દ્રુપતી સાંભળો તાત, તમે ધ્યાનમાં લેજો વાત ॥ ૧૫ ॥ તમે મંડપ જ્યાં રચો પીતા, ત્યાંતો કરજો ચંદનની ચીતા; તેને રાખવી ત્યાં સળગાવી, પરણીશ પતી પ્રેમ લાવી ॥ ૧૬ ॥ એક પરણીને સત્યે ચડીશ, સળગેલી ચીતામાં પડીશ; પછી સજીવન નીકળીશ બ્હાર, પછી વરૂ બીજો ભરતાર ॥ ૧૭ ॥ એવી રીતીએ પરણીશ પતી, માટે સદા હું સતીને સતી; તવ તાતને લાગ્યું સારૂ, બેટી જોઇશ પારખું તારૂં ॥ ૧૮ ॥ પછી વીચાર્યું દ્રુપતરાય, એકે પાન્ડવ કેમ મનાય; એવો સદેહ ટાળવા પળીયો, જઇ કૃષ્ણ પ્રભુને મળીયો ॥ ૧૯ ॥ પ્રભુ કુન્તા તણા આ તન, કેમ સાચુ લાગે મુજ મન; બોલ્યા પ્રભુ તું સાંભળ રાય, એતો લક્ષણથી વરતાય ॥ ૨૦ ॥ જેના જેના હશે ગુણ જેવા, તેના તુને દેખાડુ તેવા; હતા ઓરડા દ્રુપત તણા, પાંચે સોભીત સોહામણા ॥ ૨૦ ॥ તેમાં શું કર્યું જુગજીવન, ભર્યા એકમાં સીંહાસન; જુદી જુદી તરેના શોભે; રાજ્યવંશી તણુ મન લોભે ॥ ૨૧ ॥ બીજો ઓરડો તૈઆર કરી, તેમાં ધણી ગદાયો ભરી; ત્રીજામાં ભર્યાં ધનુશ બાણ; એવું કરાવ્યું પુરૂશ પુરાણ ॥ ૨૨ ॥ ચોથામાં પાના પુસ્તક ધરીયાં, વેદ શાસ્ત્ર પુરાણોના ભરીયાં; પાંચમામાં વસ્ત્ર સણગાર, એવું કરાવ્યું જુગદાધાર ॥ ૨૩ ॥ પછી બોલ્યા શ્રી વનમાળી, જો આ સૌ ઓરડા પુઠે જાળી; ત્યાં તું જોવા રહે સંતાઇ, હુતો મોકલુછું પાંચેભાઇ ॥૨૪॥ કહી પ્રભુએ ભક્ત બોલાવ્યા, તવ પાન્ડવ પાંચે આવ્યા; પછી બોલ્યા પ્રભુ સાક્ષાત, મ્હારે કરવી છે તમને વાત ॥ ૨૫ ॥ એક સ્થળ જઇ આ-

ણું સાર, જુએ ઓરડા એટલી વાર; એવું કહી ગયા ગોપાળ, પેઠા ઓરડે સતીના બાળ ॥ ૨૬ ॥ પ્રભુ ગયા ધૃપત પાસ, જાળીથી દેખાડે અવીનાશ; જુએ ધૃપત શામ શરીર, પેહેલે ઓરડે પાંચે વીર ॥ ૨૭ ॥ દીઠાં સઘળાં સીંહાસન, માન્યું એકલા ધર્મનું મન; માટે પોતે એકલા રહ્યા, બીજા ચાર નીકળી ગયા ॥ ૨૮ ॥ બીજે ઓરડે દીઠી ગદાયો, બીજા નીકળ્યા ભીમ ભરાયો; ત્રીજે ઓરડે ધનુશ બાણ, રહ્યો એકલો ઈંદ્ર સંતાન ॥ ૨૯ ॥ ચોથે ઓરડે પુસ્તક પાનું, ત્યાંનો શેદેવનું મન માન્યું; પાંચમે આભુશણ પટકુળ, તે દેખીને પેઠા નીકુળ ॥ ૩૦ ॥ પેહેલે ઓરડે ધરમ રાય, તેની જુએ ધુપત ચરચાય; જુએ ધરમ સીંહાસન, જોઈ બરબડો વીચારે મન ॥ ૩૦॥ ઇંદ્રપ્રસ્ત જાવું જે દન, કરાવું હાવું સીંહાસન; તેતો ધુપતે સાંભળ્યું કાન, આતો ધર્મ ખરા ભગવાન ॥ ૩૦ ॥ પછી બીજે જાળીયે જાય, ભીમ ઉચકી જુએ ગદાય; એતો જુએ હળવી ભારે, એક આવી ગદા તે વારે ॥ ૩૧ ॥ દસ હજાર મણ છે ભાર, ઉચકી વાયુને કુવાર; એતો ધુપતના દાદા તણી, ગમી વરકોદરને ઘણી ॥ ૩૨ ॥ પછી બરબડો બોલ્યો આપ, ચાલ્યા આવે ધુપતનો બાપ; પણ આ ગદા પાછી ન દેવું, લઢી વઢીને પણ લેવું ॥ ૩૩॥ પ્રભુ બોલીયા સાંભળ રાય, પછી ત્યાંથી થયા વીદાય; ત્રીજે ઓરડે અરજુન જ્યાંય, બોલ્યો ધૃપત રાજા ત્યાંય ॥ ૩૪ ॥ એનું પારખું થંભે જોયું, પછી ચોથે જઈ ચીત પ્રોયું; વાંચે પાના પુસ્તક શેદેવ, તેથી જાણીયા જોશી એવ ॥ ૩૫ ॥ પછી પાંચમે ઓરડે ગયા, જાળીયે ડોકું કરી રહ્યા; તેમાં નીકુળ છેલ તેવાર, પેહેરી જુએ બધા સણગાર ॥ ૩૬ ॥ મોઢા આગળ દરપણ રાખે, નવ્ય ગમે તે બદલી નાંખે; ટળ્યો ધુપતનો સંદેહ; ખરો નીકુળ પ્રાંકડો એહ ॥ ૩૭ ॥ પ્રભુ પાન્ડવ પાંચે સાચા, હવે વીચાર નહી મુજ કાચા; તમે અંતર ચામી જાવો, વાજાં મોકલું વાગતે આવો ॥ ૩૮ ॥ કહી રાજા થયો વીદાય, પછી બોલીયા જાદવરાય; પાંચ પાન્ડવોને બોલાવ્યા, સહુ ઓરડામાંથી આવ્યા ॥ ૩૯ ॥ સ્થળે લેઈ ગયા જુગધીસ, ક્ષૌર કરાવ્યું પાન્ડવ શીશ; ઉતરાવ્યા વનના કેશ, ધરાવ્યો રાજ્ય વંશી વેશ ॥ ૪૦ ॥ પેલાં ધુપતે કીધી પેર, મોકલ્યું તેડું હરખભેર; વાજાં સાજ સહીત તે વાર, આવ્યા પ્રજાપતને દ્વાર ॥ ૪૧ ॥ કહી પાન્ડવને શુભપેર; ચાલો વરવા ધુપત ઘેર; તવ સર્વને આનંદ થાય, ગયા કુન્તા કને ધર્મરાય ॥ ૪૨ ॥ માતા મોસાળ માંથે કોણ ઘાલે, કોણ વામન દીવો ઝાલે; બોલ્યાં કુન્તાજી મુખ વચન, રહ્યાં આપણું જેને ભોવન ॥ ૪૩॥ તેને સમજવાં સાત તાલ, કહ્યા જે પ્ર-

જાપતને વાત; માંથે મોહોડ ઘાલે અનીનારી, તેડ સો સગાંન ન્યાત સારી ॥ ૪૪॥ ગયા ધરમ તેણી વાર, કહ્યું કુંભારન થાવો ત્યાર; તમારી સહુ જ્ઞાતી બોલાવો, અમને પરણાવવા આવો ॥ ૪૫ ॥ મોહોડ ઘાલે અમારી કાકી, પેહેર્યો હોઢયામાં ન રાખે બાકી; તવ બોલાવી કુંભારે નારી, તુતીં પેહેરી હોઢીને થા સારી ॥ ૪૬ ॥ વણું પૈસે ઉપ્રમા લેવાઇ, થયા રાજા તણા વેહેવાઇ; તેડો સગાં વ્હાલાં ન્યાત સાથ, ઘાલો મોહોડ દીપક લ્યો હાથ ॥ ૪૭ ॥ તવ પ્રજાપતની નારી, ચાલે ધરતી ધમ ધમે ભારી; સહુ સગાંને ભેગાં કીધાં, બધી ન્યાતને નોહોતરાં દીધાં ॥ ૪૮ ॥ તવ આવ્યાં સહુ નરનારી, ગીત ગાવા લાગી શુભકારી; જાણી ધ્રુપત રાજાયે પેર, રચ્યો મંન્ડપ રૂડો ઘેર ॥ ૪૯ ॥ પાસે ખડકાવી ચંદન ચીતા, કરયું પુત્રીનું કહેલુ પીતા; પ્રજાપતની નારી મોહોડ ઘાલ્યો, કર વામન દીવો ઝાલ્યો ॥ ૫૦ ॥ ઉઠયા પાન્ડવ જોડા જોડ, કરી ગોઠવણ શ્રી રણછોડ; રાખ્યા આગળ જાદવ જોધ, વચમાં રૂશી કરનાર બોધ ॥ ૫૧ ॥ તેની પુંઠળ ક્ષત્રી લોક, શોભાવી શોભા પુન્ય સ્લોક; પછી વાજતે ગાજતે જાય, કેડે કામનીયો ગીત ગાય ॥ ૫૨ ॥ વળણ ॥ ગીત ગાયછે ગુણનાં ભર્યાં, સાંભળ તું રાજન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, ચાલ્યા કુન્તા તન.

કડવું ૩૯ રાગ લક્ષ્મણની ઘોડીનો.

આની આંરે પાન્ડવ પાંચે ચાલીયા. ॥ ટેક. ॥ પાન્ડવ પાંચે ચાલીયારે, જાય છે જોડા જોડ; વરઘોડામાં મ્હાલતારે, કરે કારભારૂ શ્રીરણછોડ પાન્ડવ. ॥ આની હારે ॥ ૧ ॥ રાજા રૂશીને યાદવોરે, ચાલે સહુ સાજન; પ્રજાપતની નાતનારે, ધરે હરખ અતીશે મન. ॥ પાન્ડવ ॥ ૨ ॥ પ્રજાપતની પ્રેમદારે, ગુણ ભર્યાં ગીત ગાય; મોહોડ કાકીએ ઘાલીઓરે, એને હૈએ હરખ નવ માય. ॥ પાન્ડવ ॥ ૩ ॥ વીવીધ વાજાં વાગતાંરે, કુન્દભી ડંકા થાય; પોતાના પુત્રો જાણીનેરે, ઘણા હરખેછે ભીશ્મ પીતાય. પાન્ડવ ॥૪॥ વીદુર ઊર આનંદછેરે, પ્રગટીયા પ્રભુદાસ; દ્રોણગુરૂ ક્રપાચારનેરે, ઉપજેછે અતી ઉલ્લાસ. ॥ પાન્ડવ ॥૫॥ ગામના લોક જોવા મળ્યારે, જોઇને બોલે બોલ; ભાયગ ધન્ય દ્રુપતી તણુરે, સ્વામી મળીયાછે કન્યાને તોલ. ॥ પાન્ડવ ॥૬॥ પાન્ડવપર પ્રેમ સર્વનેરે, સાજન થઈ સહુ જાય; જસ મળ્યો શોભા તણોરે, આવી ઉભા તોરણ વરરાય. પાન્ડવ પાંચે આવીયા ॥ ૭ ॥ તવ દ્રુપતની તારૂણીરે, વર પોંખ્યાનો કોડ, આવી સાસુ થઈ

પોંખવારે, માથે બતરીસ ભમરીનો મોહોડ. પાન્ડવ પાચે આવીઆ ॥ ૮॥ સો સાજન બીરાજીયુ રે, મન્ડપ કેરે ઠોર; પાસે રહી પોંખાવનારે, દ્રુપતરાયના દ્રોણીક ગોર . પાન્ડવ ॥ ૯ ॥ ધુંશાળ મુશળ રવૈઓરે, શરીઓ સંપુટ ત્રાક; એંડી પેંડી ઊતારીનેરે, તીલક તાણી આમળીઆ નાક. પાન્ડવ ॥ ૧૦ ॥ પછી વર પધરાવીઆરે, મન્ડપ કેરી માંય; દ્રોણીક કૃપાચાર્યેરે, બેઊના ગોર બે બેઠા ત્યાંય. પાન્ડવ ॥ ૧૧ ॥ અંતરયામી બોલીયારે, મન્ડપ કેરી માંય; પ્રથમ પેહેલું લગ્ન કરોરે, મોહોટા માટે વરે ધર્મ રાય. પાન્ડવ ॥ ૧૨ ॥ તવ ધરમ બીરાજીયારે, બાજઠ ઉપર ત્યાંય; સાંખંડી ભાઈએ તેડીનેરે, પધરાવી દ્રુપતી કન્યાય. પાન્ડવ ॥ ૧૩ ॥ વળણ. કન્યા પધરાવા તહીં, કન્યાદાન દેવાય, વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સાંભળજો શ્રોતાય.

કડવું ૩૭ રાગ કનયાદાનનો.

ત્યાં તો સમે વરતે સાવધાન, સોભા ઘણેરીરે; દે છે ધ્રુપત કન્યાનું દાન; સોભા ઘણેરીરે ॥ ૧ ॥ પેહેલા બીરાજ્યા ધરમરાય, સૌ. તેનો હસ્ત મેળાપક થાય, સો ॥ ૨ ॥ ત્યાં તો પાડી પટોળે ગંઠ, સો. વરમાળા આરોપી કઠ. સો ॥ ૩ ॥ વદે વેદ વચન વિપ્ર તન, સો. પાસે બેઠા છે જુગજીવન. સો ॥ ૪ ॥ ત્યાં તો પેહેલું મંગળ વરતાય, સો. તેમાં ગાયોનાં દાન અપાય સો ॥ ૫ ॥ ત્યાંતો બીજે મગળ સાવધાન, સો. તેમાં દીધાં દાશીનાં દાન. સો ॥ ૬ ॥ ચોરી ત્રીજુ મંગળ વરતાય, સો. તેમા ભોમીનાં દાન દેવાય. સો ॥ ૭ ॥ ચોરી ચોથું મંગળ વરતાય, સો. તેમાં ભંડાર સહીત અપાય. સો ॥ ૮॥ પછી વર કન્યા જમ્યાં કન્સાર, સો. ત્યાં તો આરોપ્યા મોતીડાના હાર. સો ॥ ૯॥ પછી રૂપૈયા વીંટીઓ રમાય. સો. લાગ્યાં વરકન્યાગોત્રજને પાય. સો ॥૧૦ ॥ પછી કન્યા ઊઠી સતી નાર, સો. પડી ચંદન ચીતામાં સાર, સો ॥ ૧૧ ॥ નાહી નીકળી અગનીથી બ્હાર. સો. તવ વરત્યો જય જયકાર. સો ॥૧૨ ॥ પછા વર્યા વાયુ સંતાન, સો. તેનાં ચારે મંગળે ચાર દાન. સો ॥ ૧૩ ॥ પછી પરણ્યો અરજુનરાય, સો. એનાં ચારે મંગળ વરતાય સો ॥ ૧૪ ॥ તેના પછી વર્યા શેહેદેવ. સો. વરત્યાં ચારે મંગળ તતખેવ, સો ॥ ૧૫ ॥ વર્યા છેવટે નીકુળરાય સો. ચારે મંગળે દાન અપાય. સો ॥ ૧૬ ॥ પછી કન્યા અગનીમાં ન નહાય. સો. પોતે પરણેલી રાખી તે કાય. સો ॥ ૧૭ ॥ જોઇ પોહોચ્યા સહુ જનના કોડ. સો. સરવે બોલ્યા જે જે શ્રી રણછોડ. સો. ॥ ૧૮ ॥ વળણ. વરકન્યા પરણી ર-

હ્યાં, વરત્યો જેજેકાર; નૃપત લાગ્યો પુછવા, આરે જુગધાર.

કડવું ૩૮ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, આદ્ય પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ધ્રુપત કહે આગના આપો, આરે જુગજીવન; મછેદ્રધની સભામાં બેશી, સર્વ કરે ભોજન ॥ ૨ ॥ પ્રભુએ તવ આગના આપી, સર્વ સભામાં પેસો; પોત પોતાની રીત પ્રમાણે, પંગતે જમવા બેસો ॥ ૩ ॥ રાજા રૂશી જાદવ લોકો, વળી પ્રજાપત સર્વ; અન્ના રથી પણ જમવા જાવો, વેહેવારનો ધરી ગર્વ ॥ ૪ ॥ એટલે સૌ જન ગયા સભામાં, બેઠા પોતાની રીતે; ધ્રૂપતરાયે શેવકો પાસે, પીરસાવા માંડયું પ્રીતે ॥ ૫ ॥ રાગ કટાવની છાંયા ॥ મીનાકારી થાળી પુરી; મીનાકારી થાળી પુરી, નહી અધુરી, ચીજે મધુરી, પ્યાલા રૂપાના, માહી દુધડાં, દ્રાખ ચારોળી, સાકર ઘોળી, કેસર ચોળી; મહી રગદોળી, મલાઈ કરી; બ્હાજી પોળી, કુર કમોદનો જાયફળ વળી શેવ સરકરાં; પુરાં ઘેબર મગદળ બરફી પેંડા; કળીના લાડુ ઠોર ખાજલી, દળ લાડુલા કણુસઈ મોતીચુરપુરીયાં, દુધપાક વંતાક શાક કૈં રૈતુ રત્યોનું, ચાણા દાળ ત્યાં માહી કાકડી કારેલાં વાલોળ વાંકડી, કંકોડા કુશમાન્ડ તુરીઆં પાપડીઓ પંડોળાં વડીઓ, ગલકાં ફળ ટેંબરવાં નૈયાં, ગવાર શીંગો ચોળા ફળીઓ, કંદમુળ ભીંડા; અળવી રતાળુ ગાજર ગીલોડુ, શકરીઆં સુરણ વલીઆરી, દહી છમકારી કઢી વઘારી, ભાત્ય ભાત્યની ભાજી સમારી. તાંજરજોને મેથી સારી, કંજરી કુમ્ભી ભેગી સુધારો, ગલજીભીની પોઈનાં પાના પતરવેલીયાં; હવે વરણવું મેવા કાચા, પસ્તાને લીલી ખારેકો અખોડ અંજીર રાજેરી સુનેરી કેળાં, તડબુચાંને ફુટ બીજોરાં અનુસરામ ફળને સેતુરાં, પાકાં કરમદ ફનસ ફાલસાં લીલાં શાફળ ખજુર ફેસી કમરખ જામફળ કરણ કેરી મધુર લાંબડી, રાણ શીંગોડા થોડી થોડી, પાકાં ઉમર પારસ જાંબુ પાકી ચીકણુ કોળાં કુંકણ દાડમ કોકણ. હવે વરણવું ચટણી અથાણું, થોડુ થોડુ મુખથી ગાવું, કોળાં દોડાં આબળ કાકડ જીરાકેરી મેથીઆચીરી અળદર કેળાં આમ્ર ચીરોયાં રાઇ સરશીઅ તેમાં ડુબીઆં ખારી બીલી, મોળી આથેલી, આદારસ ચટણી લીંબુ પટની આદામુળી અળદરમુળી મધુરી મધુરી, મીનાકારી થાળી પુરી.

રાગ સાખી વૈશમપાએ એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વી-

સ્તારી તુજને સંભળાવું, આદ્ય પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સરવેને ભોજન કરાવી, દીધાં છે મુખવાસ; કૌરવ લોકો નાશી ગએલા, કન્યા થકી નીરાશ ॥ ૨ ॥ જાતાં જાતાં મારગે આવી; દ્વાદશ ગાઉની નેળ; પાપીએ સહુને ઊભા રાખ્યા, આવી વનીતાની વેળ ॥ ૩ ॥ દુરીઓધન મુખ એવું બોલ્યો, રહી ગયો પરણ્યાનો પ્રેમ; મનના મનસુબા રહ્યા મનમાં, મામા કરીશું કેમ ॥ ૪ ॥ બોલ્યો શકુની ખારીલો ખુની, બતાવું એક ઊપાય; પરણી હશે તો શું થઇ ગયું, પણ લેવી કન્યાય ॥ ૫ ॥ બાર ગાઊની આ નેળ લાંબી; ઉંચી બે વાંસ પુર; આ નેળમાં પાન્ડવને ઘેરી, હાડ કરો ચકચુર ॥ ૬ ॥ એક રથ હેથી જતો હોએ તો, પરાણે બીજુ જાય; એવી સાંકડી નેળ માંહી, થનારૂં હોય તે થાય. ॥ ૭ ॥ આગળથીને પાછળથી હંઇ, ઘેરીને કરીએ કેહેર; કુન્તાજીને ને પાન્ડવને, મારી નાંખીએ ઠેર ॥ ૮ ॥ તો રૂપાળી હાથમાં આવે. ભાગ્ય ભળે મળે નારી; દુરીઓધન કહે મામા તારી, બુદ્ધીની બલીહારી ॥ ૯ ॥ એમ કહી કહ્યું દુરીઓધને, સાંભળો વીરા કરણ; છ ક્ષોણી તમ પાસે રાખો, કરવા પાન્ડવનું મરણ ॥ ૧૦ ॥ આ મોઢે તમે સંતાઇ રહો, નેળની ધોધો માંહી; પાન્ડવ નેળમાં પેઠા પછી, ઘેરો ચાલજો હાંઇ ॥ ૧૧ ॥ પાંચ ક્ષોણી લેઇને સો ભાઇ, સામે મોઢે જઇએ; જેદ્રથ ભગદત ભુરીશ્રયેવા, સુરમા સૈત રહીએ ॥ ૧૨ ॥ કરણ કહે કબુલ વીરા; પડાવ સામો નાંખો; સંદેશા સારૂ નેળની ઊપર, દસવીસ શેવક રાખો ॥ ૧૩ ॥ દુરીઓધને વીસ જોદ્ધા, નેળપર મુક્યા સાર, પાન્ડવ પેસે નેળમાં ત્યારે, આપે સમાચાર ॥ ૧૪ ॥ પછી પોતે પાંચ ક્ષોણી લઇને, સુંસરા નેળમાં ગયા, સામે મોઢે જઇ કોતરોમાં, સરવે સંતાઇ રહ્યા ॥ ૧૫ ॥ કર્ણ સંતાયો આગલે મોઢે, છ ક્ષોણી સન્યાય; આવતું જતું કોઇ ન દેખે, કરવો છે અન્યાય ॥ ૧૬ ॥ ચોકી કરવા રાખેલાને, સમજાવ્યા તે વાર, આપણા બ્રદ્ધા પેહેલા જાશે, તેનો કેહેજો સમાચાર ॥ ૧૭ ॥ એ રીતે ગોઠવણ કરીને, સંતાયા છે પાપી; દ્રુપતરાયે જમાડ્યા પછી, ભેગા થવા રજા આપી ॥ ૧૮ ॥ એટલે રાજા રૂશી જાદવો, મળી કરી સભાય; પાન્ડવો ત્યાં બીરાજીયા છે, કોરાણે કુન્તા માય ॥ ૧૯ ॥ દ્રુપ આવ્યો સરપાવ લાવ્યો, વેહેચવા સારૂ સાર; પેહેરામણી પાન્ડવને દેવા, હરખ્યો અપરમપાર ॥ ૨૦ ॥ કારભારી થઈ કૃષ્ણ બીરાજ્યા. સભા શોભે પુરપાટ; દ્રુપતરાયે તીલક કીધાં, પાન્ડવને લેલાટ ॥ ૨૧ ॥ બે રથ આપ્યા મોહોરો ભરીને, વળી દીધાં દસ ગામ; શહસ્ર દાશી આપી શેવામાં, દ્રુપતીને કામ ॥ ૨૨ ॥ પાન્ડવને બે ક્ષોણી સેન્યા, દીધી દ્રુપતરાય; આ-

જાની એક ગામની આપો, કુન્તાને પડયો પાય ॥ ૨૩ ॥ તમ જોગ મુજથી નથી અપાયું, માગી લ્યો વૃધ સતી; કુન્તાજી કહે ભાવ જોઈએ, બીજુ જોઈતું નથી ॥ ૨૪ ॥ તવ ધરમને ચરણે લાગ્યો, છો ક્ષત્રી સુપાત્ર; તમ જોગ કાંઈ નથી અપાયું, માટે માગી લો જમાત્ર ॥ ૨૫ ॥ ધર્મ કહે કાંઇ ખાંમી નથી, તવ અરજુનને પુછે; કાંઈક માગી લો મુજ પાસે, તમારી મરજી શું છે ॥ ૨૬ ॥ અરજુન કહે પ્રીતી રાખો, એટલું માગીયે અમો; તવ શેદેવને શીશ નમાવ્યું, જોશીજી માગો તમો ॥ ૨૭ ॥ શેદેવે કહ્યું સંતોષ પામ્યા. આનંદ થયા અતી; ભીમે જાણ્યું સૌને પુછે પણ, મુજને પુછતો નથી ॥ ૨૮ ॥ એટલામાં નાકુળને પુછ્યું, નીકુળે કહ્યું નાય; પછી ગયો ભીમની પાસે, પ્રેમે પડીઓ પાય ॥ ૨૯ ॥ તમ જોગ મુજથી નથી અપાયું, માગો માગ્યા જોગ સદા; ભીમ કહે એટલું માગું છું, નહી આપુ આ ગદા ॥ ૩૦ ॥ દ્રુપત કહે એમાં શું માગ્યું, બળવંતા છો અતી, એને કોઇ ઊપાડી ન શકે, અમારે કામની નથી ॥ ૩૧ ॥ પણ એ ગદા ક્યારે આપું, જો જોરાવર થાવો, જેમંગળ નામનો એક હાથી, બતાવું તે લેઈ જાવો ॥ ૩૨ ॥ કીલ્લો ચણીને પુરી મુકયો છે, દરવાજો ન ઉઘડાય; કીલ્લે ચઢી ઘાસ નાંખેછે દાસો, કીલ્લે રહી જળ પાય ॥ ૩૩ ॥ એવો મદ ભર્યો મસ્તાનો, તેને વશ કરી આવો; તો તે હાથીને આ ગદા, બેઉ વસ્તુ લેઇ જાવો ॥ ૩૪ ॥ ભીમ કહે બતાવો મુજને, કુંચી લીધી તવરાય; હાથીના કોઠાનું તાળુ ઉઘેડું, હાથી ચેત્યોતવ ત્યાંય ॥ ૩૫ ॥ ભીમશેને દરવાજો ઉઘેડયો, તેવોજ હાથી ધશીયો; દરવાજાની બ્હાર નીકળીયો, ભીમશેન આઘો ખશીયો ॥ ૩૬ ॥ આઘો ખશીને ધાયો ધશીને, ભયમાં જરા નવ પેઠો, ગદા સહીત છલંગ મારી, ઉપર ચઢી બેઠો ॥ ૩૭ ॥ બોજ આવ્યો તેથી ગજ ત્રાસ્યો, ભીમ તણો ભય ધાર્યો; વકોદરે દડમાં દોડાવ્યો, તવ જયમંગળ હાર્યો ॥ ૩૮ ॥ નરમ થઈને ઉભો રહ્યો, ભીમે ફેરવ્યો હાથ; નીચે ઉતરીને બોલાવ્યો, તવ ગજ ચાલ્યો સાથ ॥ ૩૯ ॥ સભામાં આવ્યો હાથીને લાવ્યો, ખુશી થયા સહુ રાય; દ્રુપત કહે અરપણ તમને, જેમંગળને ગદાય ॥ ૪૦ ॥ વીનોદમાં વરકોદર બોલ્યો, મેં ઠીક કીધી કમાઇ; દ્રુપત તુજને સોધ્યો ન મળે, મુજ સરખો જમાઇ ॥ ૪૧ ॥ દ્રુપત કહે ક્ષમા રાખો, બોલો નહી બીજુ ત્રીજું; તમ તણાં પરાક્રમ જોઇને, આનંદ પામી રીઝું ॥ ૪૨ ॥ પછી સરપાવ આપ્યો સરવને, જેવો સંબંધ તેવો દીધો; એકલા પ્રભુને કાંઇ ન આપ્યો, તવ ભીમે ક્રોધ કીધો ॥ ૪૩ ॥ દ્રુપત કહે ક્રોધ ન કરશો, કહ્યુ છે લક્ષ્મી પતી; તે લક્ષ્મી

શું એમને આપું, બીજું દેવા જોગ નથી ॥ ૪૪ ॥ એટલે હરજી આનંદ પામ્યા, પોતે દીનાનાથ; સાબાશ તારી જ્ઞાન દ્રષ્ટી, કહી શીશ મુકયો હાથ ॥૪૫॥ પછી સરવે વીદાય માગી, શ્રાય વદ્યો વચન; ચાર દહાડા લગી પાન્ડવોને, રાખંશું અમ ભોવન ॥ ૪૬ ॥ એમ કહીને વિદાય આપી, સરવેને થઇ ખુશી; તવ પોત પોતાને પંથે ચાલ્યા, રાજા રહીયત રૂશી. ॥ ૪૭ ॥ છપન કોટી જાદવ બળદેવ, સાથે શ્રી મોરારી; સત્ય પુરૂશો પણ ઘેર ચાલ્યા, પાન્ડવના હેત ધારી ॥ ૪૮ ॥ ને સત્યવાદી નેળમાં થઇને, ગયા હસ્તીના પુર; દુર્યોધને જે કહ્યું ચોકીદારોએ, ગયા ભીષ્મ વિદુર ॥ ૪૯ ॥ એટલે દુરીયોધન થયો રાજી, હવે તો ભાયગ ભળશે; જેનો ભય હતો તે ગયા, હવે તો કન્યા મળશે. ॥ ૫૦ ॥ એમ કરીને એ રહ્યા છે. પાપીઓ આશા ભેર; પાન્ડ કુન્તા ચાર દહાડા, રહ્યા દ્રુપતને ઘેર ॥ ૫૧॥ તે પછી પોતે વીદાય માગી, અમને દો આગનાય; ઘરગામ ઘણા દહાથી સુનું, માટે કરો વીદાય.॥૫૨॥ તવ દ્રુપતે આગના આપી, પધારો કુન્તીના તન, તવ પોતાનું શૈન્ય લઇને, નીકળીયા રાજન ॥૫૩॥વાળણ॥ પાન્ડ પાંચે નીકળ્યા, વાજતે ગાજતે જાય; ધનનાર પને દ્રુપતી, વળી સંગ સંન્યાયઃ॥

કડવું ૧૩૮ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા. સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, આદયપરવ મહીમાય ॥ ૧ સહુ સાથે લેઇ નીકળ્યા બળીયા, સગુ વળાવવા જાય; ભાગોળ સુધી સરવે આવ્યા, આવ્યો દ્રુપત રાયા॥૨॥ એવામાં પેલા મજનપતાને, ચણાંની જઠર પડી; ભીમની ખાધેલી ખાંણુ હતી, ઉપેડી તેજ ઘડી ॥ ૩ ॥ જોતામાં એનો જીવ ગભરાયો, સથળ થયો છેક; સાજવાશી દુવાળી મુકેલું, નમળે દાણો એક ॥૪॥ જાણ્યુ કે આ કામ ભીમનું, ભાગોળે દોડતો આવ્યો; ઓ ભીમ ભાઇ કરી ખાણ ખાલી, વાંકો દહાડો તું લાવ્યો ॥૫॥ એટલે બે લ્યા ધરમરાજા, આવું કરમ ભીમ કરીયુ. ગરીબને ગરદન વાલીને, પેટ પોતાનું ભરીયું ॥ ૬ ॥ નાણાં આપો કષ્ટી કાપો, તવ ભીમ બોલ્યો ત્યાંય; હીસાબ પ્રમાણે ગણીને નાણાં, દેજો દ્રુપતરાય ॥ ૭ ॥ ધર્મ કહે દ્રુપતને શું છે, ભુંડા માંડી ભવાઇ; ભીમ કહે જ માત્રનું દેવું, દેશે તે શી નવાઇ ॥ ૮ ॥ એમના ગામમાં રહીને ખાધું છે, તે ખાધા ખરચ દેશે; દ્રુપતી આપણે ઘેર ખાશે, તેનું ખરચ કોણ લેશે ॥ ૯ ॥ દ્રુપત કહે ક્ષમા રાખો, માં બોલો માઠું વચન; અમે અમારે પ્રજાપતનુ, પુર્ણ મનાવીશું મન ॥ ૧૦ ॥ એમ કહીને વીદાય કીધા, તવ પંથે પળાય; એક રથમાં કુન્તા દ્રુપતી, ત્રીજા ધરમરાય ॥ ૧૧ ॥ આનંદ કરતા

મારગ ચાલ્યા, બેઠા હાથીપર એમ; દ્વાદશ ગાઉની નેળે આવ્યા, ભીમને આવ્યો વેહેમ ॥ ૧૨ ॥ સકળ સેન્યને રોકી રાખી, કહ્યું આયુધ સહુ ઝાલો; જે રીતે ગોઠવણુ કરૂ તે, રીતે નેળમાં ચાલો ॥ ૧૩ ॥ કુન્તાજી કહે ભીથ્યા વેમીલો, ભય ભાળેછે અતી; ભીમ કહે મા તમારી પેઠે, જાત્રા કરાવત્રી નથી ॥ ૧૪ ॥ ધર્મે કહ્યું કરે તે કરવાદો, વીચાર સારો કરે; જે જન જાગે તે જન જીવે, ઉંઘે તે જન મરે ॥ ૧૫ ॥ એત્ર ભીમે પોતાનો હાથી, સહુથી આગળ નાંખ્યો; તે પુઠે એકક્ષોણી સેન્યા, તે પુઠે જેશી રાખ્યો ॥ ૧૬ ॥ તે પુઠે ધર્મ ભુપતી, કુન્તાનો રથ એક; તેની પુઠે રથની કુળનો, એમ કર્યો વીવેક ॥ ૧૭ ॥ તેની પુંઠે બીજી એક ક્ષોણી, તે પુંઠે અરજુન ભુપ; એવી કીધી ગોઠવણી તે, દીસે સોભા અનુપ ॥ ૧૮ ॥ પછી પોતે ગદા લેઇને, જયમંગળપર બેઠા; કહ્યું સહુ મુજ પુંઠે આવો, કહી નેળ વીશે પેઠા ॥ ૧૯ ॥ પુંઠળ પોતાનું શેન્ય આવ્યું, નેળમાં પેઠા સાર; અરજુન સહીત પેશી ચુકયા, તવ ગયા સમાચાર ॥ ૨૦ ॥ દુરીયોધનના દાસ મુકેલા, તે બેઉ તરફ ગયા; કરણને ને કૌરવને જૈ, સર્વે સમાચાર કહ્યા ॥ ૨૧ ॥ તવ સહુ નીકળ્યા કોતરમાંથી, મોહ કરી મનસુબા; ઉત્તર દક્ષીણ બેઉ મોઢે, પંથ ઘેરીને ઉભા ॥ ૨૨ ॥ ઉતર દીશા સોયે બંધુ, પાંચ ક્ષોણી સેન્યાય; જેદ્રથ ભગદત ભુરીશ્રવા, શકુની સુ સરમાય ॥ ૨૩ ॥ દક્ષીણ દીશા સુર્યનો નંદન, છ ક્ષોણી છે સાથ; ડંકા દેતા મોઢાં ઘેર્યા, આયુધ સહુને હાથ ॥ ૨૪ ॥ સુરતણા વાજાં વગાડ્યાં, સાંભળ્યા ભીમે કાન; એટલે પોતે બંધ કરાવ્યાં, પોતાના નીશાન ॥૨૫॥ પછી અરજુનજીને કાહાવ્યું, શેવક સાથે એમ; તમારા ભણી કોણ આવ્યુંછે, ઘેરો ઘાલ્યોછે કેમ ॥ ૨૬ ॥ તે સંદેશો મોકલ્યો બહેલા, કહી ગજથી ઊતરીયા; ગદા લેઇને આગલે મોડે, ક્રોધ ભર્યો પરવરીયા ॥ ૨૭ ॥ જઇ જોયું તો કૌરવ દીઠા, સેન્યાને કારભારી; અરજુનજીને કાહાવી મોકલ્યો, સમાચાર વિસ્તારી ॥ ૨૮ ॥ અરજુનને સંદેશો પોહોચ્યો, અરજુને કાહાવ્યું એમ; મુજ ભણી કરણ સેન્ય સાથે, કહો કરીશું કેમ ॥૨૯॥ વળતું કાહાવ્યું વરકોદરે, જો હોય મારો વિર; તોતો પાછી પાહાની ન કરતો, રોળ વાળો રણધીર ॥ ૩૦ ॥ તવ અરજુને સામું કાહાવ્યું, હારૂં તો ઠબકો દેજો; આણી પાની ચીંતા ન કરશો, તમારૂં સાચવી લેજો ॥ ૩૧ ॥ ભીમે કહાવ્યું મારી ચીંતા ન કરતો, કૌરવનું મ્હોત આવ્યું; તે પછી શેદેવ નીકુળજીને, વરકોદરે એમ કાહાવ્યું. ॥ ૩૨ ॥ તમારા બેની વચમાં સોંપ્યાંછે, કુન્તા ધર્મ ધુપતી; તેમાંથી કોઇને હરકત થઇતો, તમો જીવવાના નથી ॥ ૩૩ ॥ રક્ષણ કરજો આધનો મરજો, પણ વાંકો ન થાય વાળ;

કન્યાનું કોઇ હરણ ન કરે, રાખજો બહુ સંભાળ ॥ ૩૪ ॥ શેહેદેવ નાકુળે એવું કાહાવ્યું, ચીંતા ન ધરશો કાંય; હેડમા તી પ્રાગુ ગયા પછી, થનારૂં હોય તે થાય ॥ ૩૫॥ એવા સૌનાં સમાચાર સુણ્યા, કીધો લડત મનસુબો; કમ્મર બાંધી ગદા ગ્રહીને, દુષ્ટ સામો જઇ ઊભો ॥ ૩૬ ॥ કરણ સામું મોહું કરીને, ઊભા ઇંદ્રિનો તન; મંચીયાહામાં બેઠા રહ્યા છે, કોઇ ન બોલે વચન ॥ ૩૭ ॥ શેહેદેવ નીકુળ બે બંધુને, રક્ષાણના મનસુબા; ધનુશ ચડાવી બાણ લેઇને, આગળ પાછળ ઊભા ॥ ૩૮ ॥ રાતો તાતો થઇ ભીમ ઊભો છે, કૌરવને કહ્યું એમ; ઓ નીચ જાતી નીચ બુદ્ધીના, મારગ ધર્યો કેમ ॥ ૩૯ ॥ દુરીયોધન કહે બોલ્ય વીચારી, કહું તે સાંભળ કાન; પછી બોલજે બોલવું હોય તે, ઊતરશે અભીમાન ॥ ૪૦ ॥વળણ॥ અભીમાન ઊતારશું, ઓર કુન્તી તન; વદે વલ્લભ શ્રાતા સુણો, કેહેછે દુરીયોધન.

કડવું ૧૩૯ રાગ ઝુલણા સાખીનો.

તડે તડ બે જાણરે; બરોબર બે જણારે. ॥ ટેક ॥ દુરીયોધન મુખ બોલીયો, કન્યા કેઇ પડ પાય; ભીમ કહે એ ધ્રુપતી, તેનો જાણજે તારી માય ॥ તડો ॥ ૧ ॥ દુરયોધન કહે ભીમડા, હાસ રાખ્યા ઘર શુત્ર; રખડતા રડતા કુન્તા લાવી, તમે પાંચે છો મંત્રના પુત્ર. તડો.॥ ૨ ॥ ભીમ કહે અમેતો મંત્રના, દેવ નંદન શુભ કરણી; તુજ તાત મિથ્યા આંધળો, તારી મા આંખલાને પરણી. તડો. ॥ ૩ ॥ દુરીયોધન એમ બોલીયો, કેવું કપટ અમે કીધું; બારશને દાહાડે લાડુ ખવરાવી, કેવું ઝેરજ તુજને દીધું. તડો. ॥ ૪॥ ભીમ કહે ઝેર દઇને, કીધો તેં અન્યાય; પણ પ્રભુએ બચાવીયો, પરણ્યો પાતાળમાં કન્યાય. તડો ॥૫ ॥ જીવતો આવ્યો ભામીમાં, આયુશ દન નવ ખુટયા; બારમાને દાહાડે સભા વીશે, કેવા ઝાલી ઝાલીને કુટયા. તડો. ॥ ૬॥ કચરી કચરી મારીયા, કેવું બળ મેં કીધું, આંડા રાખી તુજ કને, અડધુ રાજ્ય લખાવી લીધું. તડો. ॥ ૭॥ દુષ્ટ કહે રાજ્ય લેઇને, શા સુખ દાહાડા ભાળ્યા; વળી કૌતક ઊભુ કરી, કેવા લાખા ભોવનમાં બાળ્યા. તડો. ॥૮ ॥ ભીમ કહે ત્યાંથી ઊગર્યા, લાંબી આયુશ દોરી; સુખ માણ્યું બહુ વનવીશે, હું તો પરણ્યો હેડંબા ગોરી ॥ તડો. ॥ ૯ ॥ દુરીયોધન કહે રણ રહી, પંચાળમાં શીદ આવ્યા, ખાન પાન વણ સુકાઇ ગયા,આવી અમને સભામાં લજાવ્યા. તડો ॥૧૦॥ ભીમ કહે દુખ દાહાડા હતા, તું આવ્યો તો ચડી ઘોડે; કન્યાતો લેવાઇ નહી, કેવો પાછો વળ્યો કાળે મોહોડે. તડો. ॥૧૧॥ દુષ્ટ કહે ભીખારવા, મોહો માંથે વધ્યા કેશ; સ્વયંવરમાં આવીયા, તમે લીધો કાપડી વેશ. તડો ॥ ૧૨ ॥ ભીમ કહે થયા કાપડી, હતા દાહાડા દોહલા; વીવ'વણ પીઠી

કરી, તેતો ચોળ્યા શરીરે કોયલા. તડો ॥ ૧૩ ॥ ઝાઝું અમે જોતા નથી, કરમહીણનું ઓઢું; શ્રીફળ મોહોર દીધાવીના, તેતો હાથમાં ઝાલ્યુંતું કોડું. તડો ॥ ૧૪ ॥ વળી સભામાં સહુ રાયને, બોલ કહ્યા બહુ ખાટા; પરણ્યા પેહેલી પેરામણી માગી, કેવા બાંધ્યા કપાળે પાટા. તડો ॥૧૫॥ શકુની વાણી બોલીયો, સુણ દુર્યોધન રાય; એહેણું દેહુ તુંજથી હે છે, મ્હારૂં પેટ પાસુ બળી જાય. તડો ॥ ૧૬ ॥ દુરીયોધન કહે ભીમડા, સમજીને દે નારી; ભીમ કહે વરવું હોયતો, તને વરશે તારી ગાન્ધારી તડો. ॥ ૧૭॥ વળણ ॥ ગાંન્ધારી વરે તુજ તણી, સાંભળ અંધના તન; વરે વલ્લભ વળી બોલીયો, રાજા દુરીયોધન.

કડવું ૧૪૭ રાગ મનહર છંદ દુરીયોધન કેહેછે.

કહત દુરીયોધન, સુન સુન મંત્ર તન, અબ મેરા મન સબ, ક્રોધનપે આયોહે; મેરી મન ગમતીસેં, બેઠે હો લગન કર, પન પ્યારી પીછી લેને કુટુંબ ચડાયોહે; પ્રથમસેં પાણીપર, ઔરતકું આગે ધર, નેતો માર મારનાઐ, બીચાર જમાયો હે; દહાવ લસકર મેરા, પ્રાન નીકારેગો તેરા, છુંદ છુંદ છોડાનેકા, હીંમત ધરાયોહે: ॥ ॥ છલંગી છંદ ભીમ કહે છે. ॥

ખેલતેમેં ધરા ધુજે, દેખનેમે કૈં ન સુજે, બુજેગો માનમેં મારમાર મારેગો; નાળ ગોળે બાણ છુટે, ગામ તેરા જાંક લુટે, રૂઠ ગારાનીગાતો, દાવો દેકે છુટેગો; એરા નીકુલછકું હક્કારે, તું ડરજાય જીસકે ડક્કારે, તોરે નગારે સબક્રીટકાટ ફ્રેટ ફ્રીટ ભીમશેન ફેરેગો; કહત હું બેરબેર, આયોહુ અજીત સેર, ઘેર લેગો કરી રોરા, સો બંધુકા સીસ મેતા, એઇ ગદાસેં તોરેગો.

રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, આદ્યપરવ મહીમાય ॥૧ ॥ દુરીયોધન કહે બોલ એના, કરેછે કાળો કેહેર; શું જુઓછો જોદ્ધા મારા, મારો ભીમને ઠેર ॥ ૨ ॥ તવ સહુ યોદ્ધે આયુધ લીધાં, મેઘનાદે ગડ ગડીયા; રાતા તાતા કૈરવ થાતા, મારવા તુટી પડીયા ॥ ૩॥ વરકોદરપર વૃષ્ટી કીધી, મન મુકી દે માર; ગુપતી ગેડી ગદાયો મારે, તરકસતો તરવાર ॥ ૪ ॥ આયુધ ઉછાળે અની વણાંને, જણાવે ઝાઝુ જોર; વરસાવ્યો વરસાદ બાણ તણો ત્યાં, થયું અંધારૂ ઘોર ॥ ૫ ॥ અશીન ધાતા બહુ મદ માતા, ભીમનો સુમત સુકાવે; આડા આવતો ભીન ખશીને, આવતાં આયુધ ચુકાવે ॥ ૬ ॥ એવામાંતો જોર કરીને, જેદ્રથે બાણ લીધું; ભીમની નજર ચુકાવીને, રૂદેમાં ભોંકી દીધું ॥ ૭॥ તવ ભીમનો પ્રાણ ઊંચો ચડીયો, પડીયો ઢળીને ધરણ; દુરી-

યોધન કહે ધન્ય બનેવી, હરખ્યું અંતસકરણ ॥ ૮ ॥ શું જુઓછો શકુની મામા, ખડગ લૈને જાવો; ભીમ તણો ભય નથી હવે. ભાણેજવહુ લૈ આવો ॥ ૯ ॥ તવ તરવાર લૈ ચાલ્યો શકુની, નેળ વીશે પરવરીયો; હાથી મુકીને આગળ ગયો, શેન્યાસાં કેડેર આદરીયો ॥ ૧૦ ॥ સેન્યના યોદ્ધે બુમો પાડી, શેદેવ આવ્યો શકુની; અમારા સહુનો ક્ષય કરેછે, મામા ખુનીનો ખુની ॥ ૧૧ ॥ શેદેવે જાણ્યું કન્યા હરશે, ધનુશપર બાણ લીધું; પવનાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, મામાને ભોંકી દીધુ, ॥ ૧૨ ॥ છાતીછેદાણી રૂદે ભેદાણી, પ્રાણજ ઊંચો ચડીયો; વાયુ મંત્રથી ઊછળ્યો તે, નેળની બાહેરણે પડીયો ॥ ૧૩ ॥ એક ઘડીયે ઊભો થયો, ગયો રાયની કને; શકુની કહે કન્યા લેતાં, શેદેવે કુટયો મને ॥ ૧૪ ॥ એવામાં વરકોદર ઊઠો. મુરછા વળી સાર; પોતાની શેન્યમાં ભગરાણ દીઠું, કોપ્યો અપરમપાર ॥ ૧૫ ॥ એમ વીચાર્યું એવું ધાર્યું, મરવું છે એકવાર; કટી કશીને દંત ડશીને, થયો વ્રકોદર ત્યાર ॥ ૧૬ ॥ વળણ ॥ ત્યાર થયો સુતવાયુનો, લોચન રાતાં ચોળ; વલ્લભ વદે ગદા ગ્રહી, વાળવો ધારચો રોળ.

કડવું ૧૪૧ રાગ રાજન રાયેજીનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; રાજન રૂમેજી, વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહીમાય. રાજ૦ ॥ ૧ ॥ ભીમ કળકળીયો બીહામણો બળીયો. મેઘ નાદે ગડગડીયો, રા; ગદા ગ્રહીને નેત્ર મીચીને, કૈરવ દળમાં પડીયો. રાજ૦ ॥ ૨ ॥ ગદાને ઝપાટે સુર સપાટે, વાળે કચ્ચર ઘાણ. રાજ૦ હીંચણ કોહોણી પ્રાહાર પાટુનો, કરીને લે છે પ્રાણ. રાજ૦ ॥ ૩ ॥ ઘોડા ગભડાવે ઉંટ અટવાવે, વરકોદર વાયુ તન; રાજ૦ રથ વાંકા વાળે હાથી ઉછાળે, પુંછ ગ્રહીને ગગન. રાજ૦ ॥૪॥ એવા ઉછાળ્યા કે ધડ લંક પડીયા, એવો કીધો કેહેર; રાજ૦ એક ઘડી અતી જુલમ કીધો, માર્યા છ હજાર કેર. રા૦ ॥ ૫ ॥ તવ ત્રાશ્યા સહુ જોધ સેન્યાના, માર પડ્યા માહા માઠા; રા૦ લડવું ને વઢવું સરવે ભુલ્યા, જીવ લેઈ લેઇને નાઠા. રા૦ ॥ ૬ ॥ રહ્યા સો ભાઇને પાંચ કારભારી, જાણ્યું કે જાશે પ્રાણ; રા૦ નાસોરે મામા થાશો ન સામા, વળશે કચ્ચર ઘાણ. રા૦ ॥ ૭ ॥ એવો એમનો વાંકો દાહડો, મુમત ભરેલા માઠા; રા૦ આશપાસનો કાંઈ રસ્તો ન સુઝ્યો, સરવે નેળમાં નાઠા. રા૦ ॥ ૮ ॥ ભીમે જાણ્યું કે ભલું થયું, કર્યો મુખે પોકાર; રા૦ શેદેવ શત્રુ નેળમાં આવ્યા છે, આયુધ રાખજે ત્યાર. રા૦ ॥ ૯ ॥ તવ શેદેવે બાણ ચઢાવ્યું, મારવા કીધી પેર; રા૦ દુરીયોધન કહે કેમ કરીશું, બે બાજુ મરવાનું કેર. રા૦ ॥૧૦॥

એવામાં વરકોદર આવ્યા. નેળમાં સહુ ને કાલ્યા; રા૦ એક એક પર નાંખીને કર્યો ઢગલો, બે પગ વચ્ચે ઘાલ્યા. રા.॥૧૧॥ ચરણ ઢાળીને દોરડાં મંગાવ્યાં, બાંધ્યા સરવના પાય; રા૦ પછી સરવનાં વસ્ત્રો કાઢયાં, માથે જાણ્યા જેવા થાય. રા૦ ॥ ૧૨ ॥ ઉંધે મુસ્તકે ઉચકયા ભીમે, લેઈ ગયો નેળ બ્હાર; રા૦ નેળને મોઢે વૃક્ષ આંમલીનું, તેણે ટાંગ્યા તેણીવાર. રા૦ ૧૩ ॥ ૧૩ ॥ પછી પોતાનો હાથી ને સેન્યા, નીકળીયા નેળ બાહાર; રા૦ એવે ધરમનો રથ બ્હાર આવ્યો, કર્યો કૌરવે પોકાર. રા૦ ॥ ૧૪ ॥ ઓરે ધરમરાય અમને છોડાવો, તે સુણ્યું ધરમે કાન; રા૦ હાજલમાંથી ડોકુ કરી જોયું, સતા તણું સંતાન. રા૦ ॥ ૧૫ ॥ ૧૫ ॥ નગન નીરખ્યા ને નીચું ઘાલ્યું, બોલ્યા ભીમ પ્રત્યે એમ; રા૦ ઓ મુઢ મતીના અવળી ગતીના, આ અનરથ કીધો કેમ. રા૦ ॥ ૧૬ ॥ મુકી ગરવ ને છોડ સરવને, પુરણ પ્રગટે છે શોક; રા૦ દીનમણીને એબ બતાવી, લાજે પીત્રુ લોક ॥ ૧૭ ॥ એમ બેઉ ભાઈ વાતો કરે છે, એવે પાછળ શું થાય; રા૦ અરજુને નીકળવા રથ હંકાર્યો, બોલીયો કરણ રાય. રા૦ ॥ ૧૮ ॥ ઉભો રહે સતી સુત યુધ માગુ છું, કર્યો અરજુને ઉચ્ચાર; રા૦ વડી વારના શીદ ઉભા રહ્યા તા, ચાલો થાવો તૈયાર. રા૦ ॥ ૧૦ ॥ વળણ: અરજુને રથ રાખીયો, હાથ ગ્રહ્યાં અથીઆર; વલ્લભ વદે બેઉ જણે, કીધા ધનુશ ટકોર.

કડવું ૧૪૨ રાગ કલ્યાણની છાંયાનો દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાયરે, વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહીમાયરે. ॥ ૧ ॥ કરણે પેહેલો હાથ ઉપાડયો, બાણ ફેંકયું ખરે રંગરે; તેનું અરજુને સામુ મારીને, કીધું કરણનું ભંગરે ॥ ૨ ॥ તવ કરણે નાગપાસ મારયું, નાગ ત્યાં બાંધવા જાયરે; અરજુને ગરૂડાસ્તર માર્યું તે, નાગને વીણી ખાયરે ॥ ૩ ॥ તવ કરણે પત્રાસ્તર માર્યું કે, ચાલ્યું પરવતનું પુરરે; અરજુનજીએ વજ્રાસ્તર મારીને, પર્વત કર્યો ચકચુરરે ॥ ૪ ॥ તવ કરણે અગનાસ્તર ફેંકયુ; અગની બાળવા જાયરે; અરજુનજીએ મેઘાસ્તર માર્યું તણે, અગની બધો હોલવાયરે ॥ ૫ ॥ પછી કરણે બાણે એક મારી, છેક નીશાની આપીરે; અરજુનજીના રથ તણી ધજા, ઝડપ નાંખી કાપીરે ॥ ૬ ॥ તવ અરજુને કાળજ્વર માર્યું, પુરણ જણાવો રીસરે; કરણ રાજાના સારથી કેરૂં, છેદી નાખ્યું શીશરે ॥ ૭ ॥ પછી સામા સામી બહુ ચઢયા કોપે, વરસાવે બાણ અપારરે; અગણીતાં છુટે અનંત ઉઠે, થઇ ગયો અંધકારરે ॥ ૮ ॥ કરણ

ક બાણુ મારને, સાઠ સહસ્ત્ર બાણુ જાયરે; અરજુનનું પણ એક બાણુ જાતાં, કરણુ જેટલાં થાયરે ॥ ૯ ॥ પણ કરણ પુંઠે છ ક્ષોણી સેન્યા, તેનાં આવે અથીઆરરે; એકલો અરજુન કેમ કરી પોહોચે, પટવા માંડયો એને મારરે ॥ ૧૦ ॥ એવામાં નેળને સાંમે મોંઢે, ધરમ ભીમ જક કરેરે; યુધીષ્ટર કહે છોડ સંરવને, મુજ કુળ લાજી મરેરે ॥ ૧૧ ॥ ભીમ કહે લંપટ છો લટકતા, શીક્ષા લાયક પરમાણુરે; ધર્મ કહે મુજ જીભ દંતમાં લેઈ, કાઢીશ માહારો પ્રાણુરે ॥ ૧૨ ॥ ભીમ કહે તમો બેઠા છોડાવવા, પણુ પણે ઘેરાયો ભ્રાતરે, અરજુનની પખે જઇને આવું, તે પછી છોડવાની વાતરે ॥ ૧૩ ॥ એમ કહીને નેળપર ચડીયો, સુરોપુરો નર કાહાવ્યોરે; ગદા લેઇને અવળો ફરીને એ, કર્ણની સેન્યમાં આવ્યોરે ॥ ૧૪ ॥ નીચું ઘાલીને ઝુડવા લાગ્યો, બાવરૂં બન્યું શેન્ય લોકરે; ઓરે કરણુ રાય ઘાણવાળી નાંખ્યો, પાડી પોકાપોકરે ॥ ૧૫ ॥ તવ કરણે જાણ્યું કેહેર કીધો ભીમે, કાહાડુ એનો પ્રાણુરે; એમ જાણી મારવાને પુંઠ ફેરવી, અરજુને લીધું બાણુરે ॥ ૧૬ ॥ એમ જાણ્યું કે મારા ભાઇને મારશે, તેણી નાગનો મંત્ર સાધ્યોરે; ભીમને મારતાં પેહેલો કરણુને ત્યાં, અવળે હાથે બાંધ્યોરે ॥ ૧૭ ॥ કર્ણ બંધાયો કે શેન્ય ગભરાયુ તે, નાશી ગયું ચોપાસરે; ભીમે બાંધેલા કરણુને ઝાલીને, કીધો માર મારી ત્રાસરે ॥ ૧૮ ॥ અરજુનને કહ્યું નેંળ બાહાર નીકળો, તવ રથ ચાલતો કીધોરે ॥ ૧૯ ॥ અટધી નેંળમાં જઈ ભીમે રાખ્યો, ઢીંચણુ દે ઢાળ્યો ધરણુરે; પછી પેહેરેલાં વસ્ત્ર કાઢી લીધાં, કર્ણ કહે ભલુ મરણુરે ॥ ૨૦ ॥ લાજ લીધા વણ મારી નાંખ મુજને, ઓરે ભીમશેન ભાઇરે; ભીમ કહે સૌને કીધા તુજ જેવા, તો તાહરે શી નવાઇરે ॥ ૨૧ ॥ એમ કહી નગ્ના લાવ્યો નેંળ બારણે, ધરમે જોયો તતકાળરે; ભીમને કહ્યું આતે શું શીખ્યો, ઓરે કરમ ચંન્ડાળરે ॥ ૨૨ ॥ બાળ્યો તારો ધારો છોડને આ ભારો, નહી તો જુલમ મેં ધાર્યોરે; એટલે ભીમે નગ્ન કૌરવનો, ભારો ભામી ઉતાર્યોરે ॥ ૨૩ ॥ ચરણ છોડતાં કહ્યું છાનું માનું, કરીશ કાળો કેહેરરે, જો લુગડાં લેવા ઉભા રેહેશો તો, હું મારી નાંખીશ ઠેરરે ॥ ૨૪ ॥ એમ કહી છોડયા કરણુ સહીતને, ભીમના ભય માહા માઠારે; જેવા જનેતાયે જણ્યાતા તેવા, વસ્ત્ર વીના સહુ નાઠારે ॥ ૨૫ ॥ ધર્મ કહે અલ્યા વસ્ત્ર લેઇ જાવો, પણ ભીમનો ભય હોયરે; જીવ જશે તેથી લાજ છોને જતો, નાશી ગયા સહુ કાયરે ॥ ૨૬ ॥ વળણુ: નગ્ન સ્વરૂપ નાશી ગયા, ઉમારગ એ જાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, ભલી થઇ શીક્ષાય.

કડવું ૧૪૩ રાગ સવૈયાની ચાલ.

વૈશંમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, આદપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ કાળે મોઢે કૌરવ નાઠા, ઉમારગે એ પળાય; વાજતે ગાજતે સુત સતીના, ધીરે ધીરે જાય ॥ ૨ ॥ મારગ જાતાં રાત્રી પડી કે, નાહાનું આવ્યું એક ગામ; તે ઠેકાણે એક રૂજની, પાન્ડવે કર્યો વીસરામ ॥ ૩ ॥ નાઠેલા જે કૌરવ લોકો. કોઇ સ્થળે નવ રહ્યા, દોઢ પોહોર રાત્રી જતા જતામાં, હસ્તીના પુર ગયા ॥ ૪ ॥ દરવાજા બાહાર જઇને ઉભા, ટોળે વળીને વીચારે; નગ્ન સ્વરૂપે નગ્ર વીશે, જાવું કેવે પરકારે ॥ ૫ ॥ દરવાન જાણે રહીયત જાણે, પાકી ફજેતી થાય; મામાયે કહ્યું એકે એકે, પેસો ગામની માંય ॥ ૬ ॥ એટલે પેહેલો જેદ્રથ ગયો, તે પછી શુંસરમાય; તે પછી ભગદત્ત ભુરીશ્રવા, પછી મામા પળાય ॥ ૭ ॥ દરવાજાના દરવાન લોકો, તેમને આવ્યો વીચાર; નાગા નાગા કોણ ગામમાં પેસે, આ કૌતક અપાર ॥ ૮ ॥ એવામાં તો શકુની મામા, ગુપ્તપણેથી ચાલ્યા; એટલે ઉઠ્યા દરવાન લોકો, ઝટપટ જૈને ઝાલ્યા ॥૯॥ મોઢે પોકારે બહુ માર મારે, પડ્યું મામા પર રોળું; મામો કહે એકલાને ન મારો, આ રહ્યું બધું બ્હાર ટોળું ॥ ૧૦ ॥ તવ દાસોએ બુમ પાડી, બોલાવ્યા જોધ અપાર; જઇને ઝાલ્યું આખુ ટોળું, દેવા માંડ્યો માર ॥૧૧॥ દુરીયોધન કહે શીદ મારો છો, હું તમારો છત્રપતી; તો પણ ચોર જાણી માર મારે, બાકી મુકતા નથી ॥૧૨॥ એક શેવકે મશાલ કીધી, મોઢાં જોયાં જે વારે; શેવક લાજ્યા કૌરવ લાજ્યા, અન્યો અન્ય તે વારે ॥૧૩॥ દાસોએ પુછ્યું આ શું મહારાજા. દુષ્ટો કહે ભીમે લુટ્યા; કુટાયામાં બાકી હતા તે, તમોએ અહીંયાં કુટ્યા ॥ ૧૪ ॥ શેવકો કહે ક્ષમા કરજો, કહીને વસ્ત્રો દીધાં; અંગ તણા સરવે સુતાયે, એક એક પેહેરી લીધાં ॥ ૧૫ ॥ પછી છાનામાના નગ્રમાં ચાલ્યા. પોત પોતાને ઘેર; ઘરની ઘરૂણીયો પુછવા લાગી, મછવેદની જે પેર ॥ ૧૬ ॥ ભાણુમતીયે છત્રપતાને, કહ્યુ પીઉજી આવો; મુજને અતી આનંદ થાશે, શોકલડી બતાવો ॥ ૧૭ ॥ દુરીયોધન કહે ઓરે તારૂણી, તુજપર લાવું કેમ; ભાણુમતી કહે લાવવીતી પણ, ભલે મળા ગયો ભેમ ॥૧૮॥ એમ કહીને તે ત્યાં રહ્યાછે, એવામાં વાહાણુ વાહાય; પાન્ડવે વીસરામ કર્યો તો, ત્યાંથી ઈંદ્ર પસ્ત જાય॥૧૯॥ પોતાનું ઘર રાજ્ય સંભાળ્યું, વરતાવી ધર્મની આણ; સુખ રૂપે ખાઈ પીને રેહે છે, સતીના સુત સુજાણ ॥ ૨૦ ॥ વળણ ॥ રાજપાટ લૈ પાન્ડવ રહ્યા, સુણો સહુ કરજોડ; મછવેદ કથા પુરણ હવી, બોલો જેજે શ્રીરણછોડ ॥

સમાપ્ત.

મહા ભારતની કથા.

અઢારે પર્વ સાથે.

વ્યાસજી વલ્લભરામ સુરજરામ કથા કહે છે તે ચીત્ર સાથેની થોડા દીવસમાં બહાર પડશે, તેના અગાઉથી ગ્રાહક થનાર પાસેથી રૂ. ૨—૮—૦ તથા ટપાલ ખર્ચ જુદુ લેવામાં આવશે અને પાછળથી ગ્રાહક થનારે રૂ ૩—૦—૦ તથા ટપાલ ખર્ચ જુદુ આપવુ પડશે તેના પાના આશરે ૧૨૦૦ રોયલ આઠ પેજી થશે.

૦—૮—૦ મંછવેહરી કથા વલ્લભ વ્યાસની બનાવેલી ચીત્ર સાથેની તૈયાર થએલી છે.

૦—૮—૦ સુરેખા હરણ વલ્લભ વ્યાસનુ બનાવેલુ તૈયાર થાયછે.

૦—૮—૦ અભિમન્યુનો ચકરાવો વલ્લભ વ્યાસનો બનાવેલો તૈયાર થાય છે.

૦—૬—૦ સુધનવાખ્યાન વલ્લભ વ્યાસનુ બનાવેલુ તૈયાર થાયછે.

૧—૮—૦ પાંડવા અશ્વમેધ વલ્લભ વ્યાસનુ બનાવેલુ તૈયારથાયછે.

૦-૧૨-૦ વલ્લભ કૃત કાવ્ય ભાગ ૧ લો તૈયાર છે.

૦-૧૨-૦ વલ્લભકૃત ભાગ ૨ જો તૈયાર છે.

૦-૧૨-૦ વલ્લભ પદ માળા તૈયાર છે.

૦—૬—૦ વલ્લભ નીતીના છપા.

૧—૪—૦ દેવી પુત્ર બાલા મનજી પરમારની વારતા.

કૃષ્ણ ચરિત્ર તથા ગોકુળ લીલા તથા મથુરા લીલા તથા દ્વારકા લીલા એક માસની અંદર સહી કરી મોકલાવનારની પાસેથી રૂ. ૨—૮—૦ લેવામાં આવશે.

મગનલાલ દેવચંદ. ઠેઠ રીચીરોડ—

ફકીરચંદ હીરાચંદ અમદાવાદ.